



B 352/52

K

350  
F 87





(I. Bp. 14.)



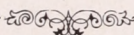
A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK TANÁCSÁNAK

# HIVATALOS JELENTÉSE

1878-İK ÉVI

MŰKÖDÉSÉRŐL.



FSZEK Központi Könyvtár



BUDAPEST, 1879.

NYOMATTA HORNÝÁNSZKY VIKTOR.

(Nádor-utca 28, Árpád-utca sarkán.)

1976

350  
F 87

$$\begin{array}{r} B \ 352 \ / 52 \\ \hline 9630 \end{array} \quad \checkmark K$$

## ÉVI JELENTÉS.

---

Bevezetés.	
I. Sugárút . . . . .	3
II. Nagykörút . . . . .	5
III. A III. ker. (Ó-Buda) szabályozása . . . . .	7
IV. Ördögárok . . . . .	8
V. Csatornák szellőztetése . . . . .	19
VI. Vizvezeték . . . . .	21
VII. Kövezés és burkolás . . . . .	22
VIII. Útépitések . . . . .	24
IX. Csatornázás . . . . .	25
X. Gőzmalmi légszeszlángok sodronykosarakkal való ellátása . . . . .	26
XI. Hirdetési oszlopok felállítása . . . . .	27
XII. Vegyes intézkedések . . . . .	29
XIII. Pénzügy . . . . .	31
XIV. Kiválóbb építkezések . . . . .	32
XV. Statistikai adatok . . . . .	33
Befejezés . . . . .	34
Mellékletek :	
1878. évi zárszámadás . . . . .	36
1878. évi zárszámadásai az egyes alapoknak . . . . .	40
1879. évi belkezelési költségelőirányzat . . . . .	42

---



## Nagyméltóságú magyar királyi Ministerium!

Az 1870. X. törvénycikk 27-dik §-ának megfelelőleg sietünk az általunk kezelt fővárosi pénzalap és egyéb alapok 1878. évi zárszámadásait a törvény által kötelességünké tett évi jelentés kíséretében tiszteletteljesen bemutatni.

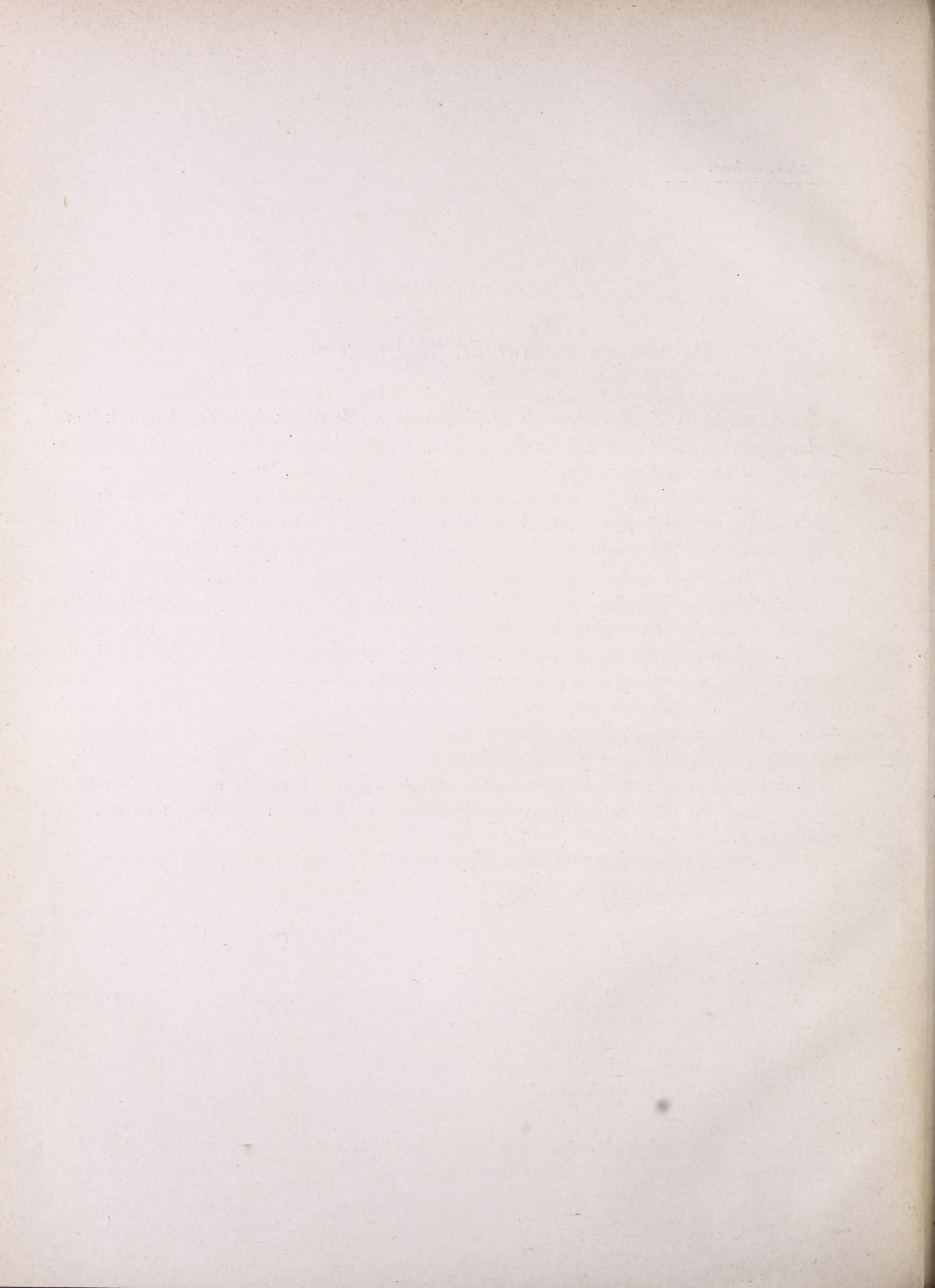
Az építési kedv és hajlam még mindig nem ocsudott fel azon csapások sulya alól, melyek azt 1873-ban érték, és melyek folytán a fővárosnak oly hön óhajtott és szépen megindult fejlődése már néhány éven által csaknem teljesen megakasztott.

Másrészt az ország pénzügyi viszonyai sem engedték meg az általunk kezelt és a felvirágoztatás előmozdítására rendelt alapok bővebb részeltetését, ugy, hogy e téren is csak a legszükségesebbekre szoritkozhatunk.

Daczára ezen mostoha körülményeknek, az adott viszonyok szűkebb keretében is iparkodtunk a törvény által reánk ruházott jog és hatáskör korlátain belül intézkedni és meglegédeással mondhatjuk, hogy — miként azt ezen jelentésünk részletei igazolják — igen sok irányban haladás és javulás észlelhető.

Pénzügyeink, habár nem is a legkedvezőbbek, de mégis teljesen rendezvék, és így habár lassan, de biztosan haladhatunk az ösvényen, melyre léptünk s mely eddig a főváros rendezése és jövő felvirágzásának biztosítása érdekében sikeresnek és üdvösnek mutatkozott.

Mult évi működésünk egyes mozzanatait és részleteit a következők:



I.

## A s u g á r ú t.

A váci körútból kiágazó és a városligetbe vezető sugárút, mely alig két évvel ezelőtt készült el teljesen, már jelenleg is leglátogatottabb és legkedvesebb sétahelyét képezi a fővárosi közönségnek, melyen különösen tavaszi és nyári napokban a kocsik százként, gyalogosok pedig ezrenként vonulnak ki a ligetbe.

Kétségtelenül a közönség ezen előszeretetének tulajdonítandó, hogy daczára az építési kedv hanyatlásának ez úton mégis évenként örvendetes haladást tapasztalhatni.

A s u g á r ú t h o m l o k z a t i v o n a l á b a n a l e f o l y t é v b e n é p ű l t e k :

- a) Gróf Erdödy István nyaralója 107,203.204. számú telken, befejeztetett;
- b) Knorr J. emeletes nyaralója 116. telken, befejeztetett;
- c) Hübner Nándor 3 emeletes háza 79. számú telken, befejeztetett;
- d) Karpeles Albert 3 emeletes háza 54. számú telken, megkezdett;
- e) Karpeles Ignácz 3 emeletes háza 56. számú telken, megkezdett;
- f) Országos zeneacademia épülete 76. számú telken, megkezdett;
- g) Gróf Dessewffy Aurél 2 emeletes palotája 81. számú telken, befejeztetett.

A m e l l é k u t c z á k b a n é p ű l t e k :

- h) Hubatsek Alajos 1 emeletes háza 209. számú telken;
- i) Müller József nyaralója 244. számú telken.

### T e l e k e l a d á s o k.

A sugárút építési vállalatától, a szerződés felbontása alkalmával visszavett 155 ingatlanból eladatott.

1876. évben: 16 telek, 4098<sup>o</sup> 2' 9" nagyságban, 158.019 frt 19 kr. ár mellett.

1877. évben: 12 telek 3492<sup>o</sup> 3' 1" területtel, 102.785 frt 25 kr. összegért.

1878. évben eladattak:

Telek száma	Utcza	A v e v ő n e v e	Terület nagysága	Á r	
				frt	kr.
81		Gróf Dessewffy Aurél . . . . .	240 <sup>o</sup> 4' 0"	21.708	12
127 } 223 }		Bulyovszky Lilla . . . . .	510 <sup>o</sup> 4' 0"	15.320	—
224/ a.		Veninger Vincze . . . . .	120 <sup>o</sup> 0' 6"	2.173	50
224		Müller József és neje . . . . .	173 <sup>o</sup> 3' 2"	3.181	64
73		Kégl György . . . . .	280 <sup>o</sup> 4' 0"	30.006	72
170		Reichardt Emil és neje . . . . .	206 <sup>o</sup> 4' 0"	4.546	64
75		Gróf Zichy Jánosné . . . . .	219 <sup>o</sup> 5' 6"	21.983	33
			1752 <sup>o</sup> 1' 2"	98.939	95

Összesen tehát eladatott 35 telek 9343<sup>o</sup> 1' 0" □ területtel, 359.944 frt 69 kr. azaz: háromszázötvenkilenc ezer, kilencszáz negyvennégy forint hatvankilenc krajczárért.

### A d ó m e n t e s s é g.

A sugárút és nagykörút vonalán emelendő házakra az 1871. XLII. t.-cikkből engedélyezett rendkívüli adómentesség, mely az 1875. évi IV. t.-cikk által a sugárúti nyaraló telkekre is kiterjesztetett 1881. június 11-én meg fog szünni.

Tekintetbe véve azonban, hogy a sugárúti telkek túlnyomó nagy többsége, sajátlag az államnak képezi tulajdonát, mert e telkek a sugárút létesítésére adott kölcsön biztosítéki alapjául szolgálnak, és így magának az államnak áll érdekében, hogy azok mihamarább eladathassanak; tekintve, hogy ez eladás, csakis úgy képzelhető, ha a jelenlegi adómentesség a jövőre nézve is fenntartatik, illetőleg meghosszabbítatik, és a vevő közönségnek ez iránt támadható aggályai és kételyei már eleve is széteszlattatnak; tekintve továbbá, hogy a sugárút és nagy körút mihamarábbi kiépítése, egy fontos fővárosi érdek, mely csakis az adómentesség kedvezménye által mozdítható elő; tekintve, hogy 1879-ban vagy 1880-ban megkezdendő nagyszerűbb épületek, az adómentességet biztosító határnapig azaz 1881. június 11-ig alig készülhetnek el, s így az ettől való aggodalomnál fogva meg sem kezdenének; tekintve végre, hogy az adómentesség meghosszabbítását amugy is több időt igénybe veendő tárgyalásoknak kellend megelőznie: már a lefolyt évben folyamodással járultunk a Nagyméltóságú magyar királyi Minister elnök urhoz, miszerint a szóban álló rendkívüli adómentességet, tíz évvel: azaz 1891. évi június 11-ig leendő meghosszabbítása iránt a magas törvényhozás elébe törvényjavaslatot terjeszteni kegyeskedjék.

### A z á r t é z i k ú t v i z é n e k l e v e z e t é s e.

A fővárosi hatóság által a városligetben furatott ártézi kút elkészülvén, a felbugyogó nagy tömegű forró vizeknek ideiglenes levezetése a sugárúti csatornákon által engedélyeztetett.

Miután azonban a sugárúti ház és nyaraló tulajdonosok részéről mint sürűbben érkeztek a panaszok az iránt, hogy a csatorna nyílásokon át kipárolgó gőz által épületeiken tetemes kárt szenvednek, azonkívül pedig a víz forrósága által a csatornában előidézett is elterjedő bűz is nagyon kellemetlen hatással bír, a fővárosi hatóság felkérte, hogy e vizeknek más uton leendő levezetéséről gondoskodni sziveskedjék.

A fővárosi hatóság ennek folytán e vizeknek a városligeten keresztül az állatkert felé leendő elvezetését határozta el, mire nézve a munkálatok a jövő évben foganatosíttatni fognak.

II.

## *A nagy körút.*

Az 1871. évi XLII. t.-cikk alapján és értelmében megnyitandó nagy körútnak különösen azon szakaszában tapasztalható legnagyobb haladás, mely az osztrák államvaspálya indóháza előtt vonul el.

Elteltekintve attól, hogy az államvaspálya új indóháza elkészülvén és avval szemben az általános hitelbank telkén emelt új ház már az ide tervezett körtér szabályozási vonalára állított, maga az út is tényleg elkészített és megnyitott.

Az erre vonatkozó tárgyalások már múlt évi jelentésünkben bővebben előadtván, csak felemlitendőnek tartjuk, hogy az építési munkálatok 1878. április hó 29-én felül vizsgálat alá vétettek és helyeseknek találtattak.

E munkákért 1878. november 1-ig az osztrák államvaspálya társaság mint általános vállalkozó állott jót; ez idő lefolytával azonban a tanácsnak kellett további jókarban tartásról gondoskodni.

A járdákon fektetett asphaltert az illető vállalkozók állván jót 1879. november 1-ig, a tanács figyelme leginkább a koci útra irányult.

E célból több vállalkozó ajánlattételre felhivatván, 1878. december 2-án Sztacho István legolcsóbb ajánlattevő vállalkozóval szerződés kötött egy évre, mely szerint ő köteles leendő a macadamszerűleg épített koci utat kavicsoltatni, egész éven által teljesen jó karban és tisztán tartani. — Ezen kötelezettségek teljesítéseért 2000 frt átlagösszegben fog részesített.

A nagy körút többi szakaszaiban még mindig vannak egyes beváltatlan ingatlanok, melyek csaknem egészen a kisajátítandó út vonalába esnek. — Ezek tulajdonosai közül többen építési engedélyért folyamodván, ezen kérelmeikkel a törvény alapján, mely az út vonalának épentartását mondá ki, úgy a fővárosi hatóság, valamint e tanács részéről el voltak utasítandók.

Az illetők ennek folytán ingatlanaik beváltását sürgették, s a tanács — habár az erre szükségelt pénzüsszegekkel nem rendelkezett — mégis kénytelen volt e kívánalmak jogosultságát elismerni és ennél fogva felterjesztéssel járult a magas kormány elébe, melyben részletesen előadván az ügy állását, az iránt esedezett, hogy a legsürgősebb esetekben a beváltás eszközzésére a nagy körút részére újabb előlegeket engedélyezni kegyeskedjék.

A magas kormány áthatva azon meggyőződéstől, hogy a törvény rendeletét teljesíteni kell, s hogy az annak rendelkezéséből származó súlyos következményeket az egyes tulajdonosok el nem viselhetik, az egyes hozzá felterjesztett esetekre, a kért előlegeket engedélyezni méltóztatott.

Ennek alapján a nagy körút vonalába eső következő ingatlanok lettek beváltva és ugyan :

1. Horváth Mihály, bérkocsi-utca  $\frac{1094}{5}$ . számú ingatlana 5485 frt 36 krért.
2. Langheinrich Frigyes, Kerepesi-út  $\frac{31}{21}$ . számú ingatlana 65.000 frtért.
3. Pachmann Sebestyén, Szondi-utca  $\frac{935}{853}$ . számú ingatlana 18.000 frtért.
4. Metz hitestársak Miksa-utczai  $\frac{152}{7}$ . számú ingatlansága 30.000 frtért.
5. Wolf Hubert, dohány-utczai  $\frac{117}{34}$ . számú ingatlansága 51.000. frtért.
6. Melcher Antal, békés-utczai  $\frac{1053}{5}$ . számú ingatlansága 10.000 frtért.

Ezen most előadott vételárak lerovására három évi részlet fizetések lettek megállapítva.

Végül megjegyezzük, hogy a nagy körúti építkezések számára az 1871. évi XLII-dik törvénycikkben engedélyezett rendkívüli adómentességnek újabb 10 esztendőre leendő engedélyezéseért folyamodtunk és reményeljük, hogy a magas kormány az erre vonatkozó törvényjavaslatot már a jövő év folyamában a magas törvényhozás elébe terjesztendi.

---

III.

*A III. kerület (Ó-Buda) szabályozása.*

A főváros pesti és budai beltelki részeinek szabályozása már régebben befejeztetvén és végleg megállapítván a tanács áttért a III. kerület, illetőleg Ó-Buda beltelki szabályozásának ügyére.

E tekintetben a következő határozatok hozattak:

1-ször. A tervezett szabályozások az 1" 40<sup>o</sup> mértékű térképbe iktatva, azon általános szempontból kiindulva terveztettek, hogy miután a III. kerületnek egy részét képező Ó-budai terület a főváros középpontjától meglehetően távol esik, a szabályozási tervzetnek nem lehet célja itt nagyszabású megoldásokat létrehozni, hanem annak hivatása főképp csak az lehet, hogy a jelenlegi túlságos szűk és görbe utcák lehetőleg kiszélesbítsenek, és célszerű egyenesebb irányba hozassanak, úgy nemkülömben ott a hol szükséges új összeköttetési vonalak létesítsenek.

Ebből kifolyólag

2-ször. Szélesbités és homlokrendezés által megfelelően szabályozandók: a felső fő-utca, a Mókus — Kiskorona — Pacsirtamező — Percz — Kisczelli — Serfőző-Kalvin — Uj-Föld — Szikla — Polgár — Igazgató — Laktanya — Szt.-Endréi — Miklós — Erzsébet — Kerék — Kórház — Vöröskereszt utcák, és az Akác-köz; és pedig mindannyi nevezett utca a meglévő állapotnak lehető kimélésével, és a mennyire lehetséges, — csak az épületek átépítése alkalmával.

3-ször. A felső fő-utczáról jelenleg a Dunasorra szolgáló Timár-, Fazekasköz, Tél-Zichy-, Templom-utca, a Serfőző-utca egy része, Halász-utca, és Vöröskereszt-utca folytatása, melyek eddig alig 2 öl szélesek, legalább is 4—5 öl szélességre hozandók.

4-szer. A Percz-utca folytatandó a Pacsirta-mező utcáig áttörés által, hasonlóan az Igazgató-utca a Templomtérig egy ottani fenálló kis görbe-utca rész felhagyása mellett a Kalvin-utczából kiágozván új-utca nyitandó a Kisczelli utcáig; az Akác-köz folytatandó a laktanya-utcáig és illetőleg a Dunasorig áttörés által; végre a Kisczelli-utca külső 2400 hosszú része két helyen kereszt-utcák által átmetszendő.

5-ször. A Templomtér, Polgártér, Szt.-Háromságtér, és a Vám-vonal előtti tér szabályozandó.

6-ször. A volt Ujlaki határtól a Zichy-utcáig terjedő parterület a Duna szabályozás folytán nyerendő terjedék felhasználásával új háznégyszögekre felosztva szabályozandó.

Az egész szabályozási tervzet végleges megállapítás előtt tárgyalás és észrevételeinek megtétele végett a fővárosi hatósághoz lett átküldve.

IV.

## *Ö r d ö g á r o k.*

Az ördögárok, vagyis a mint az régebben neveztetett a Nyéki árok, eredetét a fővárostól északnyugatra fekvő hegyekben veszi, és pedig a Nagy-Kovácsitól nyugatra eső Jenői erdő nevezetű magaslatokban. Innét Nagy-Kovácsi helységen át a budakeszi határon a Petneházi rét közepén éri a főváros területét; ezen rétet nagy kanyarulatban metszi át, és innét kilép a Nyéki és Fazekas hegy közt a szomszédos határra, hol ellenkanyarulatban a Nagy-Kovácsi és Hidegkuti határon folytatja útját egész a Lipót völgynek északi végeig, hol az ugynevezett hidegvölgyben ismét átlép a főváros területére, melyen át a Duna folyamba ömlik, utjában átmetszván a Lipót völgyet, Pasarétet, Városmajort és Vérmezőt és végre Szent-Gellért és várhegy által képezett szűk völgyön át (Krisztina város és Tabán) a Szent-Gellérthegy északkeleti tövének közvetlen szomszédságában éri a Duna folyamot. Utjában felveszi mindazon hegyi patakoknak és vizárkoknak vizeit, melyek a nevezett völgy oldalairól lefutnak. Vizsedő területe 9783 hectar (= 17.000 hold) és majdnem mindenütt meredek oldalak által képezett szűk völgyekből áll, melyekből a víz igen gyorsan lerohan a fővölgybe.

Ezen hegyi, vagyis vadpatak jellemével bíró vizárok úgy látszik régiebb időkben két egymás felett fekvő részből állott, az egyik része eredetétől egész a Bátorhegyig (Hárshegy) terjedt, hol a Petneházi réten tavat képezett; a másik mélyebben fekvő része pedig innét a Dunáig terjedt. Jelenleg ezen két rész a köztük volt természetes gátnak megszakadása következtében egy folytonos medret képez, a tó eltűnt és az alatta fekvő árok rész meredek hegytorkolattá vált.

Hogy az ily jellemű patak, mely még torkolata közelében is nagyobb hegyi árkokat vesz fel magába, mindig veszélyeztette a Szent-Gellért és Várhegy közti völgyet, igen természetes főleg azért, mert az általa előidézett veszélyeknek elhárítására, vagy kisebbitésére egyáltalában évszázadok óta nem történt semmi sem, sőt ellenkezőleg medre a Tabáni, azaz a veszélynek leginkább kitett részében, ház és támfalak beépítésével egy szűk szabálytalan csatornába való szorítása által még nagyobb mérvben megsűkítettett, a vizek lefolyása pedig különféle módon akadályoztatott. Tudva levő dolog, hogy a házakat védő támfalak az árok medrébe szabálytalan módon és minden összefüggés nélkül épültek akként, a mint ezt az egyes telektulajdonosok jónak látták, másrészt a nyílt árok a körülakók által szemét lerakó helynek használtatott.

Mindezen körülmények a veszélyt fokozták és azonfelül a tájéknak közegészségi viszonyait a lehető legrosszabb állapotba helyezték.

Ily körülmények között körülbelül 10 év előtt az ördögárok kérdésének megoldása sürgősebbé vált azáltal: hogy a katonai hatóság, mely az I. ker. Alkotás utcában

egy nagyobb szerű kórházat szándékolt építtetni, az ebből eredő pócze folyadéknek levezetését az ördögárokba kívánta eszközölni és e tekintetben a főváros hatóságával alkudozásba ereszkedett.

Buda főváros volt hatósága ugyan a kórház póczeanyagának levezetését az ördögárokba a létező körülmények közt nem engedélyezte; közegészségi szempontból nem is engedélyezhette, de áthatva azon meggyőződéstől, hogy az ördögárok kérdésének elintézése továbbra nem halasztható, egy vegyes bizottmányt küldött ki az ügynek tüzetes vizsgálata és a létező bajoknak orvoslása tekintetében való javaslat előterjesztése czéljából.

A kiküldött bizottmány meggyőződött arról, hogy az árok szabályozása szükséges, és hogy a póczeanyagnak levezetése csakis fedezett árokban történhetik; ennek alapján azon javaslatot tette, hogy a nyílt árok a vérmező északi végétől kezdve egész a Szent János hidig (Horváthkert déli végén) létező medrében nyílt árokképen szabályoztassék; a Szent-János hidtől pedig a Ráczfürdő előtti már beboltozott részig a létező támfalak felhasználása mellett beboltoztassék, a katonai kórház számára a déli vaspálya udvartól a Szent-János hidig egy utcái csatorna építtessék, a Ráczfürdő és Duna közti része pedig, mely már több mint 80 év előtt beboltoztatott, továbbá is használatban maradjon létező alakjában.

A főváros hatósága ezen javaslatot el is fogadta, és a magas magy. kir. ministerium, valamint a katonai hatóság a javaslatot helybenhagyták, ez utóbbi kijelentvén, hogy 30.000 frttal járuland a költségek fedezéséhez, ha a csatorna 1869-diki év végeig elkészül.

A fővárosi mérnöki hivatal az elfogadott javaslat alapján a szükséges terveket dolgozta ki, és az előirányzott költséget 127720 frtnyi összegben számította ki. Azonban pénz hiánya miatt a műnek létesítése lehetséges nem volt.

Időközben a fővárosi közmunkák tanácsa lépett életbe. Buda főváros fennállott hatósága 1870-dik szeptember hó 13-án kelt 13047. számú átiratával (889/1870 kmt. sz.) az egész ügyet a fővárosi közmunkák tanácsához tette át, kifejezést adván azon nézetének, hogy ezen műnek létesítése az 1870-diki X. törvényezikk értelmében egészen a fővárosi közmunkák tanácsát illeti, és hogy a költségek a fővárosi alapból fedezendők, miután ezen szabályozás, illetőleg beboltoztatás országos ügynek tekintendő.

A fővárosi közmunkák tanácsa nem oszthatta ugyanezen nézetet, de áthatva azon meggyőződéstől, hogy az ördögárok kérdésének kellő megoldása az egész jobb parti városrésze nézve nagy fontossággal jár, a Tabánra nézve pedig életkérdés, mind közegészségi, biztonsági és szépítési tekintetben az 1870. X. törvényezikk által reája ruházott köteleességét szem előtt tartva, felkarolta az ügyet.

Mindenekelőtt az egész tárgyat műszakilag tüzetes vizsgálat alá vétetni elrendelte.

Ezen a műszaki osztály által eszközölt vizsgálat folytán kiderült, hogy a városi hatóság részéről előterjesztett tervben tartalmazott eszméknek foganatosítása részint lehetetlen, részint pedig alig felelne meg a kitüzött czélnak. Első helyen a Ráczfürdőtől a Szent-János hidig terjedő részben létező támfalak a boltozatnak felvételére és biztos viselés-

sére egyáltalában alkalmasnak nem találtattak, mert szabálytalanul épült, roskadózó állapotban voltak, másrészt a köztük létező távolság sok helyen elégtelen szélességet nyújtott. Továbbá az ezen tájékon létezett hidak szinte igen szűk átfolyási szelvénynyel bírván, így a mű ezeknek felhasználása mellett csak összetákolt veszedelmes építmény lett volna. A Szent-János hidtól egész a vérmezőig terjedő ároknak fenntartása mint nyílt árok, szinte sok hátránnyal járt volna, főleg azért, mert a felülről jövő víztömegek mindig kényelmes utat találtak volna a Horváthkerten át a mélyebben fekvő beépített városrészekbe.

A műszaki osztály ezen okból az eredeti tervet egészen elvetendőnek nyilatkoztatta ki és egy új tervet dolgozott ki, szorgalmasan összegyűjtván mindazon adatokat, melyek egy ilyen építmény műszerű tervezésének alapul szolgálnak.

A műszaki osztály már az ügynek ezen stadiumában kívánta a hegyi vizeknek levezetési kérdését elvileg megoldani, legalább annyiban, a mennyiben ez az ördögárokra vonatkozott, mert meg volt győződve arról, hogy az ördögároknak részbeni beboltoztatása és szabályozása által a főczél tökéletesen el nem érhető, ez csak az egész kérdésnek célszerű és összhangzó megoldásától lévén feltételezve.

Kimerítő véleményadással és indokolással előterjesztett javaslata és tervezete röviden a következőkből állott:

1. Hogy az ördögárok a Ráczfürdőtől a Vérmező kezdetéig (Karácsonyi palota előtt) boltoztassék be, illetőleg egy egészen új és önálló csatorna építtessék, és pedig úgy, hogy ezen csatorna a Ráczfürdőtől a Szent-János hidig — kevés kivétellel a létező nyílt árok vonalában vezetessék. Kivételt képezett ez utóbbi tekintetben a Boeskey (volt Ferencztér) és fehér sas-tér közti szakasz, hol a csatorna rövidebb uton és nagyobb fél-mérővel bíró görbének alkalmazása mellett a nyílt árkon kívül építendőnek javasoltatott. A Szent-János hidtól pedig a vérmezőig a csatorna a volt Szent-János és Iskola utcza mentében a vérmezőig vezetessék. A csatorna szelvénye oly térfogattal lett megálapítva, hogy ez az átlagos 1/100 eséssel képes legyen másodpercenként 15 köbméter vizet levezetni.

2. Hogy miután a Ráczfürdőtől a Dunáig, hol eddig az árok régi csatorna alakban a házak alatt végig elégséges átfolyási szelvénynyel nem bírt, tisztítása és javítása pedig hozzáférhetlenség miatt lehetetlené vált: vagy az utcza mentében egy egészen új csatorna építtessék, mely elegendő térfogattal bírna az összes vizek levezetésére — mi által a régi csatorna megszüntetése lehetségessé válnék, vagy pedig szinte az utcza mentében egy pótcsatorna építtessék, mely a régivel együtt elégséges lenne a vizek levezetésére.

3. Hogy a katonai kórház számára a déli vaspálya udvarából jövő csatorna egy az Iskola utcza mentében építendő utcza csatorna által kötessék össze, mely a Karácsonyi-féle palota előtt vezetetik a főcsatornába.

4. Hogy a Vérmező szélén elvonuló árok egyelőre létező medrében szabályoztassék és azon ponton, hol az új főcsatornát éri, egy köfógó meder alkalmaztassék a nehéz gördüléknek felfogása végett. Hogy azonban jövőre, ha a csatorna felfelé meg fog hosszabíttatni, ez a Vérmezőn át egyenes irányban tervezett új utcza vonalában eszközöltessék, és a köfógó meder a Bors-féle telek mellé helyeztessék át.

5. Hogy az ördögárok felsőbb része az alsótól választassék el, és körülbelül a Városmajor felső részétől kezdve külön árokban a Christen-féle téglavető gödörbe, és innét boltozott csatorna alakban, az Országút és Királyhegy utca mentében az Élelmezési téren át a Dunába vezetessék.

Ezen elrendezésnek főczélja az volt, hogy a nagy záporosók alkalmával az egész vízszedő területből igen gyorsan összetóduló víztömegek kétfelé osztva és két ponton a Dunába vezetve a főcsatornát túl ne terhelhessék, mi által az időnkénti áradások megszünnének.

A fővárosi közmunkák tanácsa e javaslatot és tervezetet elfogadta, de Buda város volt hatósága egyes módosításokat javasolt, melyek a tervezetben tartalmazott főeszmét lényegesen változtatták. Első helyen az árok vizeinek ketté osztását szükségtelennek nyilatkoztatta és ezen eszmét elejteni kívánta; továbbá a főcsatornát egészen a déli vaspálya udvara elé kívánta vezetetni és pedig folytatólag az Iskola utca mentében. A Ráczfürdő Dunaparti részszel egyelőre nem foglalkozott, és a létező ház alatti csatornának tovább való felhasználását ajánlotta.

A fővárosi közmunkák tanácsa azon buzgalmában, melylyel ezen oly sürgősen szükséges és fontos műnek létesítését előmozdítani és valósítani törekedett, a városi hatóságnak módosításait elfogadta, habár műszaki osztályának tervezetét jobbnak és az igényeknek sokkal nagyobb mértékben megfelelőnek ismerte el. Ezen módosításokhoz annál inkább is hozzá járulhatott, mert ezáltal a még csak a jövőben megvalósítandó eszmének, mely szerint a vizek ketté választandók, praejudicálva nem volt, a Ráczfürdő Dunaparti részre vonatkozó eszme kivitelének lehetőségét pedig saját kezeibe adva látta.

Ezek után a főváros (Buda) hatósága a szükséges terveket dolgoztatta ki. A terv kivitelének költsége 567,599 frttal volt előszámítva. Buda város közönsége azonban nem volt képes a költségek fedezésére szükséges összegeket megszerezni, és így a műnek létesítése még továbbra is el lett volna halasztva, ha a főv. közmunkák tanácsa azon határozatot nem hozta volna, hogy az előirányzott költségeknek fele t. i. 278,800 forint a fővárosi alapból fedeztessék, továbbá hogy a munka azonnali megindíthatása czéljából a kezében levő és Ő Felsége által Buda város szállítására adományozott 97143 forint azonnal kifizetessék és pedig nem mint a fenti összegnek részlete, hanem mint külön járulék, mihez azonban azon feltételt kötö, hogy a városi hatóság később a Ráczfürdő Dunaparti részt is kiépítendi.

Ezekből látható, hogy ezen a jobbpárti városrészre nézve életkérdést képező műnek valósitása első sorban a fővárosi közmunkák tanácsának érdeme, mely nemcsak az egész, annyi évekig függőben maradt ügyet a lehető legrövidebb idő alatt a létesítés küszöbére vezette, hanem egyuttal saját közegei által az eszmének czélszerű és kivihető alakba öntését eszközölte és végre a létesítést tetemes pénzáldozattal meglendítette és biztosította.

Ezek után a munkák tényleges kivitele czéljából pályázat hirdettetvén, Buzzi és Kéler építészek az eredeti költségvetési összegből  $6\frac{1}{2}\%$  leengedés mellett a munkát elvállalták, és velök 1872. évi december 5-én szerződés kötöttetett. A vállalat azonban csakis a Ráczfürdő Déli vaspálya udvara közti szakaszra vonatkozott.

Az építkezés vezetésével és felügyeletével egy városi képviselőkből, a mérnöki

hivatal közeiből és a főv. közmunkatanács tagjaiból álló bizottmány lett megbizva, mely az első építési évben Varásdy Lipót, Buda város volt főmérnökének elnöklete alatt működött, később, a főváros egyesülése után Áldássy Antal fővárosi képviselő és ennek halála után Szuper László fővárosi képviselő lett elölkül kinevezve. A fővárosi közmunkák tanácsa részéről Vidéky László, kebelbeli mérnök bizatott meg a műszaki ellenőrzéssel.

A munka azonban csak 1873. márczius elején kezdetett meg.

A fenn előterjesztett tényekből kivehető, hogy ezen időben a Duna közelében építendő szakasz tekintetében még terv nem létezett; továbbá az árok alsó részében szükséges háztelek kisajátítások még alig érték el az előmunkálatok stadiumát. Igy tehát lehetetlen volt a munkát a Dunaparton megkezdeni és innét felfelé folytatni, a mint ez legezél-szerűbb lett volna. A munkát tehát ott kellett megindítani, a hol akadály nem létezett, azaz a Szent-János hidnál.

Tekintettel arra, hogy a műszaki osztály évenként részletes jelentést tett a munka haladásáról, mely jelentések a fővárosi közmunkák tanácsa illető évi jelentésében fel vannak véve, ezuttal csak röviden lesz szükséges az egyes évek alatt eszközölt munkákat elősorolni.

1873-dik évben 581 méter hosszúságu főcsatorna épült a Szent-János hidtól felfelé — a Szent-János utcza mentében — és a nyílt árokban lefelé. A Szent-János hid közvetlen közelében azonban a csatorna még 20 méter hosszúságban nyitva maradt, mert itt ágozott be a régi árok felső része, melyet mindaddig elzárni nem lehetett, mig a csatorna felső vége a Vérmezői részszel összeköttetésbe hozva nem volt.

1874-dik évben a munka erélyesen lett folytatva, ugy, hogy ezen építési időszak végén már 1157 folyó méter főcsatorna és valamennyi mellékesatorna levezetése készen állott. A kész csatorna lefelé a fehérsas térig, felfelé az Áldássy-féle házig ért, és csak két helyen maradt nyitva, t. i. a Szent-János hidnál, a már előbb említett okból, és a kereszt-utcza átmetszete mellett, hol a Wichtl-féle ház még utban állott. Az utcza felülete mindenütt, a hol a csatorna készen állott, szinte előállított és azonnal használatba vétetett.

1875-dik évben a munka csak keveset haladhatott, mert egyrészt a szükséges kisajátítások még mindig eszközölve nem voltak, másrészt pedig a fővárosi közmunkák tanácsának az építési bizottmányban működő műszaki képviselője kötelességének tartotta a főv. közmunkák tanácsának eredeti eszméjét ismét javalatképen előterjeszteni; ezen javaslat szerint a főcsatorna csak a vérmező elejéig volt vezetendő. Az építkezés alatt felmerült nagy nehézségek a fővárosi hatóságot is azon meggyőződésre vitték, hogy a csatornának vezetése a Délivaspálya-udvarig nemcsak czélszerűtlen és nagy nehézséggel járó, hanem tekintettel a talajban talált nagy mennyiségű sziklára a költségeket kétszeresen meg fogná haladni, ennélfogva a főv. közmunkák tanácsának eredeti javaslatát el is fogadta, de az illető tárgyalások hosszadalmas időt vettek igénybe, és így a véghatározat hozatala ez évben nem történhetett meg. Ehhez járult még az is, hogy ezen év junius 26-án egy nagy felhőszakadás történt, mely sok rombolást okozott és mely a csatornának alsó részére vonatkozó tervezet némi módosításának szükségességét mutatta ki.

Eképen alig volt lehetséges többet tenni, mint 117·5 méter főcsatornát építeni és

a június 26-án bekövetkezett katastropha által a csatorna belsejében okozott károkat kijavítani, valamint a Wichtl-féle ház előtti nyílást beboltoztatni.

1876-dik évben szinte még mindig szerepeltek az előbbi évben már felmerült akadályok. Azonban ezen évben, habár csak június havában, a felső részre vonatkozó módosított terv véglegesen el lett fogadva és így mégis végtére egyik főczél eléretett, t. i. hogy a csatorna a vérmezői nyílt árokrészszel összeköttetésbe hozatott és hogy a fennmaradó nyílt árok egész a Szent-János hidig betölthető volt, másrészt pedig a még az előbbi évekből fennmaradt Szent-János hidi nyílás szinte beboltoztatott, és az egész vonalon a fehérsas térig az uj-utcza előállított. A kőfogó gödör építése szinte ezen évben végrehajtott, ugy szinte a felülről jövő pöcze vizeknek a kőfogó körül való vezetésére szolgáló gát és csatorna építése, végre pedig a délivaspálya udvartól levezető utcza csatorna elkészítése is, mely által a katonai kórház is összeköttetésbe hozatott a főcsatornával.

1877-dik évben szinte csak későn lehetett a munka folytatásához fogni, mert az alsó egész a Dunáig terjedő részre vonatkozó terv csak ez évben lett véglegesen megállapítva, a kisajátítások pedig csak az év közepe felé eszközöltettek, ehhez jött még egy jogi kérdésnek elintézése, mely Buzzi és Kéler vállalatához tartozó még el nem készült fehérsas-tér — Ráczfürdői részre vonatkozott. A Ráczfürdői-Dunaparti résznek kiépítését Holzspach fia és Thunhardt J. vállalták fel és a munkát június havában megindították, de ez évben csak a főcsatornának 160 folyó méter hosszúságát építették ki. — Buzzi és Kéler vállalata az egész szerződésileg elvállalt munkáját ez évben véglegesen befejezte.

1878-dik évben végtére a nagyszerű mű végleges befejezést talált és pedig május hó végén.

Az építkezés alatt igen sok előre nem látott akadály és nehézség merült fel. A felső részben már az első építési időszakban a talajban dolomit szikla találtatott nagy mennyiségben. Az alsó részben pedig a roskadozó házakkal és támfalakkal sűrűen beépült árok nem birt elegendő szélességgel az uj csatornának elhelyezésére, ehhez járult még, hogy a házak és támfalak alapzattal nem bírnak és régies modorban rozsz anyagból épültek. Mindamellettt közel 60 ház közül, mely a csatorna mellett áll, csak 5 ház szenvedett nagyobb sérülést a csatorna építése következtében.

Az 1874-diki időszakban az építési bizottmány megváltoztatni kívánta az elfogadott tervnek azon részét, mely a Ferencz- és fehérsas-tér közt vonul el. Az elfogadott terv szerint ugyanis ezen rész nem a létező nyílt árokban lett volna építendő, hanem rövidebb uton és nagyobb félmérővel bíró görbében, mi némely telek-kisajátítást igényelt volna. De miután a kisajátítások még egy pár évet vettek volna igénybe, a munkának ezen idő alatt szünetelni kellett volna. Másrészt a bizottmány a telekkisajátítással járó költségeket kívánta megtakarítani. Ennélfogva a csatorna folytatását a nyílt árokban javasolta, és ezen javaslatot ugy a főv. közmunkák tanácsa, mint a főváros hatósága elfogadta, és a csatorna valóban ezen vonalban is lett kiépítve.

Igen kétséges, valjon ezen módosítás által több költségnek megtakarítása éretett-e el, mert az illető árokrész oly szűk és alkalmatlan volt, hogy a munka csak igen nagy nehézséggel, sőt veszélylyel volt eszközölhető, mi természetesen a költséget tetemesen nagyobbította; másrészt épen ezen részben fordultak elő a legtöbb házsérülések, melyekért

kárpótlást kellett fizetni. A csatorna alakja czélszerűségében ezen módosítás által sokat vesztett, mert irányát igen szabálytalanul jobbra balra kanyaruló rövid átmérővel bíró görbékben kellett vezetni, egy helyen pedig — a kereszt utcza átmetszeténél a csatorna átfolyási szelvénye egész magasságában közel egy méter szélességben szűkített az által, hogy az ott létező és a volt hidnak támfalán nyugvó sarokház falai a csatornába nyulnak, miből nemcsak a víz lefolyásának megakadályozása, hanem a csatorna falainak és kövezetének előre látható megrongálása következik. Ezen akadály ugyan idővel el lesz távolítható, de mindaddig az említett bajok létezni fognak.

Az 1877-dik évben elfogadott terv, mely szerint a Rác-fürdő — Dunaparti rész épült, a főv. közmunkák tanácsának műszaki osztálya által javasolt irányvonalnak alapul vételével a főv. mérnöki hivatal által lett kidolgozva. E szerint a csatorna a Virág-utczától a Rác-fürdő előtti tér közepéig egy nagyobb kanyarulatban, innét pedig egy nagy ellenkanyarulattal a Széchenyi-utcza elejéig, hol egyenes vonalba megy át, mely a Dunáig terjed és ezt 45 fok alatt éri, volt vezetendő. A csatorna kereszt-szelvénye az alsóbb részben 23·48 négyszög méter átfolyási térfogattal volt megállapítva, alsó vége pedig, mely a rakpart vonalától a víz vonaláig terjed, nyílt árok alakban lett tervezve.

A mellékelt tervekben látható, hogy a csatorna kezdete a vérmező elején fekszik, hol a köfogy gödör is el van helyezve; ezen akna alaku építmény, mely a nehezebb gördüléknek felfogására szolgál, 614 köbméter anyagot képes felvenni. Előtte 112 méter távolságra a nyílt árokban fekszik egy kisebb gátalaku köfogy, melynek feladata kisebb vízállásnál a büzös vizeket feltartani és egy mellékesatornán át az utczai csatornába vezetni, mi által a másként a nagy köfogyban összegyűlő vizek által okozható büzös kigőzölgéseknek eleje vétetett. A csatorna a nagy köfogytól két ellenkanyarulattal az Iskola-utczába tér át, hol egyenes vonalban egészen a Szent-János térig halad. Azon helyen, a hol az alaguttól jövő nagyforgalmu utczát metszi, boltozata három hevederrel van erősítve. A Szent-János tértől a csatorna a volt nyílt árok mentében öt hosszabb és nagy félmérővel bíró görbék által összekötött egyenes vonalban halad a Ferencz térig, innét pedig csakis jobbra-balra kanyaruló, kisebb nagyobb görbékben halad a Rác-fürdőig, honnét a fentleirt módon a Dunáig terjed. A Dunarakpart támfalától 15 méter távolságban fekszik egy nagyobb szerű zsilip. A boltozott csatorna egész hosszúsága 1626·85 folyó méter, a nagy köfogy hosszúsága pedig 34·56 méter. Fekszik a nagy köfogyonál + 24 méter a Duna szempontja felett, a torkolati végponton pedig + 1·26. Esése átlagban 10·209‰, mely 15·073‰, és 5·2‰ közt váltakozik; a legnagyobb esés a kereszt-utcza találkozásánál, a legkisebb pedig a fehér-sas-tér és a Dunapart közt fekszik.

A csatorna utjában felveszi mind a létező utczai és házi csatornákat; az utóbbiak közül fontossággal bír a Rác-fürdői beömlő, mely számára egy külön igen tágas elágazás épült; ez elágazás boltozata a főcsatornával való érintkezési ponton két nagyobb szerű vastartón nyugszik, melyek faragott kőből készült támfalra vannak elhelyezve.

A csatorna szabvány szelvénye a köfogytól egész a Rác-fürdő előtti térig — 1406·10 m. hosszúságban — 19·25 □ méter térfogattal bír, melynek magassága 4·741 m., szélessége 4·425 m. A Rác-fürdő előtt ezen szelvény 23·25 m. hosszúságban átmegy a nagyobb szelvénybe, melynek térfogata 23·486 □ méter, magassága 5·057 m., szélessége

5·689 m. Ezen szelvény 153·20 méter hosszúságban a zsilipig és azon túl még 14·75 m. hosszúságban a nyílt torkolatig terjed, a nyílt torkolatnak hosszúsága pedig 20·60 méter.

A csatorna támfalai mindenütt ujlaki kőből rakott alapzaton nyugszanak, melynek magassága a szabvány szelvényénél 1·18 m., a nagyobb szelvényénél 1·38 m.; a támfalak az első esetben 0·94 m., az utóbbi esetben pedig 1·264 m. vastagságban épültek, a boltozat mindkét esetben 0·474 m. vastag; a kövezet a felső csatorna-részben 0·37, az alsóban pedig 0·474 m. vastag. Mindezen részek téglából és cementhabarccsal készültek, kivéven a zsilip és Dunapart közti részt, mely faragott kőből van építve. A kövezet alatt beton fekszik. A csatorna belső felülete a felső részben egész a Ferenez térig portland-cement vakolattal van bevonva, de miután a tapasztalás mutatta, hogy ezen vakolat sokat szenved az időváltozás által, ennek további alkalmazása az alsó részben elejtetett, és helyette a hézagok szinte cementvakolattal lettek kikenve (Verbrannte Fugen).

A csatorna a Szent-János téren egy nagyobb, a fal oldalába helyezett beszálló aknával bír; a többi részében, mely a vérmezőtől a Rác-fürdőig terjed, megfelelő távolságban egyszerű beszálló nyílások alkalmaztattak a boltozat záróvonalában. A déli vaspálya udvartól levezető utcai csatorna tojásdad alakú; hosszúsága 332·832 m., magassága 1·26 m., szélessége a tojásdad alaknak megfelelőleg 0·82 mtr. Ezen utcai csatorna a főcsatornát a kőfogótól számítva 48 mtr. távolságban éri.

Az összes munka a következő részletekből áll:

#### I. Földmunka.

1. Leásás a szárazon . . . . .	54484·87 köbméter
Leásás a víz alatt . . . . .	3380·29 „
Sziklabontás . . . . .	20237·90 „
Összesen . . . . .	78103·06 „
2. Feltöltés	
maradó töltés . . . . .	81061·02 „
zárgátnak . . . . .	502·25 „
Összesen . . . . .	81563·27 „

#### II. Kőművesmunka.

1. Terméskő alapzat . . . . .	4553·45 köbméter
2. Beton alapzat . . . . .	4845·84 „
3. Téglafal cementtel . . . . .	74465·71 „
4. Támfalak az utca felületén . . . . .	152·21 „
5. Téglaboltozat . . . . .	6324·62 „
6. Utánfalazás . . . . .	2611·16 „
7. Faragott kőfal és boltozat . . . . .	532·20 „
8. Száraz kőfalrakás . . . . .	464·17 „
9. Álló téglakövezet . . . . .	9623·25 négysz.m.
10. Gránit kövezet a torkolat fenekén . . . . .	218·19 „

III. Ú t é p i t é s.

1. Új járdafektetés . . . . .	1301·46 négysz. m.
2. Régi járda-átfektetés . . . . .	959·85     "
3. Régi terméskő burkolat . . . . .	2786·59     "
4. Új terméskő és koczka-burkolat . . . . .	7005·55     "
5. Macadam kocsit . . . . .	14079·96     "
Összesen . . . . .	<hr/> 26133·41 négysz. m.

Ezen összeszámitásban valamennyi földalatti és útépítési mellékmunkák bennfoglaltatnak.

Az egész mű nagy szorgalommal és a műtan igényeinek megfelelő módon épült. Érdekes építményi művelet a torkolat előtti kőboltozat, mely ferde boltozathoz átmeny az egyenes boltozatba; a benne alkalmazott kőmetszetek igen bonyolódott számítás- és rajzművelet alapján vannak végrehajtva. Ezen boltozat az építési ritkaságok közé számítandó.

Daczára annak, hogy a csatorna építése sok helyen veszélylyel járt és az építést vezető mérnököknek egész ügyességét és óvatosságát vette igénybe, mégis csak egyetlen eset fordult elő, melynél az építkezési műveletből közvetlenül eredő baleset következtében emberélet esett áldozatul. Azonban ez alkalommal is a hivatalos szigorú vizsgálatból kitűnt, hogy ezen esemény sem az anyag, sem az építkezés alakjának hiányai által, hanem kizárólag az illető munkásoknak — kik halálukat is benne lelték — elhamarkodott és az adott intézkedésekkel ellenkező eljárások által okoztatott. Ugyanis az 1873. évi építkezés alkalmával az Iv utcza közelében a munkások az alig elkészült boltozat alul a támállványt kiszedték, és pedig azon idő alatt, midőn a felügyelő pallér már a munkahelyről eltávozott. Ennek következtében a még elegendőképen ki nem száradt és erősödött boltozat körülbelül 8 mtr. hosszúságban leszakadt, és maga alatt két kőmivest temetett el.

A másik nagyobb baleset, mely azonban nem az építkezés által okoztatott, az 1875. évi június 26-én bekövetkezett nagy katastropha volt, melynek sajnos következményei elég ösmereteseek. Elég itt megemlíteni, hogy az ördög-árok beboltoztatási művelete által ezen balesetnek sajnos hatása egyáltalában nem fokoztatott, sőt bizonytalmondható, hogy a már beboltozott csatornarész a melette álló házakat a végromlástól óvta meg. Igaz ugyan, hogy az árok alsó részében a romlások oly nagy mérvben nem fordultak volna elő, ha az építkezést a Dunaparttól felfelé lehetett volna megindítani, mi azonban a már fent elősorolt okokból tökéletesen lehetetlen volt.

Az építkezésnek összes költsége . . . . . 1,075.557 frt 69½ kr. tesz és a következő részletekből áll:

Buzzi és Kéler vállalat végszámlája tesz . . . . .	744678 frt 03 kr.
Holzspach fiai és Thunhardt végszámlája tesz . . . . .	158151     " 72     "
Házak lebontásáért fizettetett . . . . .	3457     " 96     "
Kárpótlásokért fizettetett. . . . .	1825     " 75     "
Építővezetőség és felügyeleti személyzet . . . . .	10524     " 96½     "
Vegyesekért . . . . .	1639     " 69     "
Összesen . . . . .	<hr/> 920258 frt 11½ kr.

Házkisajátításokért . . . . .	155299 frt 58 kr.
Az ördögárok beboltoztatása által okozott főkölttség . . . . .	1,075.557 frt 69½ kr.
Ebből fizettetett 1873-ban . . . . .	215773 frt 28½ kr.
„ „ 1874-ben . . . . .	216486 „ 89 „
„ „ 1875-ben . . . . .	100990 „ 88 „
„ „ 1876-ban . . . . .	130075 „ 29 „
„ „ 1877-ben . . . . .	275025 „ 49 „
„ „ 1878-ban . . . . .	80246 „ 23 „
Összesen . . . . .	1,063.598 frt 06½ kr.
Marad még fizetendő . . . . .	11.959 frt 63 kr.

Ezen költségek fedezéséhez a fővárosi közmunkák tanácsa 375,943 forinttal járult.

Buzzi és Kéler vállalatánál az eredeti költségvetés tetemesen túl lett haladva. Ha t. i. a főcsatorna rövidített hosszúságához az aránylagos költséget számítjuk és a helyette épült mellékesatorna költségét hozzá adjuk, akkor az eredeti költségvetés szerint 6½% engedmény mellett 451105 frt 82 krba kellett volna kerülni; de valóban 744678 frt fizettetett, s ennél fogva a többkölttség 293572 frt 21 kr., vagyis az előirányzott költségnek 65%-át teszi.

Ezen roppant nagy többlet főleg abban találja magyarázatát, hogy 1-ször az összes mellékmunkák, mint uteza és házi csatornák bevezetése és nagy részben átépítése, a mellékutczák felületének szabályozása, kövezése és feltöltése, víz- és gázcsöveknek átfektetése, rombolt házaknak helyreállítása stb. az eredeti költségvetésben egyáltalában felvéve nem voltak; 2-szor hogy a talajban talált igen nagy kiterjedésű szikla-anyagnak repesztése előre látva nem volt; ezen tétel magában véve az összes földkiásási előirányzatot megkettőztette; 3-szor hogy nagyobb szerű duczolások és háztámasztások, melyek szinte előre számítva nem voltak, de az építkezés alatt veszély elhárítása végett szükségessé váltak, tetemes külön fizetést igényeltek; 4-szer hogy az 1875. évi június 26-án beállott nagy zivatar előre nem látott károkat idézett elő, és a négy első építési év alatt igen gyakran beállott zivatarok nagyobb szerű eliszapolásokat okoztak, melyeknek eltávolítása ismét a földmunkatételt nagyobbította; 5-ször hogy a házak közt elvonuló csatorna-részben sok helyen földalatti vizek törtek ki nagy tömegben, melyeknek kiemelése szükséges volt, azonkívül ezeknek jelenléte végett igen sok éjjeli munkát kellett alkalmazni, mely a szerződés szerint 50% felfizetéssel lett számítva. Mindezen munkák előre számítva nem voltak és általában előre nem látottakra csak 5000 frt volt előirányozva.

Holzspach fiai és Thunhardt J. vállalatánál a főösszeg csak 3620 frttal lett túllépve, azaz 2·35%-tal, mi részint az előre nem látott nehézségek, részint a nagyobb mennyiségben eszközölt víz-kiemelések, és végre az uteza felületén eszközölt nem csekély pótéptmények által indokolva volt, azonban ezen vállalatnál az előre nem látottakra 10000 frt volt előirányozva.

Az előbbieket szerint a főcsatorna folyó métere — az összes vele kapcsolatban

álló mellékmunkákat beszámítva 537 frt 87<sup>1</sup>/<sub>2</sub> krba kerül. — Ezen számításban a házkisajátítások felvéve nincsenek, miután ezeket szabályozási okokból ugyis minden esetben eszközölni kellett volna, akár az ördögárok beboltoztatik, akár nem.

Ezen nagyszerű műnek fontosságát eddig általában alig ismerik kellően, de annak a városra való kihatása már észrevehetően mutatkozik, mert míg ötven év alatt az egész környéken alig épült egy új ház, jelenleg daczára a mostoha időknek, már öt új ház emelkedett ezen tájékon, és a telkek értéke emelkedett.

Egészségtani szempontból fontos továbbá, hogy még eddig csak a Duna közvetlen szomszédságában fekvő utcák nyerhettek csatornázást: jelenleg az egész völgy, mely a Dunától a városmajorig ér, összes oldalaival együtt csatornákkal ellátható, mi által nemcsak az annyira ártalmas pöczegödrök megszüntetnek, hanem a mosóvizek szinte többé nem az utca felületén kénytelenek lefolyni. Tettleg már eddig is több utcai csatorna épült a két utolsó évben, mint az előtte lefolyt 20 év alatt.

Kétségen kívül áll, hogy jobb idők bekövetkeztével az egész tájék nyomorult és elhagyatott jellegét elvesztendi és a város többi részeivel jobb összhangzásba fog jönni. Csak a jövő fogja ezen műnek nagy hatását élénken szembe tüntetni.

---

V.

### *Csatornák szellőztetése.*

Általánosan elismert tény, hogy a pöcze-csatornák bűzös kigőzölgései, melyek igen gyakran nem csak a lakházak belsejét, de az utcákat is undorító büzzel árasztják el, az emberi egészségre káros befolyással vannak; természetes tehát, hogy ott, hol a városi pöcze-csatornák a modern tudomány és gyakorlat állásának megfelelőleg létesítettek (nevezetesen Angliában és legújabban Németországban, különösen Hamburgban és Frankfurtban) kiváló gondot fordítottak a városi pöcze csatornáknak összegyűlő bűzös és ártalmas levegőnek, illetőleg kigőzölgéseknek czélszerű és a közegészségi szempont igényeinek megfelelő elvezetésére vagy is a pöcze-csatornák szellőztetésére.

Ezen elvből kiindulva, a közmunkatanács kezdeményezése folytán, Szumrák Pál, a közmunkák tanácsa tagjának előterjesztését alapul vevén, egy vegyes bizottság lett javaslatok előterjesztésére kiküldve.

A vegyes bizottság, melyben a közmunkatanács, báró Podmaniczky Frigyes, Szumrák Pál, dr. Poór Imre, Varásdy Lipót tanácsstagok, dr. Ország Sándor osztálytanácsos és Wohlfárb Henrik főmérnök által, a fővárosi hatóság pedig Preuszner József, Vogler József bizottsági tagok, továbbá dr. Patrubby Gergely főorvos, Incz György főmérnök, Heuffel Adolf mérnök és Wein János vízvezetési igazgató által voltak képviselve, — tárgyalásait a múlt nyáron megindítá és a tárgyra vonatkozó javaslatait XI pontban foglalta össze, melyek utóbb a fővárosi középítési bizottság helyeslésével is találkoztak.

Ezen javaslatok a következők:

I. Miután a főváros balparti részének csatornázási kérdése épen most van tárgyalás alatt, a fővárosi hatóság felkéretik, hogy a kiépítés alkalmával a szellőztetési módok és szerkezetekre kellő figyelmet fordítson.

II. Mondassék ki szabályrendelet útján, hogy minden utcában, mely véglegesen kiköveztetik, a két homlokzati sor minden egyes ház ereszcatornája közvetlen összeköttetésbe hozandó az utcai csatornával. — Kivéve a földszintes házakat.

III. Hogy egyáltalában valamennyi, akár az utcán, akár a házak udvarán levő csatorna-nyílás syphon vagy szelepekkel teljesen elzárassék.

IV. Hogy minden emeletes új építkezésnél az ereszcatorna, az utcai csatornával összeköttetésbe hozattassék.

V. Hogy új házaknál az árnyékszékek mellett egy külön szellőztetési kürtő építtessék, mely a ház födelén felül vezetné a bűzös levegőt.

VI. Hogy minden új háznál, hol a vízvezeték bevezetése lehetséges, a Water Closet-ek alkalmazása elrendeltessék.

VII. Hogy oly régi házaknál, hol vízvezeték létezik, az árnyékszék kürtője a ház födelén felül vezettessék; az árnyékszékek maguk Water Closet-ekkel elláttassanak; az udvaron vagy bárhol létező csatorna-nyílások pedig syphon vagy szelepekkel teljesen elzárassanak.

VIII. Hogy a háztetőn összetóduló és az árnyékszékek mosása czéljából összefogyott viznek felvételére szolgáló, igen sok házban a padláson készült reservoírok megszüntettessenek és a házfedelen felül nyílással ellátandó csatorna-készülék által pótol-tassanak.

IX. Hogy új gyárok felállításánál kötelezettségként mondassék ki, hogy az új kürtők és kémények építésével egyidejűleg egy ugyanazon kürtőben foglalt külön szelelő cső lesz építendő, mely az utcai csatornával közvetlen összeköttetésben álljon.

X. Már létező gyároknál az illető tulajdonosok fel volnának hivandók, hogy a külföld példájára engedjék meg, miszerint kéményeik a csatornával közvetlen összekötésbe hozassanak, s így a szellőztetésre felhasználtassanak.

XI. Hogy egyáltalában a magas pontok, például tornyok, gyári kémények stb. ily szellőztetési csövek előállítására felhasználtassanak.

Ezen javaslatok még a fővárosi közgyűlés elébe lesznek terjesztendőek, hogy ez intézkedéseknek részben egy külön szabályrendeletben, részben az építési rendszabályokba leendő felvétele eszközöltethessék.

---

VI.

*Vízvezeték.*

A főváros fejlődésének és egészségi állapota javításának ezen nagyfontosságú tényezőjét illetőleg, a lefolyt évben tulajdonképen csak a balparton történt valami.

Mult évi jelentésünkben részletesen előadtuk azon nagy elvi nézetkülönbséget, mely a balparti vízmű kiterjesztését illetőleg e tanács és a fővárosi hatóság közt létezett, s melynél fogva az ügy végeldöntés végett a nagyméltóságú m. k. Belügyminiszter ur elé terjesztetett.

Nem akarjuk azon indokokat kutatni és taglalni, melyek a Miniszter urat határozata hozatalánál vezették, tény az, hogy a balparti vízvezeték kiterjesztése a főváros által, illetőleg Wein János vízvezetéki igazgató által beterjesztett tervek alapján bizonyos feltételek alatt megengedtetett.

Ezen ministeri elhatározás alapján a fővárosi hatóság a munkát foganatba is vétette.

Hallomás szerint tudjuk ugyan, hogy e munkák eszközlésénél az eredeti tervek lényegesen meg lettek változtatva; miután azonban a részletes tervekkel a létezett elvi ellentét folytán, behatólag nem foglalkoztunk, s utóbb sem ezek, sem a rajtok történt módosítások ide felterjesztve nem lettek, eltekintve az általunk elfoglalt elvi állásponttól, azok helyessége vagy helytelensége iránt nyilatkozni alkalmunk nem is volt.

A dolgok ily állásában ezen, nézetiünk és meggyőződésünkkel ellenkező munkálatból származható következményekre nézve a felelősséget magunkról elhárítjuk, s ennek ez alkalommal is kifejezést kívánunk adni.

A jobboldali vagy is budai végleges vízművet illetőleg az 1876-ban kidolgozott és elfogadott program több szakértővel közöltetett, s ezek között kettő, nevezetesen Gill (Berlin) és Salbach (Drezda) terveiket be is mutatták. — Ehhez hozzáadván Klein londoni mérnöknek már korábban beadott tervezetét, összesen 3 terv lett a Jury bírálata alá bocsájtva.

Hosszu, több mint félévi vajudások után a Jury végre kimondá és előterjeszté azon nézetét, hogy a 3 terv közül egyik sem alkalmas a kivitelre, és azon javaslatot mutatta be, hogy a fővárosi vízvezetési igazgatóság bizassék meg egy részletes terv készítésével.

E javaslat több részről, többféle indokoknál fogva meg lett ugyan támadva, de a közgyűlés többsége azt határozattá emelte.

A vízvezetéki igazgatóság azonban a várva várt tervet, mely a budai városrészekre nézve életkérdést képez, ez év végeig be nem mutatta.

## VII.

### *Kövezés és burkolás.*

A lefolyt évben a következő burkolati munkálatok tervei lettek felülvizsgálva, megállapítva és részben végre is hajtva :

#### I. A D u n a j o b b p a r t j á n.

- a) Az I. kerületi Krisztinavárosban fekvő Naphegy-utcza termés kőburkolattal lett ellátva.
- b) Az I. ker. krisztinavárosi Alkotás-utcza helyreállítása megkezdett, de csak félben lett végrehajtva.
- c) A II. ker. Pala-utcza egészen át lett köveze.
- d) Az I. ker. várbeli szt. háromság-tér egészen átköveztetett.

#### II. A D u n a b a l p a r t j á n.

- e) a IX. ker. soroksári-utcza kiépítése trachit kocsiuúttal és asfalt-járdákkal részben végre lett hajtva, és ugyan a Calvin-tértől a pipa-utcza beszakadásáig.
- f) a VI. ker. Nagymező-utcza és
- g) a VIII. ker. Stáció-utcza át lettek köveze.
- h) Az V. ker. Ferencz József-tér másik fele is gránit burkolattal és asfalt-járdákkal teljesen elkészült. — A lefolyt őszön a parkok is kiültetvén és csinos vasrácsos-zattal ellátatván, ezen tér nemcsak Budapestnek képezi legszebb pontját, de tekintve ép oly czélszerű mint izletes berendezését, és tekintve rendkívüli szép fekvését a hatalmas Duna mellett s szemben a budai várral, a külföld legszebb tereivel versenyezhet.
- i) A VII. ker. Miksa-utcza részben újra ki lett köveze.
- k) A VI. ker. Eötvös-utcza másik fele részben kiköveztetett és részben macadam burkolattal lett ellátva.
- l) Az V. ker. Vadász-utcza és
- m) a VIII. ker. Liszt-utcza ki lettek köveze.
- n) Az V. ker. Nádor-utcza, mely két részre szakad : a külső és belső részre.

A külső rész a főváros által bemutatott tervek szerint járdafektetés és a kocsiuúttal átkövezése által jó karba lett helyezve.

A belső részre nézve, mely a fürdő-utczától a Széchenyi-térig terjed, a fővárosi hatóság eredeti terve szerint asfalt járdákkal és a kocsiuúton trachit burkolattal lett volna előállítandó.

Az érdekelt felek, nevezetesen az utczabeli háztulajdonosok felfolyamodása következtében a tanács azonban elhatározta, hogy a kocsiuút is asfalt-burkolattal állíttassék elő.

Ekként az egész utca felülete asphalt-burkolattal lett ellátva és ezen munka szeptember havában igen gyorsan és sikeresen végre is lett hajtva.

A végrehajtott kövezési és burkolati munkák felülete a következő:

Kőjárda 17 utczában . . . . .	10671	□ méter
Asphalt járda 5 utczában . . . . .	5113	” ”
Asphalt kocsí-út a belső Nádor-utczában . . . . .	3394	” ”
Trachit-burkolat 12 utczában . . . . .	13214	” ”
összes burkolati terület	32394	□ méter.

VIII.

*Utépítések.*

A lefolyt évben a következő útépítési munkálatok tervei lettek megállapítva és legnagyobb részben végrehajtva :

A) A D u n a j o b b p a r t j á n.

a) Az I. kerületben a fehérvári kaputól a Krisztinavárosba vezető útnak helyreállítás, mely végre is hajtatott.

b) A II. kerületi várkert rakpartnak feltöltése és szabályozása, mely a csaknem befejezett várkerti építések folytán vált szükségessé. — Ezen munkálatok csak őszkor kezdtek meg és így csak részben voltak végrehajthatók. — A munkák nagyobb része a jövő év tavaszán fog eszközölni.

c) A Lipótmezőtől a Nagy-Kovácsi határig vezető út magasabb feksznre hozott és helyreállított.

B) A D u n a b a l p a r t j á n.

d) Az összekötő vaspályán átvezető útátjárók, nevezetesen a IX. kerületi Dunaparton, a Mátyás, Bakács és Kapisztrán utcák irányában a Boráros-tér előtt, a tábori kórház mellett és a védgát folytatásában; továbbá négy átjáró a strategiai szárnyvonalon a X. kerületben. — Mind ez átjárók a pálya színében fekszenek és a lefolyt év alatt az állam költségén lettek építve.

e) Az Üllői úttól az ürülék lerakodó helyhez vezető út helyreállítása egészen végre lett hajtva.

f) A X. kerületi sertés-állásokhoz vezető út helyreállítása félig lett végrehajtva.

g) A Lóversenyter futópályája és az ennek folytán szükségessé vált útátváltoztatások helyreállítása legnagyobb részét végrehajtott.

h) A VI. ker. Nagy János-utca, Hajtsár-út, Hermina-út, Amerikai út és marhajtó út felületei kiegyenlítették és ismét járható állapotba helyeztetek.

i) A VI. kerületben az osztrák államvaspálya lerakodójához vezető út ki lett egészítve és helyre lett állítva.

k) A X. kerületi Uj sertés-szállások között alakított uj utcák macadam burkolattal helyre lettek állítva.

Végül megemlítjük, hogy a Laszlovszky-vámtól a köztemetőhöz vezető útnak macadam-burkolattal való ellátásának, illetőleg kiépítésének tervei meg lettek ugyan állapítva, de a kivétel a jövő évre lett halasztva.

A macadamszerű út helyreállítások : a beltelken 2 utcában 3753 □ méter

a kültelken 4 uton 10692 □ „

összesen tehát : 14445 □ „

tér felületre terjedtek ki.

IX.

*Csatornázás.*

A főváros általános csatornázásának nagy kérdése a lefolyt évben sem haladhatott előre, habár kétségtelen, hogy egyedül ez leend sajnós közegészségi állapotaink gyógszere. — A tanács úgy mint a mult évben, ez évben is iparkodott az ügyet újra folyamatba hozni de a részben már megállapított tervek kivitele a pénzkérdés nagy akadályába ütközik s így csak reménynek adhatunk kifejezést, hogy talán a jövő évben fog ez ügyben döntő határozat hozatni.

Egyébként egyes csatornák építve lettek,

A) A D u n a j o b b p a r t j á n :

Az I. kerül. Rózsa utczában, Gellérthegy- és Márvány-utczában, a II. kerül. Hattyu-utczában.

B) A D u n a b a l p a r t j á n.

A VI ker. Nagy János-, Sziv- és Vörösmarty-utczákban, a VIII. ker. Tüzoltó-, Svetenay-, Márton-, Vendel-, Szigony- és Louiza-utczákban.

Meg lettek továbbá állapítva, de végre nem hajtattak a következő csatornák tervei: az I. ker. az Aszalai és Sándor laktanyáktól az Attila utczába vezető csatorna, az Attila-utca és a II. ker. Donát-utca csatornái; — továbbá az V. kerületbeli Vise-grád- és Koháry-utczák és a VIII. kerületben a Kender és Bérkocsi utczák csatornái. — Az épített csatornák összes hosszúsága 14 utczában 3485 folyó métert tesz.

Ez alkalommal nem mellőzhetünk egy megjegyzést, mely azonban nem csupán a csatornázások, hanem általában a közmunkákra vonatkozik. — Többször történt már ugyanis, de különösen 1878-ban is ismétlődött, hogy oly közmunkák tervei, melyek költségei a fővárosi költségvetésben bennfoglaltatnak, nem az év tavaszán vagy derekán, hanem september és október havában terjesztetnek be.

Ennek azután azon szomorú következménye van, hogy e tanács az ily későn beérkező terveknek birálatába nem is bocsátkozhatik, ha csak azokat ugyan az évben lehetlenné tenni nem akarja; hogy a rövidebb napoknál fogva a munka kivitele sokkal drágábbá lesz; hogy a munka, ha egyáltalában kivitetik, a zord idő behatása folytán rosszabb és kevésbé tartós leend s végre, hogy rendszerint az ily munkák legnagyobb része egészen elmarad és a jövő évre halasztatik.

Felhívtuk ennélfogva a főváros figyelmét ezen körülményre és a fővárosi tanács erélyétől reményeljük, hogy ezen már több éven által kisebb-nagobb mértékben tapasztalt bajnak elejét veendi.

X.

## *A gőzmalmok légszeszlángjainak sodronykosarakkal való ellátása.*

A magyar általános hitelbank tulajdonát képező, a II. kerületi főutezában fekvő „Blum“-malomban tüzeset fordulván elő, mely a légszeszláng által meggyújtott lisztpornak tulajdonított, a fővárosi hatóság a tüzeset vizsgálatára kiküldött bizottság és a középítési bizottság javaslata alapján, a malomtulajdonos magyar általános hitelbankot határozatilag kötelezte, hogy az ezen malmában lévő légszeszlángokat sodrony kosarakkal lássa el.

Ezen határozat ellen a malomtulajdonos hitelbank felfolyamodással élvén, mindenekelőtt bizonyosságot kívántunk magunknak szerezni aziránt, vajjon a légszeszlángoknak sodrony-kosarakkal való ellátása tűzveszély szempontjából czélszerű-e vagy sem? Mert, ha czélszerű, akkor ezt nem egy, hanem valamennyi malom köteletségévé kell tenni, ha pedig nem czélszerű, akkor avval egy malmot sem szabad terhelni.

Ez oknál fogva egy bizottság lett összeállítva, melyhez mint elismert szakértők Meehwart András, a Ganz-gyár vezérigazgatója, Raú Lajos a légszeszgyár főmérnöke és Rieger György, a Victoria malom vezérigazgatója is meghivattak.

E bizottság egyhangulag azon nézetének adott kifejezést, hogy a légszeszlángoknak sodrony-kosarakkal való ellátása a tűzveszélyt inkább fokozná, mintsem enyhítené.

Kétségtelen ugyanis, hogy a levegő, a mennyiben az több mint 40 százalék liszttel van saturálva, könnyen fellobbanhat, ez eset azonban malmoknál a felhozott statisztikai adatok szerint még egyszer sem fordult elő. — A mennyiben azonban a láng, sodronykosárral vétetnék körül, a lisztrészeknek egy helyen való összegyűjtése, tehát éppen az eszközöletnék, a minek kikerülése szándékoltatik és a mi a veszélyt előidézné.

Ezen sodronykosárnak folytonos tisztogatása, — eltekintve azon, a lehetetlenséggel határos körülménytől, hogy minden láng, illetőleg kosár mellett egy embernek folytonosan tisztogatni kellene, — szinte csak fokozná a tűzveszélyt, mert a tisztogatás csakis rázás folytán eszközölhetvén, éppen ezáltal idéztetnék elő a láng közvetlen környezetében a 40 szászalék liszttel sűrített, tehát fellobbanható levegő.

A bizottság ezen határozott véleménye alapján a fővárosi hatóság határozata, mely szerint a gőzmalmokban a légszeszlángok sodrony-kosarakkal volnának ellátandók, feloldatott.

XI.

## *Hirdetési oszlopok felállítása.*

Nyugot Európa több fővárosaiban a hirdetések eszközlésére különösen azon városrészekben, hol sűrűbb és élénkebb forgalom létezik, hirdetési oszlopok állítatnak fel.

Ily intézkedésnek, ha az czélszerűen berendeztetik, kényelmi és forgalmi, de különösen aestheticai szempontból kétségtelenül nagy fontossága van.

Ezen meggyőződés, valamint több vállalkozónak úgy a fővárosi hatóságnál, valamint a tanácsnál benyújtott ajánlatai, arra birták a tanácsot, hogy ez eszmével tüzetesebben foglalkozzék s magának más fővárosokban ez intézményt illetőleg fennálló szabályzatokat meghozassa.

Az ezen intézmény életbeléptetése iránt különösen a jogi és pénzügyi szempontból teendő javaslat végett egy vegyes bizottság küldetett ki, melyben a közmunkák tanácsa báró Lipthay Béla, Takátsy Miklós, Pucher József és Országh Sándor által, a fővárosi hatóság Sztupa György, Hofhauser Lajos és Szuper László által voltak képviselve.

Az ezen vegyes bizottságban megállapított főelvek alapján a következő pályázati javaslat dolgoztatott ki, mely azonban még újabb tárgyalás alá fog vétetni:

Az Európai fővárosok példájára Budapesten hirdetési oszlopok felállítása szándékolatik a következő elvek és főfeltételek alapján.

I. Budapest főváros területén egyelőre 60, — a mellékelt kimutatásban kijelölt helyen hirdetési oszlop felállítása engedtetik meg. — E mellett megjegyeztetik:

1. Hogy vállalkozónak szabadságában álland újabb oszlopok felállítására újabb helyek kijelölését kérelmezni, mit a fővárosi hatóság, — ha akadály fenn nem forog, — meg fog engedni.

2. Már engedélyezett oszlopok, a mennyiben közérdek azok eltávolítását igényelné, a hatóságtól nyerendő utasítás folytán, vállalkozó költségén azonnal eltávolítandók.

3. Jogában áll a fővárosi hatóságnak, oly helyeket is kitüzni s ott oszlopok felállítását követelni, hol ezt a vállalkozó javaslatba nem hozta. — Ilyen a hatóság által követelt oszlopok száma, csak 5 százalékát képezheti a vállalkozó javaslatai és kérelme alapján engedélyezett oszlopok számának.

II. Ezen oszlopok semmiféle kizárólagos joggal vagy kiváltsággal nem bírnak s így bárkinek szabadságában áll, bárminemű hirdetményt bármely házon, épületen, falon vagy kerítésen kiragasztani, amennyiben erre az illető ház vagy telektulajdonos részéről e célra engedélyt nyert.

Kik ily engedély nélkül ragasztának ki hirdetményeket, panasz vagy feljelentés folytán a rendőrség részéről 5—100 frtig terjedhető pénzbírságban fognak elmarasztaltatni.

III. Az oszlopokon csak oly hirdetmények találhatnak helyet, melyek az ille- met vagy erkölcsiséget nem sértik; ellenesetben 5—100 forintig terjedhető pénzbírság- nak van helye. — Egyáltalában az oszlopok a rendőrség közvetlen felügyelete alatt álland- nak s vállalkozó tartozik minden a rendőrségtől akár az oszlopok tisztán tartására akár a hirdetmények tartalmára vonatkozólag nyereendő utasításoknak azonnal eleget tenni.

IV. Hatóságok hirdetményei, ha bármikor délutáni 3 óra előtt átadatnak, az átadást követő napon vagy valamennyi, vagy a hatóság által külön megjelölt oszlopokon, annyiszor, a mennyiszor, de mindenkor ingyen és díj nélkül lesznek közzeendők. — A hatósági hirdetményeknek azonban szinte a megállapított mintanagysággal kell birniok.

V. A hirdetési oszlopokon közzeendő hirdetményeknek bizonyos szabályszerű nagysággal kell birniok. — Ily nagyságok a következők volnának :

1.	számú	minta	13	centim.	magas	23	centim.	széles
2.	"	"	37	"	"	23	"	"
3.	"	"	37	"	"	47	"	"
4.	"	"	73	"	"	47	"	"

Ezen minták itt csak példaképpen soroltatnak fel és vállalkozó által, a ható- ság beleegyezésével, más és több ezélszerűnek mutatkozó minta is megállapítható.

VI. A felállítandó oszlopok mintái bemutatandók. — Előre is megjegyztetik, hogy a magasság körülbelül  $3\frac{1}{2}$  méter, legfeljebb 4 méter, — átmérője pedig 1.20 — 1.50 méter legyen.

VII. Vállalkozó által 2 féle díjszabályzat lesz bemutatandó. — Az egyik a neki az oszlopokon való kiragasztás ezéljából átadandó kész hirdetményekre; a másik pedig oly hirdetményekre vonatkozik, hol csak a fogalmazvány adatik át és a papírt ő szolgáltatja és a nyomtatást is ő eszközli.

VIII. Az oszlopok felállítása vagy esetleges eltávolítása mindenkor a fővárosi mérnöki hivatal felügyelete és utasításai szerint eszközzendő. — Az oszlopokon időről időre szükségeseeknek mutatkozó helyreállítások, valamint egyáltalában a fenntartás költségei vállalkozót terhelendik.

IX. Az üzleti engedély 25 évre adatik meg, mely idő alatt hirdetési oszlopok felállí- tására újabb engedély adatni nem fog. — Ezen időnek leforgása után, a vállalkozó által saját költségén felállítandó és jó karban tartandó oszlopok a főváros tulajdonába mennek át.

X. Vállalkozó minden egyes oszlopért évenként bizonyos általa felajánlandó és a hatóság által megállapítandó bérösszeget fizetend.

XI. Vállalkozó kötelezettségei pontos teljesítésének biztosítására 600 frt, azaz hat- száz forint óvadékat tartozik készpénzben vagy árfolyam szerint számított magyar állampapi- rokban letenni. — Mely óvadék csak az egész 25 engedélyi év leforgása után fog visszaadni.

XII. Az ajánlat elfogadása esetében az illető vállalkozóval szerződés fog köt- tetni, melynek költségei, bélyegei és illetékei egyedül vállalkozó által viselendők.

Pályázók ezek alapján felhivatnak, hogy 600 frt óvadékkal ellátott, kellőleg bélyegzett ajánlataikat f. é. . . . .-ig a fővárosi polgármesteri hivatalnál nyujtsák be.

XII.

*Vegyes intézkedések.*

Az előbbi fejezetekben felsorolt ügyeken kívül még számos kisebb-nagyobb fontosságú kérdésekben, részben mint kezdeményező, részben mint közbenjáró lépett fel a közmunkák tanácsa, melyek közül a következőket találjuk felemlítendőknek.

I. Felkértük a nagyméltóságu magyar királyi közmunka és közlekedési minister urat, hogy a várkertek előtt a felső rakpartról az alsóra levezető kocsit megszüntetni sziveskedjék, mert egyrészt e ponton soha nagyobb forgalom vagy közlekedésre kilátás nincsen, másrészt pedig e megszüntetés esetében a felső partra tervezett parkirozás sokkal célirányosabban, a szépség a kényelem igényeinek inkább megfelelőleg lesz végrehajtható, — a minister ur ez indokokat kegyesen figyelembe vévén, a szóban álló kocsit megszüntetését ki is mondta.

II. A budai és pesti közúti vaspályák forgalmának egyesítése iránt a fővárosi hatóság beleegyezésével egység jövéen létre, ez ügyet, mely a fővárosra nézve kétségtelenül nagyfontosságú ügy, a nagyméltóságu magyar királyi belügy, valamint a közmunka és közlekedési minister uraknál is szorgalmaztuk. — A Margit-hid használata iránt a szerződés a magas kormány és a pesti társaság között létrejövén, reményelhető, hogy a tényleges összeköttetés legfeljebb 1879. évi május közepéig eszközteni fog.

III. A III. kerületi, ó-budai temető céljának többé meg nem felevén, egy ármentes és e célra alkalmas terület keresésével behatólag foglalkoztunk és végre az év végével a fővárosi hatóság előterjesztései alapján, erre nézve megállapodás is létesült, minek folytán a fővárosi hatóság a szükséges részterületek kisajátítás vagy egység útján leendő megszerzését már meg is indította.

IV. Már az általános szabályozás alkalmával kimondatott, hogy a fővárosnak a portól való megmentése céljából, a határok — illetőleg határutak befásítása s a n a k. — A fővárosi hatóság dicséretes buzgalommal törekedik ezen határozatot végrehajtani s e célból az illető tervezetet be is mutatta, mely helybenhagyatván, a legközelebbi éveken által zsinormértékül szolgálанд a már megkezdett kiültetések folytatására.

V. A II. kerületben, az Illona-utczában ezelőtt 2 évvel műcserkőburkolattal eszközölt próba, kedvező eredményt tüntetett fel. — A burkolat 2 év mulva megvizsgáltatván, egészen jó karban levőnek és megfelelőnek találtatott.

VI. A Gellérthegy és környékének szabályozása elvben már régebben megállapítatván, a fővárosi hatóságnak javaslata, mely szerint az ott levő kisebb házak lassanként és alkalmilag megvétessenek, hogy idővel maga a szabályozás kevesebb nehézséggel tényleg megindíthatassék, örvendetes tudomásul vétetett.

VII. Az új lóverseny-térnek az új városligetbe leendő áthelyezése elvben már kimondatván, a lefolyt évben egyrészt a parkirozás tervei, tekintettel a közlekedés igényeire megállapítottak és Tribune-k építési tervei is helybenhagyattak. — A lovar-egylet ezek alapján a munkálatokat mindkét irányban meg is indította.

VIII. A régi városligetből az új városligetbe, illetőleg most már az új lóverseny-térhez vezető Corsó-út a közmunka tanács tervei alapján és költségén teljesen elkészült. — A végrehajtás a főváros közegei által eszközöltetett és az e körül felmerült költségek 14910 frt 39 krra rugtak.

IX. Az I. hazai takarékpénztár által Kalvin-téri háza előtt felállíttatni szándékolt díszkút-nak helye egy a közmunka tanács, főváros és takarékpénztár küldötteiből álló vegyes bizottság által megállapíttatván, a felállításra vonatkozó munkálatok reményelhetőleg az 1879. év folyamán fognak megindíttatni.

X. A Deák Ferencz emlékszobor bizottságba a tanács a maga részéről báró Liphay Béla tanácstagot küldötte ki.

XI. A Miskolcz és Eger városokban augusztus hó 30. és 31-én lezajlott felhőszakadás folytán történt károk okainak vizsgálatára, valamint czélszerű óvintézkedések iránti jelentéstétel végett Wohlfarth Henrik és Schmidt Ferencz kebelbeli főmérnökök lettek kiküldve, kiknek jelentése sokszorosíttatván a nagyméltóságú magyar királyi közmunka és közlekedési minister urnak betérjesztetett és az illető városok hatóságainak is megküldetett.

---

XIII.

*Pénzügy.*

A fővárosi pénzalapnak legfőbb jövedelmi forrása az 1870. X. t.-ezikk alapján felvett kölesön törlesztésére szánt alapok feleslege, — nem létező, csak is a sugárutnak adott előlegek visszatérítése és a közmunkaváltságok képezik az alap folyó jövedelmeit.

Az eddig eladott sugáruti ingatlanokból 1878 december végeig . . . . . lett a fővárosi pénzalapba beszállítva, úgy hogy a fővárosi pénzalapnak a sugáruti alap elleni követelése 1879. január 1-én még mindig 467431 frt 56 kr-ra rugott.

A közmunkaváltság a lefolyt évben a fővárosi hatóság erélyesebb intézkedései folytán kedvezőbb mértékben folyt be s e czimen összesen 70088 frt 37 kr. lett behajtvá.

Tekintetbe véve, hogy a fővárosnak a fővárosi pénzalap irányában az ördögárok kiépítése, a vizivárosi fazékkastéri kisajátítások, a városligeti Corsó-út építése és egyéb czimeken fenn volt követelése csaknem teljesen lerovattak, úgy hogy a jövő évben már csak 66345 frt 49 kr. lesz e czimen fizetendő: a fővárosi pénzalap körülményei mindinkább bár szerény, de rendes helyzetbe jutnak, melyek nemesak a hatóságnak mint olyan-  
nak fennállását biztosítják, hanem azon reményre is feljogosítanak, hogy rövid idő múlva ismét nagyobb erővel lehetend egyik-másik fontosabb kérdést felkarolni és végrehajtani.

A fővárosi pénzalap, valamint egyéb általunk kezelt alapok 1878-ik évi zárszámadásai, ugyszinte az 1870-ik évre készített és a magas kormány által helyben-  
hagyott belkezelési költségelőirányzat, végre a fővárosi pénzalap 1878-ik évi bevételeinek és kiadásainak kimutatása, mely egyuttal leghívebb képe az alap állapotának, e jelenté-  
sünkhöz vannak fűzve.

XIV.

*Kiváló építkezések.*

A már éveken át tartó üzleti pangás és az általános kedvezőtlen anyagi viszonyok még mindig leginkább érezhetők az építés ügye körül s e tekintetben a lefolyt évben sem mutatkozott javulás. Az egyes építkezések sorából kiemelendők :

A) Köz- és nyilvános épületek.

1. A magyar királyi várkeri építkezések — folyamatban vannak.
2. A magyar királyi dalműház — folyamatban van.
3. A várbeli Mátyás-templom stílszerű helyreállítása — folyamatban van.
4. Széchenyi-szobor felállítása — folyamatban van.
5. Eötvös-szobor felállítása — folyamatban van.
6. Deák-síremlék — folyamatban van.
7. Ó-budai helyv. egyház torony építése III. kerület.
8. Belgyógyászati kóroda építése — a VIII. kerületben — folyamatban van.
9. Tabán szerb-egyház I. ker. paplak építése.
10. Lovaregylet az új versenytéren tribune felállítása.
11. Magyar képzőm. társ. zene-akadémia építése — Sugárúton.

B) Magán építkezések sorából felemlithetők.

1. Gróf Desewffy Aurel palotája a VI. ker. Sugárúton.
  2. Koczán Ferencz 3 emeletes lakháza a IV. ker. Kecskeméti utcában.
  3. Magyar általános hitelbank 4 emeletes bérháza a VI. ker. Váczi körúton.
  4. Budapesti tornaegylet torna-csarnoka, az I. kerületben.
  5. I. budapesti gőzmalom-társaság 2 emeletes lakháza az V. ker. Clotild-utcában.
  6. Karpeles Ignác 3 emeletes bérháza a VI. ker. Sugárúton.
  7. Füzesséry Géza 2 emeletes lakháza a IV. ker. Sarkantyús utcában.
  8. Karpeles Albert 3 emeletes bérháza a VI. ker. Sugárúton.
-

XV.

*Statistikai adatok.*

A fővárosi közmunkák tanácsánál a lefolyt 1878. évben: 1533, ebből a műszaki osztálynál: 608 ügyszám fordult elő.

Ezek közt volt: építési engedély 251, bánya nyitási 7, szabályozási és telek-felosztási ügy 51, utczaszabályozás és beosztás 20, nyilvános építkezés, u. m. esatorná-zás, kövezés, vasuti útátjáró stb. 50, műszaki előterjesztések 11, felfolyamodás 70, belső körútra vonatkozó ügy 11, nagy körútra vonatkozó 3, Sugárútra vonatkozó 29, telek-beváltási és kisajátítási ügy 44, rendészeti 19, vegyes u. m. vízvezeték, világítás, felmérés, esatorna szellőztetés, új lóversenytér, gyógyíthatlan elmebetegek ápolójára stb. vonatkozó ügy 44. —

A többi ki nem mutatott szám egyezkedésekre, egyes nagyobb ügyek körüli intézkedésekre, administrationális kérdésekre és közbeeső intézkedésekre vonatkoznak.

A fenn kimutatott 251 építkezés helyét és minőségét a következő táblás kimu-tatás tünteti elő:

Kerület	Uj építkezés					Ráépítés			Földszintes toldalék és átalakítás	Kerítés és határ	Meg-hosszabítás	Ideiglenes	Leégett ház helyreállítása	Összesen
	3 em.	2 em.	1 em.	föld-szint	Gyár	3 em.	2. em.	1. em.						
I.	—	—	3	20	1	—	—	1	23	5	1	—	2	56
II.	—	—	1	8	3	—	—	—	13	2	—	—	1	28
III.	—	—	—	5	5	—	—	1	4	—	—	—	7	22
IV.	1	2	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	6
V.	1	1	2	3	—	1	—	—	5	—	—	—	—	13
VI.	3	1	3	14	1	1	—	1	10	—	1	3	1	39
VII.	—	1	4	16	1	—	—	1	5	—	1	—	1	30
VIII.	—	1	3	10	2	—	—	—	9	—	—	3	2	30
IX.	—	—	1	6	4	—	—	—	6	—	—	—	—	17
X.	—	—	—	3	1	—	—	—	6	—	—	—	—	10
Összesen	5	6	17	85	18	2	2	4	82	7	3	6	14	251

## *B e f e j e z é s.*

Ezennel jelentésünket befejezván, azon meggyőződésnek kívánunk kifejezést adni, hogy habár a viszonyok által szűkebb körre szorítva, mégis több irányban üdvös intézkedések történtek kezdeményezésünk folytán, s különösen megtörtént minden, hogy a fővárosnak reményelhetőleg ismét beállandó gyorsabb fejlődése újabb akadályokba ne ütközzék.

Végre tisztelettel kérjük a nagyméltóságú magyar királyi Miniszteriumot, hogy az általunk egyuttal beterjesztett zárszámadás megvizsgálatása iránt intézkedni, azt szokott módon e jelentésünk kíséretében a magas törvényhozásnak bemutatni, s minket a főváros felvirágoztatására czélzó intézkedéseinkben kegyes pártfogásában részesíteni méltóztassék.

Kelt Budapesten, 1878. évi deczember 31-én.

A fővárosi közmunkák tanácsa nevében :

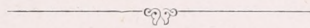
***B. Podmaniczky Frigyes*** *s. k.*,  
alelnök.

***Dr. Ország Sándor*** *s. k.*,  
osztálytanácsos.

ZÁRSZÁMADÁS

A FŐVÁROSI ALAP PÉNZFORGALMÁRÓL

1878-ik ÉVBEN.



## Zárszámadás a fővárosi alap pénzforgalmáról

Folyó szám	BEVÉTELEK	Egyenként		Összeg	
		frt	kr.	frt	kr.
<b>Rendes bevételek.</b>					
1	1877-ik évi pénzmaradvány . . . . .			1811	45
2	Házbér . . . . .			1284	50
3	Házbérkrajczár . . . . .			6	75
4	Házkezelési költség . . . . .			6	75
5	Közmunka-adó . . . . .			70088	37
6	Fővárosi kisajátítási alap járuléka . . . . .			14408	50
7	Kiszökelési díj . . . . .			2302	67
8	Terjedékek eladása . . . . .			4707	47
9	Kamat . . . . .			1737	15
10	Útépítési anyagok értéke . . . . .			1984	39
11	Parkok fentartása . . . . .			60	—
12	Különleges munkálatok . . . . .			872	40
13	Közműves munka . . . . .			134	29
<b>Rendes bevételek összege</b>				<b>99404</b>	<b>69</b>

## 1878-ik évi Január 1-től 1878-ik évi Deczember 31-kéig.

Folyó szám	K I A D Á S O K	Egyenként		Ö s s z e g			
		frt	kr.	frt	kr.		
<b>Rendes kiadások.</b>							
1	Állandó fizetések . . . . .			33178	84		
2	Műszaki napszámások . . . . .			200	—		
3	Házbér . . . . .			3224	—		
4	Műszaki szerelvények . . . . .			480	58		
5	Papir és író-szerek . . . . .			260	42		
6	Tüzifa . . . . .			595	88		
7	Világítás . . . . .			37	84		
8	Bérkocsi díj . . . . .			189	66		
9	Nyomtatványok . . . . .			697	70		
10	Hivatal-helyiségek tisztogatása . . . . .			79	69		
11	Különféle irodai szükségletek . . . . .			299	84		
12	Szolgák ruházata . . . . .			193	49		
13	"    hidbére . . . . .			72	—		
14	Jutalom és segély . . . . .			680	—		
15	Nevelési pótlék . . . . .			369	65		
16	Terjedékek beváltása . . . . .			74357	50		
17	Különféle kiadás . . . . .			374	80		
18	Parkok fentartása . . . . .			1000	—		
19	Ügyvédi díj . . . . .			273	69		
20	Házadó . . . . .			62	77		
21	Házbérekrajzár . . . . .			24	50		
22	Házkezelési költség . . . . .			43	—		
23	Kamat . . . . .			3065	08		
24	Csatorna-építési járulék . . . . .			31	52		
25	Járadafektetési . . . . .			41	88		
26	Városligeti útépítési költség . . . . .			14910	39		
27	Ördögárok beboltoztatása . . . . .			64082	30		
28	Kőműves munka . . . . .			294	11		
29	Vizvezetési " . . . . .			153	40		
30	Légszesz " . . . . .			124	83		
31	Asphalt " . . . . .			250	—		
32	Különleges munkálatok . . . . .			567	75		
33	Úti költség . . . . .			211	73		
34	Különféle költségek . . . . .			365	—		
35	Utcza-lámpa . . . . .			2071	40		
36	Fa-ültetés . . . . .			273	52		
<b>Rendes kiadások összege</b>						<b>203138</b>	<b>76</b>

Folyó szám	B E V É T E L E K	Egyenként		Ö s s z e g	
		frt	kr.	frt	kr.
	<b>Átfutó bevételek.</b>				
14	Tiszti adó . . . . .			562	23
15	Fizetési előleg megtérítése . . . . .			1711	60
16	Fizetési letiltás . . . . .			1692	48
17	Visszafizetett tőkepénzek a magyar földhitelintézet által . . . . .			101986	40
18	Sugárúti alap . . . . .			90944	56
19	Nagykörúti alap . . . . .			5000	—
20	Ideiglenes kiadás (Többek) . . . . .			400	—
	<b>Átfutó bevételek összege</b>			202297	27
	<b>ÖSSZESÍTÉS.</b>				
	<b>Rendes bevételek összege</b> . . . . .			99404	69
	<b>Átfutó bevételek összege</b> . . . . .			202297	27
	<b>Főösszeg</b> . . . . .			301701	96

Budapest, 1878-ik évi

A pénzügyi bizottság által megvizsgáltott, helyesnek találtattott.

Budapest, 1879-ik évi ápril hó 8-án.

BUZETZKY s. k.,

LUKÁCS s. k.,

RIBÁRY JÓZSEF s. k.

Folyó szám	K I A D Á S O K	Egyenként		Ö s s z e g	
		frt	kr.	frt	kr.
	<b>Átfutó kiadások.</b>				
37	Magyar földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőke . . . . .			92126	68
38	Osztrák-magyar tisztviselő egyesület . . . . .			770	76
39	Első magyar tisztviselő egyesület . . . . .			696	72
40	Fizetési előleg . . . . .			— 1550	—
41	Magy. kir. adóhivatal . . . . .			562	23
42	Ideiglenes kiadás (Többek) . . . . .			— 400	—
43	Ráth Károly és társai . . . . .			— 225	—
	<b>Átfutó kiadások összege</b>			96331	39
	<b>ÖSSZESÍTÉS.</b>				
	<b>Rendes kiadások összege</b> . . . . .			203138	76
	<b>Átfutó kiadások összege</b> . . . . .			96331	39
	<b>Pénztári maradvány</b> . . . . .			2231	81
	<b>Főösszeg</b> . . . . .			301701	96
				2231	81
				299470	15

december hó 31-én.

A fővárosi közmunkák tanácsa számvevő osztálya:

ROZMANITH FERENCZ s. k.,  
igazgató.

## Zárszámadás az alant nevezett alapok pénzforgalmáról

Folyó szám	B E V É T E L E K	P e s t i			
		sugáruti		nagyköruti	
		a l a p			
		frt.	kr.	frt.	kr.
	<b>Rendes bevételek.</b>				
1	1877-ik évi pénzmaradvány . . . . .	504	66		
2	Házbér . . . . .	147565	30	12556	78
3	Házbérkrajczár . . . . .	4016	87	375	25
4	Házkezelési költség . . . . .	4294	04	228	69
5	Telek vételár . . . . .	83168	97		
6	Kamat . . . . .	6850	38	433	77
7	Utépitési költségmegtérítés . . . . .	228	—		
8	Világítási költségmegtérítés . . . . .	30	73		
	<b>Rendes bevételek összege</b>	<b>246658</b>	<b>95</b>	<b>13595</b>	<b>03</b>
	<b>Átfutó bevételek.</b>				
9	Visszafizetett cselekvő tőke a magy. földhitelintézet által . . . . .	86733	43	56822	09
10	M. k. nyeremény-kölesön . . . . .			188850	—
11	Kir. várkerti alap . . . . .			2327	23
	<b>Átfutó bevételek összege</b>	<b>86733</b>	<b>43</b>	<b>247999</b>	<b>32</b>
	<b>ÖSSZESÍTÉS.</b>				
	<b>Rendes bevételek összege</b>	<b>246658</b>	<b>95</b>	<b>13595</b>	<b>03</b>
	<b>Átfutó bevételek összege</b>	<b>86733</b>	<b>43</b>	<b>247999</b>	<b>32</b>
	<b>Főösszeg</b>	<b>333392</b>	<b>38</b>	<b>261594</b>	<b>35</b>

Budapest, 1878-ik évi

A pénzügyi bizottság által megvizsgáltatott, helyesnek találtatott.

Budapest, 1879-ik évi ápril hó 8-án.

BUZETZKY s. k.,

LUKÁCS s. k.,

RIBÁRY JÓZSEF s. k.

# 1878-ik évi január 1-től 1878-ik évi december 31-kéig.

Folyó szám	K I A D Á S O K	P e s t i			
		sugáruti		nagyköruti	
		a l a p			
		frt	kr.	frt	kr.
	<b>Rendes kiadások.</b>				
1	Ház-adó . . . . .	37881	87	3056	66
2	Házbérkrajczár . . . . .	6144	83	510	91
3	Házkezelési költségvetés . . . . .	4593	72	538	32
4	Útépítési költség . . . . .	15070	16	79017	07
5	Épületek fentartása . . . . .	10395	88	1003	82
6	Világítás . . . . .	1241	76	38	—
7	Vízvezetéki díj . . . . .	1559	62		
8	Kéményseprő díj . . . . .	270	12	48	—
9	Tűzkárdij . . . . .	407	36	76	25
10	Kutjavítási költség . . . . .	143	26	29	70
11	Telek eladási költség . . . . .	64	70		
12	Katona-beszállásolási költség . . . . .	21	—		
13	Kamat . . . . .	5460	40		
14	Előfa . . . . .	187	40		
15	Csatornaépítési járulék . . . . .	556	16	263	33
16	Járdafektetési járulék . . . . .			378	48
17	Lámpa-felállítási járulék . . . . .	4	32		
18	Különféle kiadás . . . . .	866	39	15	83
19	Házvételár . . . . .			142445	36
20	Bélyeg . . . . .			53	75
	<b>Rendes kiadások összege</b>	<b>84868</b>	<b>95</b>	<b>227475</b>	<b>48</b>
	<b>Átfutó kiadások.</b>				
21	Fővárosi alap . . . . .	90944	56	5000	—
22	Magy. földhitelintézetnél elhelyezett eselekvő tőke . . . . .	71230	65	26791	64
23	Visszatérítendő előleg . . . . .	86348	22		
24	Kir. várkerti alap . . . . .			2327	23
	<b>Átfutó kiadások összege</b>	<b>244523</b>	<b>43</b>	<b>34118</b>	<b>87</b>
	<b>ÖSSZESÍTÉS.</b>				
	<b>Rendes kiadások összege</b>	<b>84868</b>	<b>95</b>	<b>227475</b>	<b>48</b>
	<b>Átfutó kiadások összege</b>	<b>248523</b>	<b>43</b>	<b>34118</b>	<b>87</b>
	<b>Főösszeg</b>	<b>333392</b>	<b>38</b>	<b>261594</b>	<b>35</b>

december hó 31-én.

A fővárosi közmunkák tanácsa számvevő osztálya :

ROZMANITH FERENCZ s. k.

igazgató.

## A fővárosi közmunkák tanácsának

Tétel	K I A D Á S O K	E g y e n k é n t			Összesen	
		Fizetés	Lakbér	Működési pótlék	frt.	kr
		f o r i n t				
<b>I. CZIM.</b>						
<b>a) Elnökség.</b>						
1	alelnök . . . . .	4000	1000	—	5000	—
1	osztályvezető . . . . .	3000	500	—	3500	—
1	aljegyző . . . . .	1000	300	—	1300	—
1	iktató, egyszersmind irattárnok . . . . .	1200	200	—	1400	—
1	kiadó . . . . .	1200	200	—	1400	—
1	írnok . . . . .	600	150	—	750	—
1	díjnok napi 1 frt 50 krral . . . . .	—	—	—	547	50
1	elnöki szolgál, egyszersmind ajtónálló . . . . .	400	80	—	480	—
1	hivatalszolga . . . . .	300	60	—	360	—
<b>b) Számvevő osztály.</b>						
1	osztály igazgató . . . . .	2000	400	—	2400	—
1	számsegéd . . . . .	800	200	—	1000	—
1	hivatalszolga . . . . .	300	60	—	360	—
<b>c) Műszaki osztály.</b>						
1	osztályvezető főmérnök . . . . .	2200	400	600	3200	—
1	főmérnök . . . . .	1800	400	600	2800	—
2	mérnök . . . . .	1300	300	500	4200	—
1	1-ső rendű segédmérnök . . . . .	900	300	300	1500	—
2	2-od " " . . . . .	800	300	250	2700	—
1	hivatalszolga . . . . .	300	60	—	360	—
<b>Összesen</b>					33257	50
<b>II. CZIM.</b>						
<b>Műszaki munkálatokra</b>						
Felmérésekhez alkalmazandó napszámosok díjazására . . . . .					200	—
<b>III. CZIM.</b>						
<b>H á z b é r e k.</b>						
Hivatalhelyiségekért évi bérösszeg . . . . .					3240	—
Átvitel:					36697	50

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa

b. PODMANICZKY FRIGYES, s. k.  
alelnök.

Ezen költségelőirányzat az 1878. évi december hó 11-én tartott minister-

Budapesten, 1879

# 1879. évi belkezelési költségelőirányzata.

Tétel	K I A D Á S O K	Egyenként		Összesen	
		frt.	kr.	frt.	kr.
	Áthozat . . . . .			36697	50
	<b>IV. CZIM.</b>				
	<b>Irodai és kezelési költségek.</b>				
a)	A műszaki osztályban: papir és rajzeszközökre, különféle műszaki szerelvényekre, tervek megszerzésére s lenyomatására, műszaki könyvkötő munkákra, szakművekre, térképek és apróbb tervek, valamint minták készítésére . . . . .	500	—		
b)	Írópapir és szerekre, ugy irodai eszközökre . . . . .	200	—		
c)	Nyomtatványok és könyvkötő munkákra . . . . .	700	—		
d)	Tüzfűtő és fűtő bérére . . . . .	600	—		
e)	Világításra (légszesz és gyertyára) . . . . .	100	—		
f)	Hivatalhelyiségek tisztogatására . . . . .	80	—		
g)	Bérkoesi díjra . . . . .	200	—		
h)	Különféle irodai szükségletekre . . . . .	300	—	2680	—
	<b>V. CZIM.</b>				
	<b>Szolgák ruházatára.</b>				
4	Szolgának à 80 frt . . . . .			320	—
	<b>VI. CZIM.</b>				
4	Szolga hidbérére havi 1 frt 50 kr. . . . .			72	—
	<b>VII. CZIM.</b>				
	<b>Segély és jutalmazásokra.</b>				
	Hivatalnokok és szolgáknak . . . . .			700	—
	<b>VIII. CZIM.</b>				
	<b>Kegydíj és nevelési pótléokra.</b>				
	Özvegy Zofáhl Gusztávné-nak . . . . .	200	—		
	Kiskoru Zofáhl Rezső. Irma, Ilka, Pál, Katalin és Imre . . . . .	180	—	380	—
	<b>Főösszeg:</b> . . . . .			40849	50

1878. évi November hó 7-én tartott üléséből:

Dr. ORSZÁG SÁNDOR, s. k.  
m. kir. osztálytanácsos.

ROZMANITH FERENCZ, s. k.  
igazgató.

tanácsban hozott határozat értelmében ezennel jóváhagyatik

April hó 26-án.

TISZA, s. k.

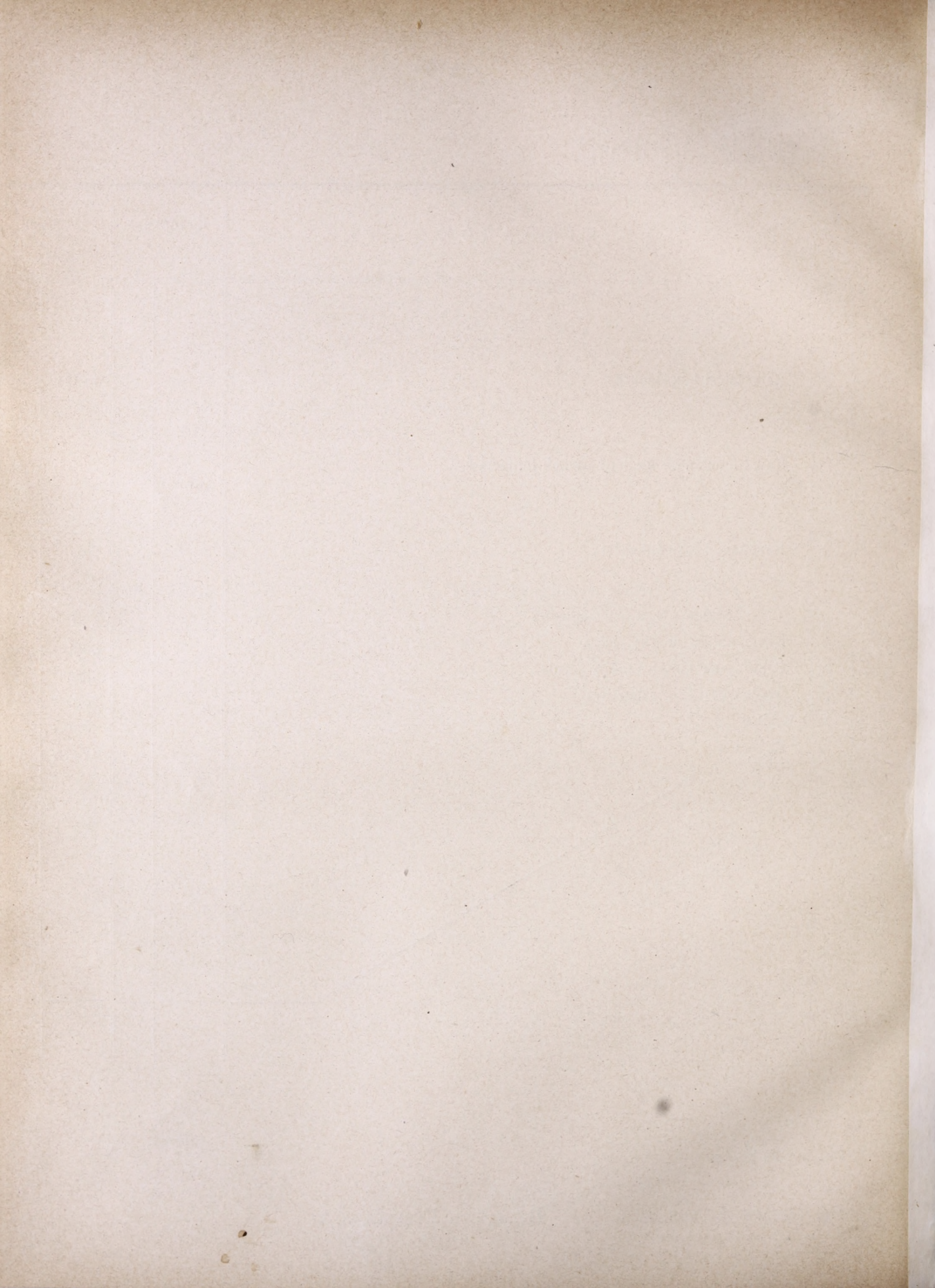
## A fővárosi pénzalap költség-

Folyó szám	B E V É T E L E K	Egyenként		Összesen	
		frt	kr.	frt	kr.
1	Fizetési előleg visszafizetés . . . . .			1380	—
2	Ilona uton magánosok részére eszközölt munkálatok megtérítése . . . . .			2921	56
3	Kiszökellő pincze-ablakokért használati díj . . . . .			60	—
4	Eladott terjedékekért 1878-ik évben . . . . .	30691	40		
	Eladott terjedékekért 1879-ik évben . . . . .	5000	—	35691	40
5	Kiszökelekésekért használati díj:				
	1878-ik évben . . . . .	12108	65		
	1879-ik évben . . . . .	4000	—	16108	65
6	Fővárosi kisajátítási alap járuléka 1878-ik évben . . . . .	1000			
	Fővárosi kisajátítási alap járuléka 1879-ik évben . . . . .	10000		11000	—
7	Közmunkaváltsági adó és pedig:				
	1878 ik végéig előírt 417164 frt 71 kr . . . . .	80000			
	1879-ik évi illetmény 80000 frt — kr. . . . .	50000		130000	—
8	Sugáruti alaptól kölesönvisszafizetés . . . . .			20000	—
9	Budai lánczhídő melletti parkok fentartásához beszerzett szivattyu ára megtérítése fejében . . . . .			60	
10	Ócska kövező kövekért . . . . .			9563	96
				226785	57

Kelt B u d a p e s t e n 1878.

PODMANICZKY FRIGYES, s. k.  
alelnök.



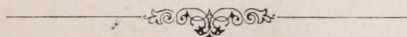


A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK TANÁCSÁNAK  
HIVATALOS JELENTÉSE

1879-İK ÉVI

MŰKÖDÉSÉRŐL.



BUDAPEST, 1880.

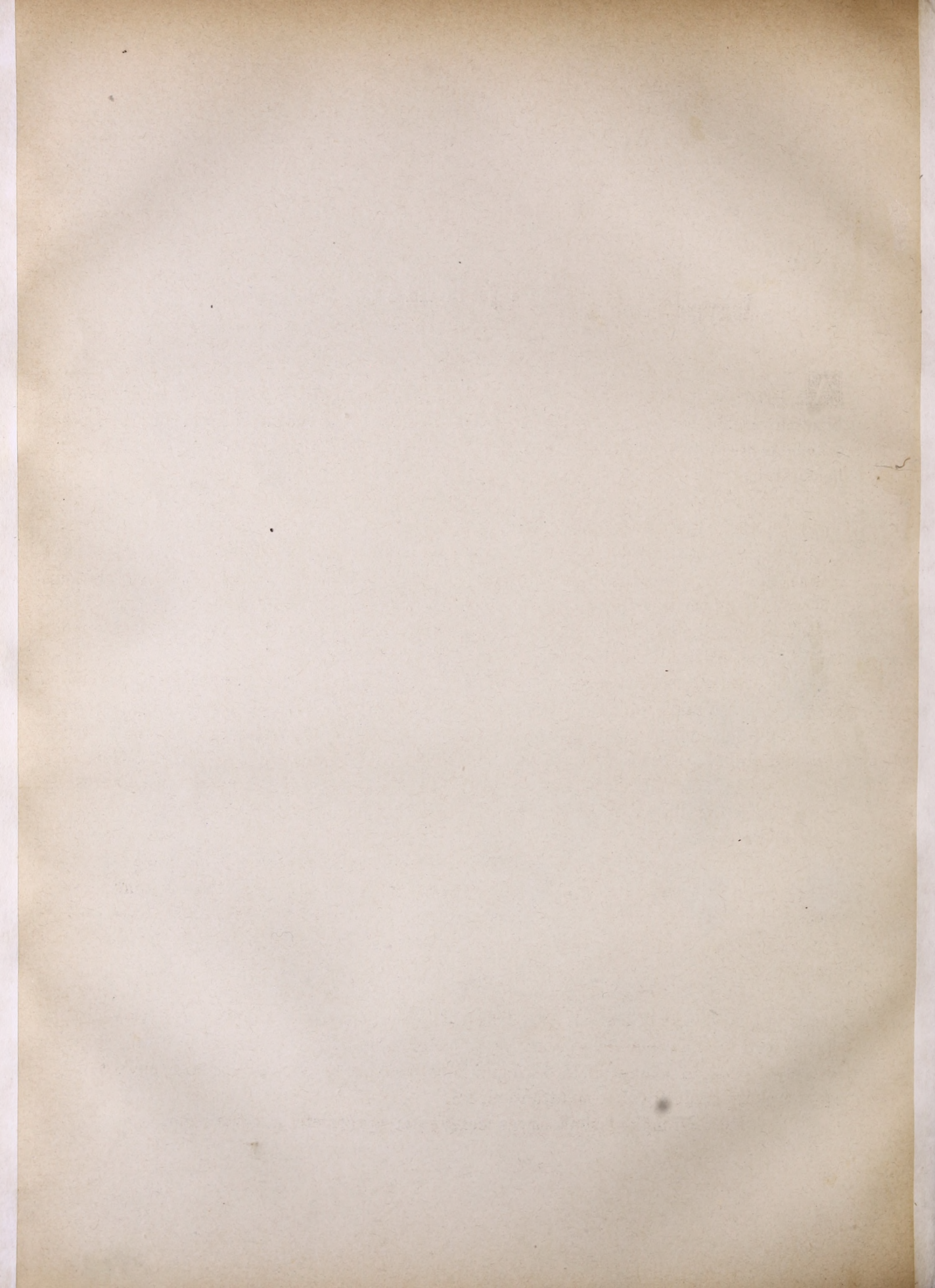
NYOMATTA HORNYÁNSZKY VIKTOR.

(NÁDOR-UTCZA 28. SZÁM, ÁRPÁD-UTCZA SARKÁN.)




## Évi jelentés.

	Lap
Bevezetés.	
I. A sugárút . . . . .	3
II. Körútak . . . . .	7
III. Budapesti közúti vaspálya . . . . .	9
IV. Lejtszini magasságok megállapítása . . . . .	11
V. Vizvezeték . . . . .	12
VI. Kővezés és burkolás . . . . .	14
VII. Útépitések . . . . .	15
VIII. Csatornázás . . . . .	16
IX. Vegyes intézkedések . . . . .	17
X. Adómentesség . . . . .	19
XI. Pénzügy . . . . .	23
XII. Kiválóbb építkezések . . . . .	24
XIII. Statistikai adatok . . . . .	25
Befejezés . . . . .	26
Mellékletek :	
1879-ik évi kimutatás . . . . .	28
1879-ik évi kimutatása az egyes alapoknak . . . . .	32
1879-ik évi belkezelési költségelőirányzat . . . . .	34



## Nagyméltóságu magyar királyi Ministerium!

z 1870. X. törvényczikk 27. §-ának rendeletéhez képest bátorkodunk a kezelésiünkre bizott fővárosi pénzalap, valamint egyéb gondozásunk alá helyezett alapok 1879. évi zárszámadásait, a törvény által kötelességünké tett évi jelentés kíséretében tiszteletteljesen bemutatni.

A szomorú emlékű 1873-ik év óta, mely annyi reményt meghiusított és annyi vagyont tönkre tett, először vagyunk azon kellemes helyzetben, jelenthetni, hogy valamint az ipar és kereskedés körében s általában a vagyonosodás minden tényezőinél kétségtelenül némi javulás mutatkozott, úgy az ingatlanságok értéke is emelkedett, s különösen az év második felében beállott pénzösség folytán, mely a tőkéknek csak igen mérsékelt kamatláb melletti elhelyezését tette lehetővé, — az építési kedv és hajlam is mindinkább emelkedésnek indult.

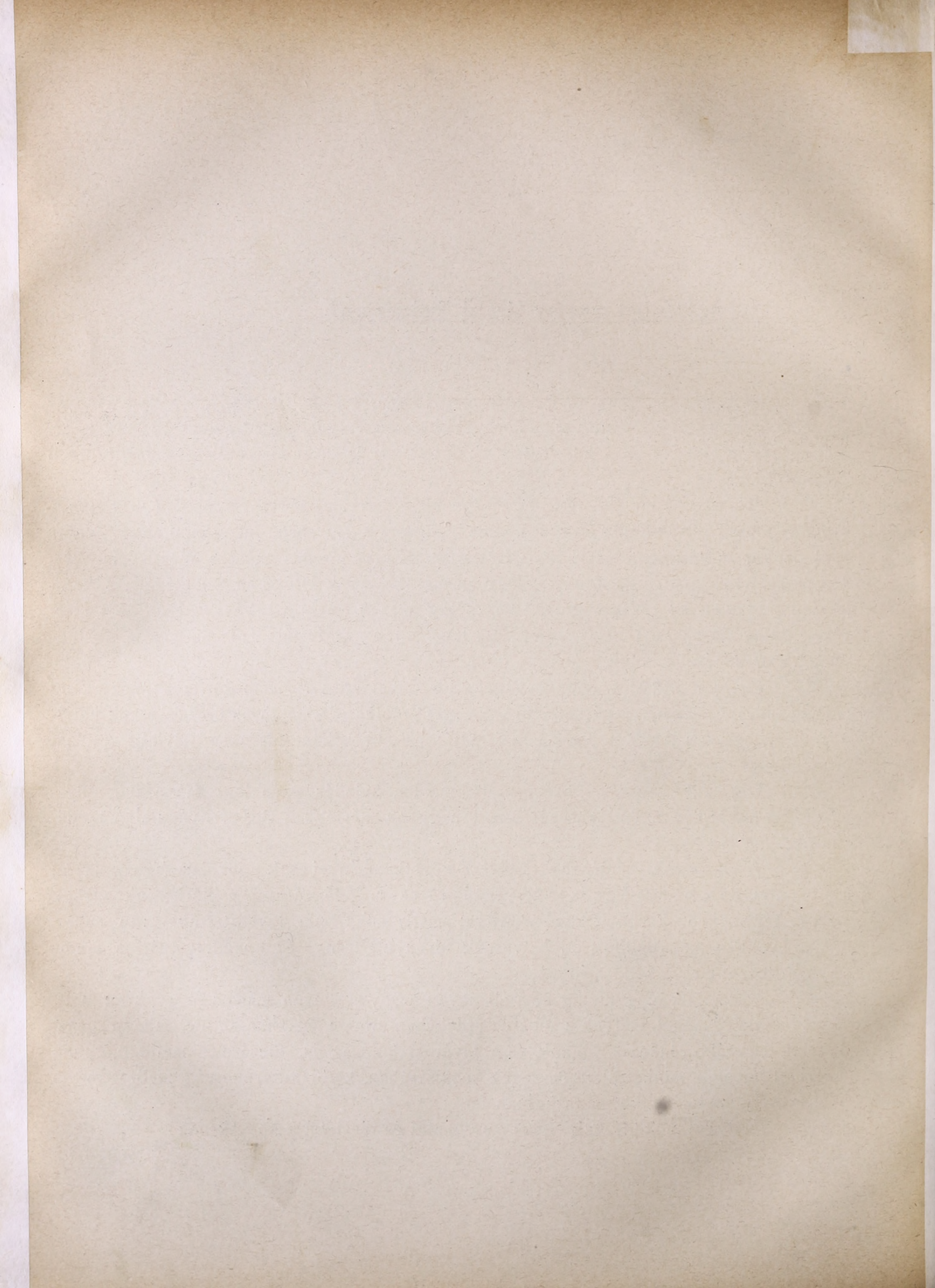
Pedig a működés, mely az ország törvényei által reánk ruháztatott, leginkább csak rendező, csak iránytadó lehet és soha sem pótolhatja a polgárok összeségének hatalmát, mely egyedül képes a főváros szépítését és evvel kapcsolatosan felvirágoztatását előmozdítani.

Ha, mint látszik, a középosztály, minden haladás ezen leghatalmasabb tényezője, újra felkarolja az építés ügyét, ismét nagyobb mértékben fog nyilvánulni működésünk eredménye.

A viszonyok javulásának kedvező következményei csak a jövőben fognak ugyan nyilvánulni, de a lefolyt évre is megnyugvással és megelégedéssel tekinthetünk vissza, mert habár szűkebb korlátok közé szorítva, mégis soha sem tévesztettük szem elől, a lefolyt években megállapított és helyesnek bizonyult irányt és e mellett számos fontos ügyben történt meg a kezdeményezés.

Pénzerőnk még mindig nem áll ugyan arányban, azon számos és gyakran költséges intézkedésekkel, melyek a főváros érdekében el nem odázhatók, de miután pénzügyeink legalább rendezve vannak, és a fővárosi hatóság is, dicséretre méltó nagyobb erélylyel jár el a minket illető összegek behajtásában, kellő takarékoság mellett mégis nem csekély eredményeket mutathatunk fel.

Mult évi működésünk egyes mozzanatait és részleteit a következők:



I.

A sugárút.

Egyrészt a népnek ezrei és a kocsik százai, melyek minden tavaszi és nyári napon végig haladnak a sugárúton a liget felé, másrészt azon körülmény, hogy daczára azon általános pangásnak, mely 1873-tól 1879-ig a nemzetgazdaság, az ipar, a kereskedelem, egyszóval a vagyónosodás tényezőire nehezedett, — a sugárúton mégis mindig volt némi haladás tapasztalható: fényesen igazolják, hogy a sugárút nyitásának eszméje nemcsak helyes, de csaknem szükséges volt, hogy az már most is kedvencz utja a fővárosi közönségnek s hogy — egyszer kiépülve — Budapest főváros fénypontját képezendi.

A lefolyt évben ismét újabb építkezések történtek, nevezetesen:

A) A sugárút homlokzati vonalán:

Hübner Nándor 3 emeletes épülete a 77. számú telken;  
Kégl Györgyné 2 emeletes épülete a 73. számú telken;  
Landauer és neje nyaralója a 115. számú telken.

B) A mellék utcákban:

Pugin Leo nyaralója a 180. számú telken;  
Odry Lehel nyaralója a 182. számú telken;  
Wolf György nyaralója a 178. számú telken;  
Kodolányi Antal nyaralója a 179. számú telken,

Telek eladások:

A közmunkák tanácsának kezelése alá visszakerült 155 ingatlanból eladatott:

1876. évben	16 telek	4098.46	□ öl területtel	158,019	frt 19 kr.	vételárban.
1877.	„ 12	„ 3492.51	„ „	„ 102,785	frt 25 kr.	„
1878.	„ 7	„ 1752.19	„ „	„ 98,939	frt 95 kr.	„

A lefolyt évben pedig eladattak:

Telek száma		U t c z a	A vevő neve	Terület	Ár	
sugárúti	tlkkvi				frt	kr.
77.	3241.	— —	Hübner Nándor . . . . .	203.67	16293	34
180.	4181.	N. János — Délibáb	Pugin Leo . . . . .	216.00	3888	—
182.	4180.	” ”	Odry Lehel . . . . .	338.50	6770	—
179.	4139.	Epreskert	Kodolányi Antal . . . . .	237.17	5217	74
72.	4010.	— —	Közoktatási m. k. ministerium	220.83	20000	—
178.	4182.	N. János — Délibáb	Wolf György és Kiss Mária	201.00	3618	—
173.	4132.	Délibáb	Knorr J. . . . .	215.45	3896	67
176.	4183.	N. János — Délibáb	Stacho István . . . . .	186.00	3348	—
69.	3332.	— —	Hübner Nándor . . . . .	265.00	29150	—
122.	4138.	— —	Neymayer Ede . . . . .	396.50	11696	75
105/a.	3148.	Aradi	Drózsa Lipót . . . . .	117.33	9269	33
Összesen . .				2597.45	113147	83

Összesen eladatott tehát 46 telek 11940.<sub>61</sub> □ öl területtel 472892 frt 22 kr. vételárban.

A d ó m e n t e s s é g.

A sugárúti telkek adómentességével külön fejezet alatt bővebben foglalkozván, itt csak megjegyezzük, hogy az 1871. évi XLII-dik törvényezikkbben engedélyezett és az 1875. évi IV. törvényezikkbben a villákra is kiterjesztett 30 évi adómentesség az 1879. évi XLII. törvényezikkel hatályában további 10 évre meg lön hosszabbítva s így 1891-ig terjed, s így abban mindazon házak részesülendnek, melyek 1891-ig épülendnek.

A f a k o c z k a b u r k o l a t.

Ezen burkolat John Norris szabadalmazott rendszere szerint készült, s az eddigi tapasztalatok szerint csinosnak, tisztának bizonyult. — Főelőnye abban áll az út mentében lakókra, valamint a járókelőkre nézve is hogy igen kényelmes és kellemes, mert a kocsik zaja és azok rázkódtatása csaknem észrevétlenné válik.

Vajjon tartóssági szempontból, hosszabb időn által meg fog-e felelni azon igényeknek, melyek egy fővárosi első rendű közlekedési út burkolatától megkívántatnak, azt csak a jövő fogja megmutatni. — Mindenesetre gondos fenntartásra, a felhasználandó faanyag gondos megválasztására és az eddig nyert tapasztalatok kellő figyelembevételére lesz szükség, hogy e burkolat a hozzá kötött reményeknek tartóssági, vagy a mivel azonos, költség szempontjából is megfelelő legyen.

A faburkolat fenntartását jelenleg a Deutsch és Holitscher cég kezeli, melyre Norris a vele kötött, a fenntartás iránt is intézkedő szerződését közjegyző előtt átruházta, s mely cég a lefolyt évben a fennálló nehéz körülmények között megfelelni is iparkodott.

A s u g á r ú t h o m l o k z a t a.

Mielőtt e fejezetet bezárnók, érdekesnek tartjuk kitüntetni, kik által, hány és mely telkek lettek eddigelé a sugárút homlokzatán kiépítve, és ugyan:

I. A vácsi körúttól a körtérig:

a) jobb felől:

Stein Nathan . . .	4	emeletes háza a vácsi körút sarkán	a sugárúti 2. sz. telken
Fuchs Gusztáv . . .	3	" " a nagymező-utca sarkán	" " 42. " "
Tafler Adolf . . .	3	" " " " " " " "	" " 44. " "
Karpeles Albert . . .	3	" " a gyár-utca	" " " 54. " "
Karpeles Ignác . . .	3	" " " " " " " "	" " " 56. " "
A municipalis bank . . .	3	" " a nyolczszög-téren	" " " 58. " "
A sugáruti alap . . .	3	" " " " " " " "	" " " 60. " "
Tafler Adolf . . .	2	" " az Eötvös-utca sarkán	" " " 67. " "
A municipalis bank . . .	2	" " a sugárúti	" " " 66. " "
" " " . . .	2	" " a Rákosárok-utca sarkán	" " " 70. " "
" " " . . .	2	" " a Vörösmarty-utca	" " " 74. " "
Az orsz. zeneakademia . . .	2	" " " " " " " "	" " " 76. " "
A képzőművészeti társulat . . .	1	" " . . . . .	" " " 78. " "
Az országos rajztanoda . . .	2	" " az Izabella-utca sarkán	" " " 80. " "
A magy. államvasutak nyugdíjalapjának . . .	3	em. háza az Izabella- és Rózsa-utca sarkán . . . . .	" " 82. 84. 86. sz. "

b) bal felől:

Deutsch Samu . . .	3	emeletes háza a hajós-utca sarkán	a sugáruti 27. sz. telken
A dalszínház-alap . . .	3	" " a nagymező-utca sarkán	" " 33. " "
A municipalis bank . . .	4	" " " " " " " "	" " 35. " "
" " " . . .	3	" " . . . . .	" " 37. " "
" " " . . .	3	" " . . . . .	" " 39. " "
" " " . . .	4	" " . . . . .	" " 41. " "
" " " . . .	3	" " . . . . .	" " 43. " "
" " " . . .	3	" " . . . . .	" " 45. " "
" " " . . .	4	" " a gyár-utca sarkán	" " 47. " "
Pázmándy Dénes . . .	3	" " " " " " " "	" " 49. " "
A municipalis bank . . .	3	" " a nyolczszögtéren	" " 51. " "
" " " . . .	3	" " " " " " " "	" " 53. " "
" " " . . .	2	" " az Eötvösutca sarkán	" " 57. " "
" " " . . .	2	" " . . . . .	" " 59. " "
" " " . . .	2	" " a Rákosárok-utca sark.	" " 61. " "
Pokupesics Gyula . . .	2	" " . . . . .	" " 71. " "
Kégl György . . .	2	" " az Izabella-utca sarkán	" " 73. " "
Hübner Nándor . . .	3	" " . . . . .	" " 77. " "
" " " . . .	3	" " a Rózsa-utca sarkán	" " 79. " "
Gr. Dessewffy Aurél . . .	2	" " " " " " " "	" " 81. " "
Hulitius Károly . . .	3	" " . . . . .	" " 83. " "

Türschl Alojzia	3 emeletes háza	a sugárúti 83/a sz. telken
{Tafler Kálmán	3 „ „	a sziv-uteza sarkán „ „ 85. „ „
{Ehrenfeld Ignác	3 „ „	„ „ 87. „ „

II. A körtértől a városligetig terjedő részben :

a) jobb felől:

Knorr József emeletes nyaralója	a 116. számú telken
Gr. Keglevich Ilona	„ 135. „ „
A municipalis bank	„ 137. „ „

b) bal felől:

Gr. Erdődy István emeletes nyaralója	a 107. számú telken
Hieronymi Károly	„ 109. „ „
Szily Kálmán	„ 111. „ „
Rausch Gusztáv	„ 113. „ „
Landauer és neje	„ 117. „ „
Szabó István	„ 119. „ „
A municipalis bank	„ 125. „ „
Weninger Vincze	„ 129. „ „
Hauer Antonia földszintes	„ 131. „ „
A municipalis bank emeletes	„ 133. „ „

Összesen tehát a sugárút homlokzati vonalában épült:

4 emeletes épület	4
3 „ „	22
2 „ „	12
1 „ „	1
nyaraló	13
Összesen	52 épület.

Azonkívül a sugárút környezetéhez tartozó telkeken 1879 végéig emeltetett 14 vegyes épület.

A s u g á r ú t f o l y t a t á s a.

Végül megjegyezzük, hogy a lefolyt évben a fővárosi hatósággal folytatott újabb tárgyalások nyomán a városliget főkecsutjának iránya is megállapított, és kilátásunk van arra is, hogy annak legalább első szakasza a legközelebbi évben el is fog készíttetni. Ezáltal a sugárút végre megnyerendi folytatását, mely az új lóversenytérig vezetend, mi által ezen gyönyörű, már is kedvelt útnak értéke csak még inkább fog emeltetni.

II.

K ö r ú t a k.

A) Belső körút.

A belső körút, a fővárosi forgalom és közlekedés legfontosabb és leghatalmasabb erét képezvén, úgy a fővárosi hatóság, mint a nagy közönség folytonosan sürgetik a nemzeti színház bérházánál megszakadt boulevardirozás folytatását.

A tanács teljes mértékben érezte e kívánat jogosultságát, de a lefolyt években, a megfelelő tőkék hiányából annak eleget nem tehetett.

Miután azonban a múlt évben az Üllői út belső részének rendezése folytán a lóvonatú vaspálya vágányainak áthelyezése vált szükségessé, mi magára a Calvin-térre is visszahatott; miután továbbá a hazai takarékpénztár a saját költségén felállítandó kút előmunkálataival is elkészült: a tanács elhatározta a belső körút boulevardirozásának folytatását.

Tekintve azonban, hogy azon pénzösszegek, melyek a boulevardirozásra fordíthatók, csak a jövő 1880-ik évben lesznek befolyandók, a munka kivitele ezen év tavaszára halasztatott, a lefolyt évben csakis azon munkálatok foganatosítottván, melyek a közúti vaspálya vágányainak áthelyezésével kapcsolatosak és melyek a föld mélyében voltak végrehajtandók.

Ezen munkálatok Hirsch Sebestyén vállalkozó által eszközöltettek és a következők:

a) 2486·9 □méter burkolat-felszedés . . . . .	124 frt. 35 kr.
b) 597·4 köbméter földásás elhordással . . . . .	358 „ 44 „
c) 184 köbméter feltöltés . . . . .	55 „ 20 „
d) 1259·2 □méterideiglenes burkolat régi kövekkel . . . . .	440 „ 72 „
e) 782·5 □méter burkolat trachit kockakövből, alapzattal . . . . .	672 „ 95 „
f) 11·7 □méter burkolat új gránit kockakövből, alapzattal . . . . .	99 „ 36 „
g) 16·6 folyó méter agyageső-fektetés . . . . .	43 „ 16 „
h) 12.000 drb új trachit kockakő elhordása . . . . .	120 „ — „
i) 8000 drb régi kockakő elhelyezés, tisztítás és visszahordás . . . . .	80 „ — „
k) 2 köbméter egyeres téglafalazat . . . . .	17 „ 20 „
l) 18 köbméter dunakavics a vaspálya-talp alatt . . . . .	42 „ 30 „
m) 34 köbméter régi terméskő elhordása . . . . .	45 „ — „
Összesen : . . . . .	2098 frt. 68 kr.

A jövő 1880-ik évet illetőleg a boulevardirozás folytatása el lön határozva, mely munka a nemzeti színház bérházától kezdve, az egész Calvin-teret beértve, a nyúl-utca beszakadásáig fog kiterjedni.

A tervek készen állanak és azok alapján a munkákra vonatkozó pályázat a tavasz beálltával közzé fog tétetni, úgy hogy az egész munka az 1880. év őszén be leend fejezve.

Erre való tekintettel a lefolyt évben 150 drb lámpa az új rendszer szerint 2370 frt költséggel át lett változtatva, 123 drb új lámpa pedig 5904 frt költséggel be lett szerezve.

### B) Nagy körút.

A nagy körúton a lefolyt évben a haladásnak semmi nyomával nem találkozunk, és habár az építési kedv némileg emelkedni látszott, az ezen körútnál nem volt tapasztalható.

Néhány telektulajdonos folyamodott ugyan építési engedélyért, miután azonban az illetők telkei részben vagy egészben a körút vonalába esnek, e kérelem nem volt teljesíthető.

Ez elutasító határozatok alapján az illetők telkeik kisajátításáért folyamodtak, mely kérelem tekintetében a tárgyalások úgy e tanács kebelében, mint a magas Minisztériumnál megindultak ugyan, de a lefolyt évben egyetlen ingatlanra nézve sem voltak befejezhetőek.

Ezen nagy körútnak az osztrák államvaspálya előtt elterülő, tényleg kinyitott részének jókarban tartása iránt a tanács Sztachó István vállalkozó útján intézkedett, mely fenntartás a múlt évben is 2000 frtnyi költséget vett igénybe.

### III.

## Budapesti közúti vaspálya.

A volt pesti társaság a budai társaság vonalait és üzletét az 1878-ik évi febr. 2-án kelt szerződés szerint megvévén, a vonaloknak a Margithidon át leendő összeköttetése iránt a tárgyalások a m. kir. közlekedési és pénzügyministeriumok előtt rögtön megindítottak, azonban csak 1879. elején fejeztettek be.

Ennek alapján a pesti társaság a budai társaság vonalait üzleti kezelés alá vevén, bemutatta az összeköttetésre vonatkozó terveket.

E tervek 1-ször a Margithidon fektetendő sinekre, 2-szor a károlykörúton, a fennálló kitérőnek meghosszabbítására, 3-szor az osztrák államvaspálya és a Margithidi feljáró közötti második sínparra és 4-szer a Budára érkező forgalomnak, a lánczhid, Ó-Buda és Zugliget felé leendő szétosztására vonatkoztak.

A 3. első pont ellenében a fővárosi hatóság által is pártolt tervezetek értelmében észrevétel fenn nem forgott.

A terv 4-ik részét azonban, vagyis a Budára érkező forgalomnak a budai főút-czában a Margithid feljárója előtti kis területen eszközendő szétágaztatását és ismétli őszpontosítását, nemesak közlekedési és forgalmi szempontból károsnak, hanem élet és személybiztonsági szempontból egyenesen veszélyesnek kellett tartanunk

Hogy ezen kis területen, mely 3 irányban lefelé vezet és melyen az összes budai forgalomnak át kell haladnia, hogy ezen kis terület egyszer széltében, kétszer hosszában átszelessék és azonkívül még két összekötő vágánynak legyen színhelye, ezt a mondott okokból egyenesen lehetetlenségnek tartottuk és ennél fogva oly módokatokról gondoskodtunk, mely e pontot a minden oldalról jövő és mindenfelé irányuló forgalom nehézségeitől lehetőleg felszabadítsa.

Megállapítottunk ennél fogva egy tervezetet, melyszerint az Ó-Buda felé irányuló forgalom itt ágazik ugyan el, azonban az Ó-Budáról jövő forgalom, már nem itt esatlakozik a hidvágányhoz, hanem a régi országúton által a primási telek elmetszett sarkán keresztül, a Zugligetből érkező forgalom vágányán egyesül. — A Zugligetbe irányuló forgalom szintén nem érinti e veszélyeztetett pontot, hanem a hidfeljáróból kiágazólag egy külön töltésen, a Dunaparton az élelmezési térig vezet, hol a régi budai vágányra tér át.

A primási telek sarkának használatba vételét a közmunkatanács eszközölte ki, ellenben kimondá, hogy az új töltés költségei a társaság által lesznek viselendők.

E tervezet czélszerűségéről úgy a fővárosi hatóság, valamint a társaság is meggyőződven, az akadálytalanul végrehajtatott, a volt budai és pesti vonalok összeköt-

tetésbe hozattak és a két városrészt összefűző vonalok 1879. június 17-én a közforgalomnak átadattak.

Az összekötő vonalok összhosszasága 3724 méter, melyből magára a hidra 1228 méter, a maradék pedig a többi kapcsolati vonalokra esik.

A budai társaságtól átvett vonalok helyreállításán kívül, melyeken tetemes javítások eszközöltettek, még felemlitendőnek tartjuk, hogy az üllői út boulevardirozása alkalmából 2315 méter új vágány lett fektetve, amennyiben a vágányok itt is jobbra, balra a főkocsiúttól találtak elhelyezést.

---

IV.

Lejtszini magasságok megállapítása.

Az összes útczák, utak és terek végleges magasságainak megállapítása, úgy a főváros rendezésére, valamint minden egyes építkezés kitűzésére a legnagyobb fontossággal bír.

Ezen nagy, sok fáradságot és időt igénylő mű, több évi munkálkodás után, a tanács műszaki osztálya által a balparti városrészekre nézve teljesen elkészült.

Egy terv lett készítve, melyben minden egyes útcza-ut-és térnek, úgy a jelenlegi, mint a jövő végleges magasságai pontosan beirattak és kitűntettek. — E tervvel kapcsolatban áll egy lajstrom, melyben szinte minden egyes útcza, út és tér be van jegyezve az azokban foglalt egyes pontoknak úgy jelen mint jövő magasságai, úgy a régi, valamint az új métermértékben meg van adva. — A terv és lajstrom kiegészítéseül szolgál egy betűszerinti névlajstrom, melyben minden egyes útcza, út vagy tér nevénel a városrész és a tervszelvény száma van kitűntetve, hogy az illető magasság rögtön meg legyen állapítható

A nagy mű két példányban lett kiállítva, melyek egyike a tanácsnál marad, másika pedig irányadóul a fővárosi hatóságnak lett átengedve.

A jobb parti városrészekre nézve ugyanazon mű már munka alatt van s 1880-ban alkalmasint szinte be lesz fejezhető.

V.

Vizvezeték.

A főváros egészségi állapotát misem fogja inkább javítani — eltekintve az általános csatornázástól — mint az egész területnek vízzel való ellátása, illetőleg a vízvezetéknek kiterjesztése és tökéletesítése. — Érezte és érezi ezt a fővárosi hatóság is, és ennek kezdeményezése folytán örömmel jelenthetjük, hogy úgy a balparti mint a jobbparti részeken tetemes haladás mutatkozik.

A) a balparton:

Mult évi jelentésünkben érintettük, hogy a balparti vízműtelep kiterjesztését illetőleg nagy véleménykülömbések forogtak fenn s hogy ez ügyben utóbb a m. kir. belügyministerium határozott véglegesen.

E kiterjesztés a lefolyt évben befejeztetett s főbb részei a következők: a) 600 méter földalatti szivócső b) 240 lóerejű kettős gőzszivattyú felállítása, mellékmunkákkal, c) a IV. számú emelőkútnak, a Duna szempontja alá, 8 lábnyi mélységre való süllyesztése. d) egy szivó akna építése, e) gépháznak nagyobbitása.

Csőfektetések eszközöltettek a) a VI. kerületi Gyár-útcza mentében, a Szivóútczától a vácsi körútig, b) a VII. ker. lóversenytérhez vezető csővezet (esömöri úton) c) a VIII. és IX. ker. üllői úton, d) a VII. ker. Izabella útczában, e) a VIII. Kemény Zsigmond útczában f) a VI. ker. Szondy útczában g) a VIII. ker. Magdolna útczában, h) a IX. ker. Liliom útczában.

Az összes csőhosszaság, mely a lefolyt évben, részint új, részint átfektetésként lerakatott 3930 folyó métert tesz.

Továbbá tárgyalatott és meglett állapítva a balparti kültelkek egyrészének vízzel leendő ellátására vonatkozó tervezet. — E szerint a vízműtelepből egy új nyomcső fektetendő az új lóversenytér keleti részéig, hol egy 1000 köbméter tartalmú víztartány lesz építendő, melyből a körülfekvő kültelkek szüretlen Duna vízzel lesznek ellátandók.

Végre beterveztetett és megállapított egy csőfektetési tervezet azon beltelkekre vonatkozólag, melyek mindeddig vízvezetékkel nem birnak. — Ezen tervezet 61 útczára terjed ki s magában foglalja azon területet, mely a VI. és VII. kerületekben a Podmaniczky, — gyár-, felső erdősor útczák és a kerepesi út közt; a VIII. kerületben a kerepesi út, köztemető út, kőbányai út, népszínház-, nagyfuvaros-, és szőlőhegy útczák közt; és a IX-ik kerületben az üllői út és Dunapart között fekszik.

B) a jobb parton:

A főváros jobbparti területének vízvezetékkel leendő ellátására az annak idejében megállapított program alapján, valamint a felkért szaktekintélyek által benyújtott

tervekben foglalt és vizsgáló bizottságok által figyelemre méltatott egyes részletek tekintetbe vételével, a vízvezetéki igazgatóság által egy újabb tervezet készítettett.

E tervezet főrészeiben a következőkből áll :

1. A vízműtelep, mely a III. kerületben az újlaki parton lesz elhelyezendő; evvel kapcsolatban a szükséges víznyerő gyűléstorna fogja helyét találni. — Ezen telepből a víz egy a Józsefhegyen elhelyezendő tartányba nyomatik.
2. Egy másik szivattyú állomás, a katonai kórház táján, a Krisztina városban, van tervezve, mely a Józsefhegyről természetes nyomással jövő vizet, a magasabban fekvő tartányokba emelendi.
3. Hét vizeztartány, különböző magasságokban elhelyezve, melyek az összes bel- és külteleket fognák vízzel ellátni.
4. A szükséges csőhálózat az egész területen.

Miután a közmunkatanács ezen tervezetet helyben hagyta; miután továbbá a fővárosi hatóság által a körülbelől 1.700,000 frtnyi költségek fedezésére szükségelt tőkék biztosítására az előleges intézkedések is megtétettek; végre miután a tervek végleges helybenhagyása is nemsokára várható, azon reménynek adunk kifejezést, hogy a budai vízvezetéknek évek hosszú során által tárgyalt és sürgetett ügye, melynek jobbparti városrészek egészségi állapotára és evvel kapcsolatosan az összes jobbparti részek fejlődésére oly nagy befolyása és hordereje leend, — végre a valósítás körébe vonatik és a tényleges munkálatok még az 1880-ik év folyamában tényleg megfognak indittatni.

Végül megjegyezzük, hogy miután a jobbparti vízműtervezet Ó-Budára ki nem terjed, felhívtuk a fővárost, hogy ezen kérdést is tárgyalás alá venni sziveskedjék.

---

VI.

Kövezés és burkolás.

Az e czim alatti munkálatok, melyek a lefolyt évben végre lettek hajtva, 2 részre oszthatók: olyanokra, melyek már előbb lettek megállapítva és olyanokra, melyek csak 1879-ben tárgyaltattak:

A) 1878-ban engedélyezett és 1879-ben végrehajtott munkák:

a) A IX. ker. soroksári utca másik fele, a pipa utcától a borárus-térig. — Asphalt járdákkal és trachit koci úttal.

b) Az I. ker. várkert rakpart egész a lánczhidig. — Asphalt járdákkal, macadam kociúttal.

c) A IX. ker. Tüzoltó és Vendel utcák külső részei, köjárdákkal és Trachit koci úttal.

d) Az V. ker. Alkotmányutca egy része, köjárdákkal és feltöltéssel.

e) A VIII. ker. Magdolna és Miksa utcák egy része, vegyes anyaggal.

f) Az V. ker. külső nádor utca

g) A VI. ker. Nagymező utca

h) A VIII. ker. Nagy-Stáció utca

} átkövezettek.

B) 1879-ben engedélyezett és végrehajtott munkák:

i) A VIII. és IX. ker. Üllői ut boulevardirozása a malomutczáig. — Asphalt járdákkal, gránit kociúttal. — El lettek helyezve a víz és gázvezetékek, a lóvonatu vas-pálya vágányai. — A fásítás úgy eszközöltetett, mint a belső körúton.

k) A IV. ker. ferencziek terén a templom előtt asphalt járda.

l) A VII. ker. Isabella utca másik fele.

m) A VIII. ker. Bodzafa utca átköveztetett a kerepesi úttól a József utcáig.

n) Az I. ker. Tavasz utca burkolata.

A végrehajtott kövezési és burkolati munkák felülete a következő:

Járdafektetés kőanyaggal . . . . . 9400 négyszög méter.

„ „ asphalttal . . . . . 9800 „ „

Ezekhez gránit szegélykő összesen . . . . . 9800 folyó méter.

Gránit koci út (uj) . . . . . 6500 négyszög méter.

Trachyt koci út (uj) . . . . . 14800 „ „

Terméskő koci út (uj) . . . . . 14500 „ „

Macadam koci út (uj) . . . . . 14700 „ „

Átkövezés járda és koci út . . . . . 50000 „ „

Összes költség 28000 frt (kerekszámban). Ezenkívül eszközöltetett még a fürdő utca javítása, valamint az alagut előtti burkolatnak ujbolí átfektetése is.

VII.

Útépitések.

Az útépitési munkálatok a megállapítás és kivitel tekintetében 3 részre oszthatók :

*A) 1878-ban megállapított és 1879-ben végrehajtott munkák :*

- a) A X. ker. sertés-állás csak egy része,
- b) a II. ker. köztemetőhöz vezető út (Laszlovszky-vámtól) szabályozása és macadamirozása.

*B) 1879-ben megállapított és végrehajtott munkák :*

- c) A VI. ker. Amerikai út egy részének macadamirozása és kavicsolása,
- d) a VI. ker. Gyarmat-út egy részének macadamirozása és kavicsolása,
- e) a VIII. ker. trágya-lerakodó helyhez vezető út megkezdése,
- f) a VIII. ker. közvágóhídtól a homokbányáig vezető út kiépítése.

*C) 1879-ben megállapított, de még végre nem hajtott munkák :*

- g) A VI. és VII. ker. lövölde-tér szabályozása (megkezdve),
  - h) a VIII. ker. Ösz- és József-utcza sarkán tervezett tér kiépítése és fásítása.
  - i) a VIII. ker. Nagy Stáció-utcza fásítása (megkezdve),
  - k) az I. ker. Mozdony- és Márvány-utczák közötti ideiglenes járda,
  - l) a II. ker. Br. Liphay-palota körüli asphalt-járda,
  - m) a VI. ker. Szondy-utcza külső részének macadamirozása,
  - n) a II. ker. Bajza-utcza rendezése.
-

## VIII.

### Csatornázás.

A főváros általános csatornázásának tervei készen vannak ugyan, a kivitel azonban — bár a város egészségi állapota azt igen sürgősnek tünteti fel, — a tetemes, 2 millió forintra rugó költségen szenved hajótörést, mely nagy összeg a főváros rendes jövedelmeiből nem fedezhető.

Egyébként egyes csatornák építették :

- a) a VIII. ker. Kender- és Bérkocsi-utcában,
- b) az I. ker. Attila-utcának a Horváth-kert melletti részében,
- c) a II. ker. Hattyu-utcában,
- d) a VII. ker. Lóverseny-tér körüli átereszek,
- e) a VII. ker. Dohány-utcai csatornának meghosszabbítása,
- f) a IX. ker. Remete-utcában,
- g) az I. ker. Arany kakas-utcában,
- h) az I. ker. Arany kaesa-utcában,
- i) az I. ker. Fehér sas-utcában,
- k) az I. ker. Kereszt-utcában,
- l) az I. ker. Czipő-utcában,
- m) a IV. ker. Zöldfa-utcában,
- n) az I. ker. Attila-utcában (az Aszalay-laktanyától a fehérvári kapu-utzáig),
- o) a VIII. ker. Nap-utcában.

Az összes csatornázási munkálatok összesen 4400 folyó méterre terjednek, melyek 18.000 forintot igényeltek.

Ez alkalommal ujabbban is azon észrevételnek kell tért engednünk, hogy a közmunkákra vonatkozó egyes tervek, csak az őszi hónapokban terjesztetnek elő s így ezek kivitele vagy a kedvezőtlen őszi időbe esik, mi által a munka meg is drágíttatik, vagy mint például 1879-ben a gyorsan beállott tél folytán egészen elmarad. Ez irányban a fővárosi hatóság ujabbban is figyelmeztetve lett.

---

## IX.

### Vegyes intézkedések.

Az előbbi fejezetekben külön érintett ügyeken kívül még számos kérdés elintézésébe folytunk be, melyek közül a következőket tartjuk felemlítendőeknek:

I. Felkértük a magas kormányt, hogy a közraktárak építéséhez szükségelt, az alsó Dunaparton fekvő és az általunk kezelt „fővárosi alap“ tulajdonát képező, a szabályozás által nyert telkeknek, ingyen leendő átengedéséhez beleegyezését megadni sziveskedjék. Támogattuk továbbá a főváros azon kérelmét, hogy a partfalak felépítése, mint a dunaszabályozási művelet egy része, állam-költségen eszközöltessék.

A magas kormány, méltányolva előadásainkat, kijelenté, hogy törvényjavaslatot szándékozik a törvényhozás elébe terjeszteni, a fővárosnak nyújtandó kedvezmények tárgyában.

Ezen kedvezmények abban állanak, hogy az állam 1-ször átengedi a fentebb érintett Dunaparti telkeket, 2-szor a partfalak felépítéséhez 700.000 frtnyi segílyt engedélyez, mely összeg a sugárúti telkek befolyandó vételáraiból fizetendő.

II. A nagyméltóságú magyar királyi Közmunka és közlekedési Ministerium és a fővárosi által velünk együtt alkotott vegyes bizottság előterjesztése alapján, engedélyt adtunk a kőbányai gőztéglagyár-társulatnak, hogy telepét az osztrák államvaspálya színvonalával külön sínpár által összeköttetésbe hozhassa. Ez engedély megadásánál irányt adó volt az is, hogy nevezett társaság több millió téglának Szegedre való szállítása iránt a magas kormányval szerződést kötött.

III. Elhatároztuk, hogy a III. kerületi kültelkeken az ottani meleg források által előidézett posványok, melyeknek hatása a főváros egészségi állapotára igen kedvezőtlen, idővel a vizek levezetése által rendeztessenek.

Az e célra szükségelt felvételi és lejt méreti előmunkálatok már folyamatba is tétettek.

IV. A pesti polgári lövöldének áthelyezése már régebben elhatározatván, több e célra kiszemelt telek, részint szabályozási, részint egyéb indokoknál fogva visszatartott.

A lefolyt évben a társaság ugyan e célra a csömöri-út és Hermina-mező közötti Rainer-féle telket hozta javaslatba, mely ellen észrevétel fenn nem forogván, a lövöldének ide leendő áthelyezése megengedett.

Ez engedély folytán az új lövölde-épület építése tényleg meg is indítatott.

V. A hirdetési oszlopok felállítása tárgyában a közmunkatanács és főváros küldötteiből alakult vegyes bizottság újabban ülésezvén, az általunk megállapított elveket elfogadta.

Ezen elvi megállapodások, melyek nagy részben már mult évi jelentésünkben foglaltattak, most nyilatkozás végett a fővárosi hatóságnál léteznek. E nyilatkozat a jövő évben kétségtelenül meg fogván adatni, lehet, hogy az oszlopok tényleges felállítása iránt még ugyanazon évben meg fog történni az intézkedés.

VI. Az I-ső kerületben, a várbeli dísz tér egyik járdájának helyreállítására vonatkozó terveket helybenhagyván, felkértük, hogy a tervezett trachit elejtése mellett, a járdát asphaltból állíttassa elő, hogy a várban is legyen legalább egy díszes tér, melyen igen gyakran közünnepélyek fordulnak elő. A főváros a járdának asphalttal leendő burkolatát határozta el, mely a jövő év tavaszán végre is fog hajtatni.

VII. A hazai takarékpénztár által a Calvin-téren felállíttatni szándékolt díszes közkút felállítási helye, több helyszini szemle és tárgyalás után az illető érdeklettek közmegegyezésével megállapíttatván, a kút felállítására az építési engedély Ybl Miklós művezető építész kérelme alapján meg is adatott s így reményelhető, hogy a felállítási munkálatok 1880-ban megindulandnak.

VIII. A királyi várkerti építkezések a Duna mentében elkészülvén, felhívtuk a fővárosi hatóságot, hogy úgy az előtte elterülő főutcza vonalnak kikövezése, valamint a partvonalnak ideiglenes kikavicsolása iránt intézkedni sziveskedjék. A főváros azonnal intézkedvén, a munkálatok mindkét irányban végre is hajtattak.

IX. A gyümölcs- és egyéb kisebb árubódék tárgyában a főváros középítési bizottsága által kidolgozott rendezési javaslatához magunk részéről is hozzájárultunk, és saját hatáskörünkben oda fogunk hatni, hogy ily bódék, a mennyiben közlekedési és forgalmi szempontból egyáltalában meg lesznek engedhetők, legalább csinosabb alakban állíttassanak elő.

X. Az új lóverseny-tér rendezési tervei megvizsgáltatván és megállapíttatván, az emelendő épületekre az építési engedélyek megadattak; a szükségelt vízereszek és áthidálások elrendeltettek, s a hozzávezető utak jókarban tartása iránt a szükséges intézkedések megtétettek.

XI. A városliget rendezése, melyre nézve huzamosabb időn által nézetkülömb-  
ségek forogtak fenn, ezen tanács és a főváros hatósága között, egy a helyszinén eljár-  
t vegyes bizottság javaslatai értelmében véglegesen megállapíttatott.

A főkocsiut készítése alkalmasint az 1880-ik év első felében fog megindíttatni.

X.

## Adómentesség.

Az 1871. XLII. t.-cikkben a nagy körút és sugárút részére engedélyezett 30 évi rendkívüli adómentesség 1881. évi június hó 11-én lejárandván, kötelességünknek tartottuk a m. kormány figyelmét e körülményre irányozni és kérni, hogy ezen két főfontosságú út érdekében annak meghosszabbítása iránt intézkedni kegyeskedjék.

A m. kormány indokainkat méltányolva, még az ősszel terjesztett be erre vonatkozólag törvényjavaslatot, mely utóbb az 1879. XLII. törvénycikkben törvény erejére emelkedett, mely szerint a fentebb érintett rendkívüli adómentesség mindazon ingatlanokra kiterjed, melyek 1891. évi június 11-ig teljesen elkészülnek és lakható állapotba helyeztetnek.

Kevésbé sikeres volt eljárásunk mindeddig azon nyaralókra nézve, melyek a sugárút létesítése czéljából kisajátított oly telkeken emeltettek, melyek nem a sugárút homlokzati vonalába esnek.

A m. kir. adófelügyelőség nevezetesen Szemlér és Hubatsek tulajdonosok esetében kimondotta, hogy a nevezetteknek új épületeire, melyek az általunk a sugárút létesítése végett kisajátított és tőlünk megvett ingatlanságokon emeltettek, csak a rendes 15 évi adómentesség volt megállapítható, mert az 1871. 42. t.-cikk 9. §-ban a sugárúton kiterjesztett nagyobb rendkívüli adókedvezmény, csak a nagy körút, illetőleg a sugárút mentében emelt épületeknél jöhet alkalmazásba

Ennek folytán az illető tulajdonosok, kik telkeiket a rendkívüli adómentesség biztosítása mellett vették meg, azon kérelemmel fordultak hozzánk, hogy a fennforgó ügyben mi reánk súlyosodó szavatosságnál fogva jogos érdekeiknek védelmére keljünk.

Mi ezen kérelmet helyesnek, méltányosnak és jogosnak tartván, a m. kir. adófelügyelőség végzése ellenében 1878. ápril 25-én 422. sz. a. felterjesztést intéztünk a Nmlts. m. k. pénzügyminister úrhoz, és abban kértük, hogy a törvény világos rendelkezése alapján, az adófelügyelőséget a rendkívüli adómentesség engedélyezésére utasítani kegyeskedjék.

Ezen tiszteletteljes felterjesztésünket két alkalommal megsürgetvén, nem csekély meglepetésünkre a Nmlts. m. kir. pénzügyminister úrnak az 1879. évi november 20-án 66153. sz. a. kelt kegyes leiratát vettük.

Ezen leirat igen bőven és szélesen magyarázza a rendkívüli adómentességnek miként leendő alkalmazásba vételét, mindazon kérdésekben, melyek iránt nézetünk szerint kétely vagy véleménykülömbőség úgy sem létezhetett, ellenben az általunk kegyesen elintéztetni kért, a m. kir. adófelügyelőség szűkkeblű magyarázása folytán felvetett vitás kérdésben oly elveket állít fel, melyek nem csak a törvény szellemével és betűjével, hanem még nagyobb mértékben a sugárúti telkek tulajdonosa, az államkincstár érdekeivel ellenkeznek.

Kénytelenek voltunk ezen elvek ellenében a legnagyobb tisztelettel ugyan, de állásunkból folyó egész határozottsággal fellépni s úgy, miként ez már több kérdésben történt, az egyes Minister úr, jelen esetben a Nmlts. m. kir. pénzügyminister úr szóban álló kegyes leirata, illetőleg határozata ellenében a Nmlts. m. kir. Ministertanácsához felfolyamodással élni és mély tisztelettel esedezni, hogy alább kifejtendő indokaink kegyes figyelembevételével, a sugárúti adómentesség ügyében újra határozatot hozni kegyeskedjék.

A m. kir. pénzügyminister leiratában kimondja a rendkívüli adókedvezményben nem részesítendő: „2) a második osztályba sorozott villák és nyaralók, ha nem a sugárútnak a körtér és városliget közötti legkülsőbb részén, tehát ha nem a sugárút mentében építtetnek, vagyis ha egyik oldaluk nem a sugárútra néz.“

Továbbá hozzá teszi a Nmlts. m. kir. pénzügyminister úr, hogy „az első osztályba sorozott adómentes új épületek közé tartoznak azok is, a melyek a körtér és a városliget között a sugárút létesíthetése végett a fővárosi közmunkák tanácsa által kisajátított területen nem a sugárút mentében építtetnek, ha legalább 48 láb magassággal bírnak és ha az 1871. évi 42. t. cz. kihirdetésétől számítandó 10 év alatt teljesen lakható állapotba helyeztetnek.

Ezen határozatok szerint tehát a mellékutezabeli külső területen emelt és emelendő új épületek, a rendkívüli adómentességben részesíttetnek, ha 48 láb magasok, ellenben nem részesíttetnek, ha csak villák vagy nyaralók.

Mindenekelőtt ki kell jelentenünk, hogy az 1871. 42. t. cz. 8 §-ban körülírt rendkívüli adómentesség a 9. §. szerint az egész, a sugárút létesíthetése végett megszerzett területre terjed ki.

Azon megszorítás, hogy 48 láb magassággal kell az épületnek bírnia, a villák és nyaralókat a rendkívüli adómentesség élvezetétől kizárta volna, de éppen azért, mert a sugárút és környezetének külső része, befásítási területnek lett kijelölve, hol mást mint villát, vagy nyaralót építeni nem is szabad, — a törvényhozás megalkotta az 1875 IV. t. cikkének 5. §-át.

E szerint a rendkívüli adómentesség kiterjed mindazon villákra és nyaralókra, melyek a sugárútnak a körtér és városliget közötti legkülsőbb részén a közmunkatanács által jóváhagyott terv szerint építtetnek.

Az lehet tehát csak a kérdés, melyik az a főv. közmunkák tanácsa által helybenhagyott terv és mi értendő „a sugárútnak a körtér és a városliget közötti legkülsőbb része“ alatt.

A közmunkák tanácsának még 1870-ben készült, a magas törvényhozás által az 1870. 60-ik törvényezikk tárgyalási alapjául elfogadott sugárúti terve szerint, a sugárút létesítése végett kisajátított egész területen, mely a nagyköruton kívül fekszik, akár az út mentében, akár a hátulso telkeken csakis villák és nyaralók építtethetnek, úgy hogy e terv szerint e külső területen, 48 láb magas lakházat építeni nem szabad, még akkor sem, ha ezt egyik-másik tulajdonos kívánná is.

A másik kérdés: mi értetik „a sugárútnak a körtér és a városliget közötti legkülsőbb része“ alatt, nézetünk szerint szinte csak úgy dönthető el, hogy ez alatt, az egész

a sugárút létesítésére kisajátított terület értendő, mert csak nem lehet elképzelni, hogyha már magának a sugárútnak homlokzati vonalán csakis villák építhetők, azok mögött 48 láb magas házak volnának engedélyezhetők, melyeknek két emeletes tüzi falai az előtte fekvő villák és kerteken felül kiemelkedvén, nemcsak a sugárút ezen legszebb részének jellegét rontanák meg, hanem egyszerűen lehetlenné tennék a homlokzat sorában levő villák fenntartását, mert el sem képzelhető, hogy valaki egy kis kertben csinos nyári lakot építsen azért, hogy tözsomszédságában egy magas fal által az üde levegőtől megfosztassék, és hogy vagy a mellette levő tüzi falakban, vagy a 2 emeletes udvarok látványában gyönyörködjék, melynek ablakaiból százankint tekintenének le a lakófelek az ő kertjébe.

Miután ezek szerint a külső határoldal területek a sugárút létesítése végett lettek kisajátítva ;

miután a közmunkatanácsnak a magas törvényhozás által elfogadott terve szerint ezen területen csakis nyaralók építtethetnek ;

miután ezen nyaralóknak 48 lábbal természetszerűleg kisebb magassága az 1875. IV. t.-cikk szerint a rendkívüli adómentességre nézve akadályt nem képez ;

miután végre a „sugárútnak a nagy körút és városliget közötti legkülsőbb része“ alatt, nemcsak a homlokzati vonal, hanem a vele legszorosabb kapcsolatban álló, tőle építési tekintetben el sem választható egész terület értendő, mely a sugárút létesítése végett kisajátított és a nagy körúton kívül fekszik :

ugy véljük, hogy a fennálló törvényeknek nemcsak szelleme, de még betűjénél fogva is, ezen külső területet is megilleti a rendkívüli adókedvezmény ezen esetben is, ha ezen nem 48 láb magas házak, hanem a sugárúti terv értelmében nyaralók építtetnek.

Mély tisztelettel esedeztünk ennél fogva a Nmlts. gú. m. kir. Ministertanácsnak, hogy ezt kegyesen és kétséget nem engedőleg kimondani méltóztassék.

Ha azonban bármely oknál fogva, a Nmlts. m. kir. Ministertanács, a m. kir. adófelügyelőségnek s illetve a Nmlts. m. kir. pénzügyminister urnak, igénytelen nézetünk szerint a törvény célzatával és a tényleges viszonyokkal meg nem egyeztethető döntvényét, a jelenleg fennálló törvények tulszigoru magyarázatának alapján, jogilag mégis helyeslendőnek és fenntartandónak vélné, akkor kértük, hogy ez adómentességi kedvezménynek, ezen tiszteletteljes előterjesztéseinkhez képest, a jelzett területre leendő kiterjesztése érdekében törvényjavaslatot kegyeskedjék a magas törvényhozás elébe terjeszteni, a következő indokoknál fogva.

Ugy mi, valamint az egész fővárosi közönség, különösen az 1875. IV. t. cikk megalkotása óta azon nézetben és meggyőződésben voltunk, hogy miután a jelzett területeken mást mint nyaralót építeni nem is szabad, ezen villák és nyaralókra nézve tényleg meg van adva a rendkívüli adómentesség.

Ezen meggyőződésünknek, mi a sugárúti telkek eladására vonatkozólag szerkesztett feltételekben világos és határozott kifejezést is adtunk.

Ezen feltételek alapján mindazon egyesek, kik tőlünk telkeket vettek, azon teljesen jogosult jó hiszemben voltak, hogy a rendkívüli adómentesség őket kétségtelesen megilleti.

Ezen egyesek ennél fogva, ha bármely oknál fogva ezen rendkívüli adómentességétől elüttetnének, természetesen kártérítési pert fognak indítani mi ellenünk, illetőleg a m. kincstár ellen, mert hiszen ezen, az állam tulajdonát képező telkeknél, mi képviseljük az államkincstárt, — és nem képzelhető bíró, mely ítéletében az illetőknek, kik nyomtatott és közzétett feltételeinket be fogják mutatni, — igazat ne adna.

Vége az államkincstárnak még néhány millió értékre rugó sugárúti telkei vannak, melyeket mi kezelünk; ha arra nézve kétség támad, vajon ezek részesülendnek-e a rendkívüli adómentességben? akkor nem tudjuk miként lehessen azokat eladni. — Sőt tény az, hogy két hónap óta, azaz mióta a m. kir. pénzügyminister úr leirata köztudomásra jutott, egyetlen egy vételi ajánlat sem lett benyújtva.

Az előrebocsájtottak után kértük, hogy akár a jelenleg fennálló törvények alapján, akár egy újabb alakítandó törvény útján, de magának az államkincstárnak érdekében és számos jóhiszemű polgár károsításának és ebből származólag számos, mindenestre elveszett pernek kikerülése végett kegyesen kimondani méltóztassék, hogy a külső oldalterületeken épült és épülendő nyaralók és villák az 1871. 42. t. cz. 8. §. körülírt rendkívüli adómentességben részesítendők.

XI.

Pénzügy.

Az általunk kezelt fővárosi pénzalapnak főjövödelmét az 1870. X. t. cikk alapján felvett kölcsön törlesztésére szánt alapok feleslege képezné. — Miután azonban a kölcsön útján létesített közművek még mindig jövedelmezőkké nem váltak, másrészt az egyéb alapok az évi törlesztési részlet fedezésére nem elegendők és így az államkincstár kénytelen a hiányokat fedezni, feleslegről természetesen szó sem lehet.

Ily körülmények között a sugárúti alapnak adott előlegek visszatérítése és a közmunkaváltságok képezik bevételeink forrását.

Az 1879. végéig eladott sugárúti telkek vételáraiból az előleg megtérítésére vissza lett fizetve 55,399 frt. 50 kr. s így a fővárosi pénzalapnak e czimeni követelése még 436,120 frt 05 kr.

A közmunkaváltság czimén mult évben a fővárosi hatóság dicséretet érdemlő erélye folytán behajtatott 76.283 frt 26 krt.

A fővárosi hatóság irányában az ördögárok beboltoztatása, a vizivárosi fazekas-tér kisajátítása, a városligeti Corsó út kiépítése és egyéb czimeken fenn volt tartozásaink teljesen lerovattak.

A terjedékek utáni beváltási összegek, valamint a kiszökellékek után használati díjak erélyesebb behajtása iránt a szükséges intézkedések megtétettek.

Mindezek tanusítják, hogy a fővárosi pénzalapnak pénzviszonyai, a megoldásra váró nagy feladatokkal szemben, még mindig igen szűk korlátok közé vannak ugyan szorítva, de legalább rendezettek, és a tényleg befolyt jövedelmekkel a tanács a főváros fejlesztése érdekében szabadon rendelkezhetik.

A fővárosi pénzalap, valamint egyéb általunk kezelt alapok 1879. évi zárszámadásai. úgyszinté az 1880-ra készített és a magas kormány által helybenhagyott belkezelési költségelőirányzat, végre a fővárosi pénzalap 1879. évi bevételeinek és kiadásainak kimutatása e jelentésünkhöz vannak fűzve.



XIII.

Statistikai adatok.

A fővárosi közmunkák tanácsánál a lefolyt 1879. évben 1401, ebből a műszaki osztálynál 615 ügyszám fordult elő.

Ezek közt volt: építési engedély 280, bányanyitási 8, szabályozási és telek-felosztási ügy 56, útczaszabályozás és beosztás 20, nyilvános építkezés, u. m. csatornázás, kövezés stb. 48, műszaki előterjesztések 17, felfolyamodás 58, belső körútra vonatkozó ügy 17, nagykörútra vonatkozó 7, sugárútra vonatkozó 18, telekbevéltási és kisa-játítási ügy 43, rendészeti 9, vegyes u. m. vízvezeték, lóversenyter, útca elnevezés stb. vonatkozó ügy 32.

A többi ki nem mutatott szám egyezkedésekre, egyes nagyobb ügyek körüli intézkedésekre, administrationális kérdésekre és közbeeső intézkedésekre vonatkoznak.

A fenn kimutatott 280 építkezés helyét és minőségét a következő táblai kimutatás tünteti elő.

Kerület	Új építkezés						Ráépítés			Földszintes föld. és átalakítás	Kerítés és határ	Meghossz-szabbítás	Ideiglenes	Leégett ház helyreállítás	Úszoda	Lóvarda	Sertészizláló	Összesen
	4 em.	3 em.	2 em.	1 em.	föld-szint.	gyár	3 em.	2 em.	1 em.									
I.	1	—	—	4	12	4	—	—	—	23	2	—	4	—	—	—	—	50
II.	—	1	—	—	8	1	—	1	—	5	3	—	—	2	1	—	—	22
III.	—	—	—	—	10	7	1	—	—	18	2	—	2	5	—	—	—	45
IV.	—	2	—	—	—	—	—	1	—	3	—	1	—	—	—	—	—	7
V.	—	2	1	—	3	4	—	—	—	4	—	—	1	—	1	1	—	17
VI.	1	1	3	6	10	—	—	—	1	11	—	1	—	2	—	—	—	36
VII.	—	1	—	4	12	1	—	—	1	8	1	1	3	—	—	—	—	32
VIII.	—	1	1	3	15	2	—	—	2	4	—	—	1	—	—	—	—	29
IX.	—	—	—	—	5	3	—	—	1	12	—	—	—	—	—	—	—	21
X.	—	—	—	1	10	2	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	2	21
Összesen . . .	2	8	5	18	85	24	1	2	5	94	8	3	11	9	2	1	2	280

## Befejezés.

Midőn jelentésünket ezennel befejeznők, nem hagyhatjuk érintetlenül egyrészt, hogy a lefolyt súlyos évek folyama alatt is történtek a főváros fejlődésére és felvirágoztatására czélzó intézkedések, másrészt pedig, hogy már a lefolyt év utolsó hónapjaiban találkoztunk biztató előjelekkel, melyek kedvező fordulatot engednek reményleni, melynek beálltával kétségtelenül emelkedni fog az építési kedv és hajlam, és evvel karöltve fokozódni fog működésünknek mérve is.

Csak arra kérjük tiszteletteljesen a Nagyméltóságú magyar királyi kormányt, hogy előforduló esetekben, mint eddig, úgy ezentúl is hatalmas pártfogásában és támogatásában részesíteni kegyeskedjék, melyet annál inkább vélünk megérdemelni, mert mint a multban, úgy a jövőben is, a fennforgó viszonyok kellő mérlegelése mellett csakis oly indítványokkal és kérelmekkel leszünk bátrak fellépni, melyek a főváros közjavát czélozzák és melyek el nem halasztható kérdések megoldására vonatkoznak.

Kelt Budapesten, 1879. Deczember 31-én.

A fővárosi közmunkák tanácsa nevében:

**Báró Podmaniczky Frigyes** s. k.

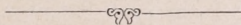
alelnök.

**Dr. Országh Sándor** s. k.

m. kir. ministeri tanácsos.

# KIMUTATÁS

a fővárosi alap pénzforgalmáról az 1879-ik évben.



## Kimutatás a fővárosi alap pénzforgalmáról

Folyó szám	B E V É T E L	Egyenként		ÖSSZESEN	
		frt	kr.	frt	kr.
<b>Rendes bevételek.</b>					
1	1878-ik évi pénzmaradvány . . . . .			2231	81
2	Házbér . . . . .			2522	—
3	Házbérekrajczár . . . . .			9	—
4	Házkezelési költség . . . . .			9	—
5	Közmunka-váltási adó . . . . .			76283	26
6	Kamat . . . . .			761	29
7	Fővárosi kisajátítási alap . . . . .			11803	96
8	Terjedékek eladása . . . . .			10681	81
9	Kiszökelési díj . . . . .			695	37
10	Jutalom és segély megtérítése . . . . .			25	—
11	Különféle kiadás . . . . .			69	80
12	Kőműves munkadíj . . . . .			143	11
<b>Rendes bevételek összege</b>				<b>105235</b>	<b>41</b>

1879-ik évi január 1-től 1879-ik évi deczember 31-kéig.

Folyó szám	K I A D Á S	Egyenként		ÖSSZESEN	
		frt	kr.	frt	kr.
		<b>Rendes kiadások.</b>			
1	Állandó fizetések . . . . .			33189	09
2	Műszaki munkások . . . . .			178	—
3	Házbér . . . . .			3223	97
4	Műszaki szerelvények . . . . .			472	88
5	Papir- és írószerek . . . . .			161	91
6	Nyomatványok . . . . .			619	78
7	Tűzifa . . . . .			595	96
8	Világítás . . . . .			43	96
9	Hivatalhelyiségek tisztogatása . . . . .			91	78
10	Bérmunkások díja . . . . .			173	98
11	Különféle irodai szükségletek . . . . .			283	28
12	Szolgák ruházata . . . . .			320	—
13	„ hidbére . . . . .			72	—
14	Jutalom és segély . . . . .			675	—
15	Nevelési pótlék . . . . .			350	—
16	Ügyvédi díj . . . . .			734	45
17	Terjedékek beváltása . . . . .			81865	83
18	Házadó . . . . .			303	19
19	Házbérmunkások . . . . .			43	06
20	Különleges munkálatok . . . . .			1034	83
21	Kamat . . . . .			3177	58
22	Házkezelési költség . . . . .			28	—
23	Különféle kiadás . . . . .			102	45
24	Óbudai posványvizek feltétele . . . . .			184	—
25	Járadékfizetési járulék . . . . .			523	64
26	Ördögárok beboltoztatása . . . . .			22038	40
27	Parkok fentartása . . . . .			800	—
28	Kiszökelési díjmegtérítés . . . . .			486	62
29	Pesti belső körútépítés :				
	a) Különféle költségek . . . . .	1157	69		
	b) Utczalámpa . . . . .	1112	35		
	c) Kövezési munka . . . . .	1020	27		
	d) Lópályai sinek átfektetése . . . . .	1993	84	5284	15
	<b>Rendes kiadások összege</b>			157057	79

Folyó szám	B E V É T E L	Egyenként		ÖSSZESEN	
		frt	kr	frt	kr.
<b>Átfutó bevételek.</b>					
13	Fizetési betiltás . . . . .	.	.	1225	68
14	Fizetési előleg . . . . .	.	.	1260	—
15	Többek . . . . .	.	.	200	—
16	Visszafizetett tőkepénzek a földhitelintézet által . . . . .	.	.	36094	73
17	M. kir. adóhivatalnak tiszti és szolgák adójára . . . . .	.	.	634	51
18	Sugáruti alap . . . . .	.	.	55399	50
19	Nagyköruti alap . . . . .	.	.	758	75
20	Szolgálati díj . . . . .	.	.	200	20
	<b>Átfutó bevételek összege</b>	.	.	95773	37
<b>Összesítés.</b>					
	Rendes bevételek összege . . . . .	.	.	105235	41
	Átfutó bevételek összege . . . . .	.	.	95773	37
	<b>Főösszeg</b> . . . . .	.	.	201008	78

Buda pest, 1879-ik évi

A pénzügyi bizottság által megvizsgáltatott, helyesnek találtatott.  
Buda pesten, 1880-ik évi márczius hó 16-án.

RIBÁRY s. k.

LUCZENBACHER PÁL s. k.

LUKÁCS s. k.

Folyó szám	K I A D Á S	Egyenként		ÖSSZESEN	
		frt	kr.	frt	kr.
<b>Átfutó kiadások.</b>					
30	Első magyar általános tisztviselő egyletnek . . . . .	.	.	454	92
31	Osztrák-magyar tisztviselő egyletnek . . . . .	.	.	770	76
32	Fizetési előleg . . . . .	.	.	- 1050	—
33	Többek . . . . .	.	.	- 200	—
34	Földhitelintézetnél elhelyezett cselekvő tőkè . . . . .	.	.	35355	25
35	M. kir. adóhivatalnak tiszti adó . . . . .	.	.	- 834	71
36	Átiratási illeték . . . . .	.	.	437	81
37	Sugáruti alap . . . . .	.	.	1586	19
38	Nagyköruti alap . . . . .	.	.	1071	57
<b>Átfutó kiadások összege</b>		.	.	41761	21
<b>Összesítés.</b>					
Rendes kiadások összege . . . . .		.	.	157057	79
Átfutó kiadások összege . . . . .		.	.	41761	21
Pénztári maradvány . . . . .		.	.	2189	78
<b>Főösszeg</b>		.	.	201008	78

december hó 31-én.

A fővárosi közmunkák tanácsa számvevő osztálya :

ROZMANITH FERENCZ, s. k.

igazgató.

## Kimutatás a sugáruti és nagyköruti alap pénzforgalmáról

Folyó szám	B E V É T E L	A L A P			
		sugáruti		nagyköruti	
		frt	kr.	frt	kr.
	<b>Rendes bevételek.</b>				
1	Házbér . . . . .	139033	01	12723	01
2	Házbérkrajczár . . . . .	4314	33	395	47
3	Házkezelési költség . . . . .	4898	96	286	68
4	Telekvételár . . . . .	82412	93		
5	Kamat . . . . .	8060	96		
6	Telekeladási költség . . . . .	15	—		
7	Építési anyagok . . . . .	53	10		
8	Utépítési költségmegtérítés . . . . .	221	03		
9	Világítás . . . . .	40	86		
10	Különféle bevétel . . . . .	5	—		
	<b>Rendes bevételek összege</b>	<b>239055</b>	<b>18</b>	<b>13405</b>	<b>16</b>
	<b>Átfutó bevételek.</b>				
11	Visszafizetett cselekvő tőke a magy. földhitelintézet által . . . . .	34708	86	3766	69
12	M. kir. dalműszínházi alap . . . . .	233	33		
13	M. kir. várkerti alap . . . . .	1000	—	2000	—
14	Többek . . . . .	75	—		
15	Nagyköruti alap . . . . .	62	06		
16	Fővárosi alap . . . . .	1586	19	1071	57
17	Sugáruti alap . . . . .			1722	78
18	Állami előleg . . . . .			57600	—
	<b>Átfutó bevételek összege</b>	<b>37665</b>	<b>44</b>	<b>66161</b>	<b>04</b>
	<b>Összesítés.</b>				
	Rendes bevételek összege . . . . .	239055	18	13405	16
	Átfutó bevételek összege . . . . .	37665	44	66161	04
	<b>Főösszeg</b>	<b>276720</b>	<b>62</b>	<b>79566</b>	<b>20</b>

Budapest, 1879-ik évi

A pénzügyi bizottság által megvizsgáltatott, helyesnek találtatott.  
Budapest, 1880-ik évi márczius hó 16-án.

1879-ik évi január 1-től 1879-ik évi deczember 31-kéig.

Folyó szám	K I A D Á S	A L A P			
		sugáruti		nagyköruti	
		frt	kr.	frt	kr.
<b>Rendes kiadások.</b>					
1	Visszafizetett tőke a m. k. nyer. kölesön alapnak . . . . .	94728	—		
2	Útépítési költség . . . . .	11705	73	2084	34
3	Házadó . . . . .	39005	99	3207	54
4	Házbérkrajczár . . . . .	5547	29	526	16
5	Házkezelési költség . . . . .	4181	80	462	69
6	Vízvezetéki díj . . . . .	2299	97		
7	Kútjavítási költség . . . . .	580	21	70	01
8	Épületek fentartása . . . . .	12140	20	1262	05
9	Világítás . . . . .	1336	73	59	—
10	Tűzkáridj . . . . .	407	36	68	05
11	Különféle kiadás . . . . .	1371	72	339	33
12	Kéményseprő díj . . . . .	271	50	48	—
13	Házbér . . . . .	100	—		
14	Csatornaépítési járulék . . . . .	855	10		
15	Járdafektetési járulék . . . . .	567	28	1703	84
16	Házzvételár . . . . .			60600	—
17	Kamat . . . . .			170	25
18	Bélyeg . . . . .			65	—
	<b>Rendes kiadások összege</b>	<b>175098</b>	<b>88</b>	<b>70666</b>	<b>22</b>
<b>Átfutó kiadások.</b>					
19	M. kir. várkerti alap . . . . .	1000	—	2000	—
20	M. kir. dalműszínházi alap . . . . .	233	33		
21	Fővárosi alap . . . . .	55399	50	758	75
22	Nagyköruti alap . . . . .	1722	78		
23	Sugáruti alap . . . . .			62	06
24	Földhitelezetnél elhelyezett cselekvő tőke . . . . .	43191	13	6079	17
25	Ideiglenes kiadás . . . . .	75	—		
	<b>Átfutó kiadások összege</b>	<b>101621</b>	<b>74</b>	<b>8899</b>	<b>98</b>
<b>Összesítés.</b>					
	Rendes kiadások összege . . . . .	175098	88	70666	22
	Átfutó kiadások összege . . . . .	101621	74	8899	98
	<b>Főösszeg</b>	<b>276720</b>	<b>62</b>	<b>79566</b>	<b>20</b>

deczember hó 31-én.

A fővárosi közmunkák tanácsa számvevő osztálya :

ROZMANITH FERENCZ s. k.

igazgató.

## A fővárosi közmunkák tanácsának

Tétel	K I A D Á S	E g y e n k é n t			ÖSSZESEN	
		Fizetés	Lakbér	Működési pótlék	frt	kr
		f o r i n t				
<b>I. CZIM.</b>						
<b>a) Elnökség:</b>						
1	alelnök . . . . .	4000	1000	—	5000	—
1	ministeri tanácsos . . . . .	3000	500	—	3500	—
1	segédhivatali igazgató . . . . .	1400	300	—	1700	—
1	segédhivatali igazgató . . . . .	1400	300	—	1700	—
1	írnok . . . . .	600	150	—	750	—
1	díjnok, napi 1 frt 50 krral . . . . .				549	—
1	elnöki szolga, egyszersmind ajtónálló . . . . .	400	80	—	480	—
1	hivatalszolga . . . . .	300	60	—	360	—
<b>b) Számvevő osztály:</b>						
1	osztályigazgató . . . . .	2000	400	—	2400	—
1	I-ső osztályu számtiszt . . . . .	1000	200	—	1200	—
1	hivatalszolga . . . . .	300	60	—	360	—
<b>c) Műszaki osztály:</b>						
1	osztályvezető főmérnök . . . . .	2200	400	600	3200	—
1	főmérnök . . . . .	1800	400	600	2800	—
2	I-ső osztályu ministeri mérnök . . . . .	1300	300	500	4200	—
1	II-sod osztályu ministeri mérnök . . . . .	1100	300	300	1700	—
2	II-sod osztályu ministeri mérnök . . . . .	1000	300	250	3100	—
1	hivatalszolga . . . . .	300	60	—	360	—
<b>Összesen</b>					33359	—
<b>II. CZIM.</b>						
<b>Műszaki munkálatokra.</b>						
Felmérésekhez alkalmazandó napszámosok díjazására . . . . .					200	—
<b>III. CZIM.</b>						
<b>H á z b é r e k.</b>						
Hivatalhelyiségekért évi bérösszeg . . . . .					3224	—
<b>Átvitel</b>					36783	—

Kelt Budapesten, a fővárosi közmunkák tanácsa

**Dr. ORSZÁGH SÁNDOR s. k.**

m. kir. ministeri tanácsos.

# 1880-ik évi belkezelési költségelőirányzata.

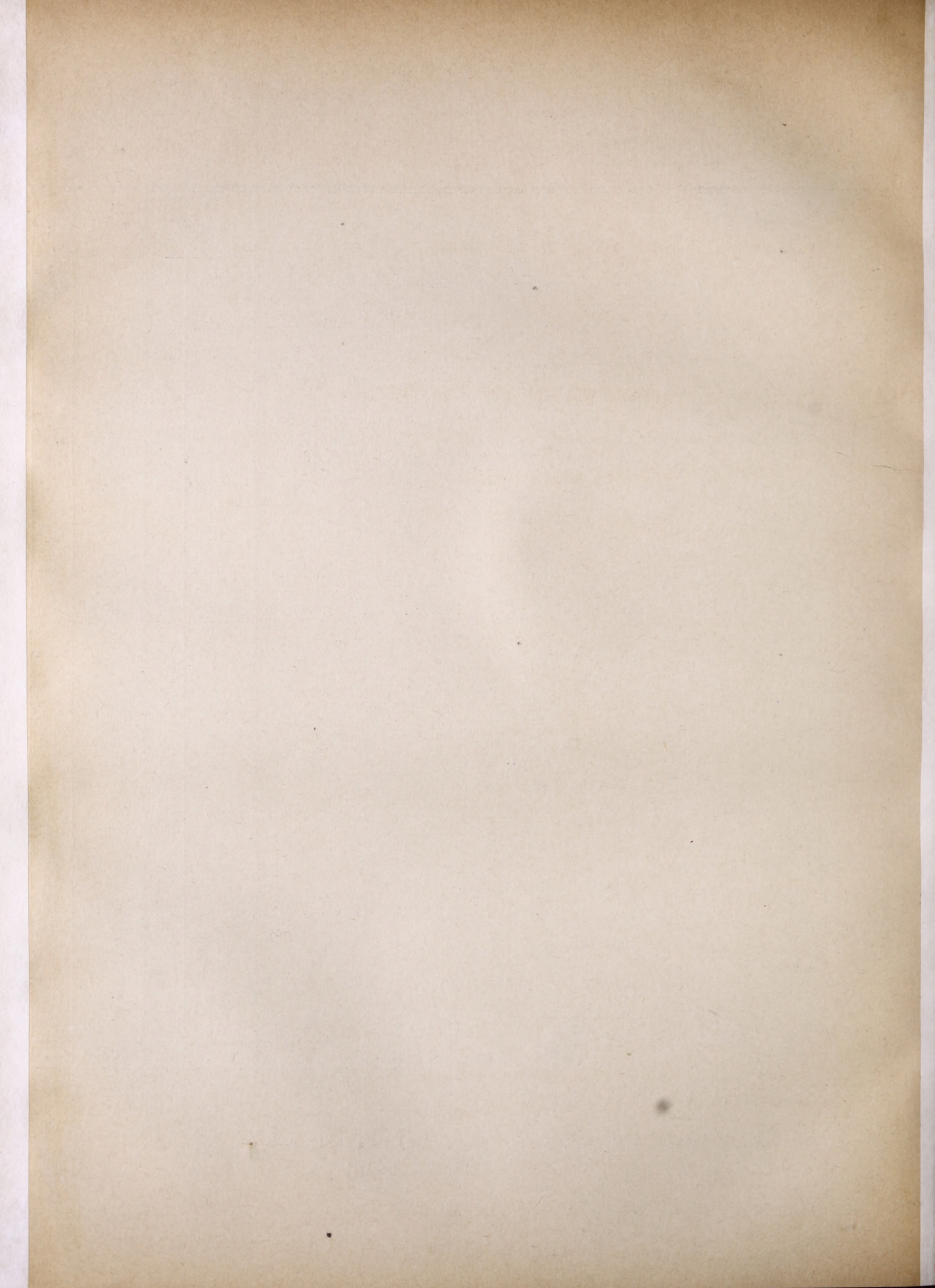
Tétel	K I A D Á S	Egyenként		ÖSSZESEN	
		frt	kr.	frt	kr.
	Áthozat . . . . .	. .	..	36783	—
	<b>IV. Czim.</b>				
	<b>Iroda és kezelési költségek.</b>				
a)	A műszaki osztályban : papir és rajzeszközökre, különféle műszaki szerelvényekre, tervek megszerzése és lenyomatására, műszaki könyvkötő munkákra, szakművekre, térképek és apróbb tervek, valamint minták készítésére . . . . .	500	—		
b)	Írópapír és szerekre, ugy irodai eszközökre . . . . .	200	—		
c)	Nyomtatványok és könyvkötő munkákra . . . . .	700	—		
d)	Tüzfára és fűtő bérére . . . . .	600	—		
e)	Világításra (légszesz és gyertyára) . . . . .	100	—		
f)	Hivatalhelyiségek tisztogatására . . . . .	80	—		
g)	Bérkoesi díjra . . . . .	200	—		
h)	Különféle irodai szükségletekre . . . . .	300	—	2680	—
	<b>V. CZIM.</b>				
	<b>Szolgák ruházatára.</b>				
4	szolgának à 80 frt . . . . .	. .	..	320	—
	<b>VI. CZIM.</b>				
	<b>Szolgák hidbéreire.</b>				
4	szolgának havi 1 frt 50 krral . . . . .	. .	..	72	—
	<b>VII. CZIM.</b>				
	<b>Segély és jutalmakra.</b>				
	Hivatalnokok és szolgáknak . . . . .	. .	..	700	—
	<b>VIII. CZIM.</b>				
	<b>Kegydíj és nevelési pótléokra.</b>				
	Özvegy Zofahl Gusztávné-nak . . . . .	200	—		
	Kiskoru Zofahl Rezső, Irma, Ilka, Pál és Katalinnak . . . . .	150	—	350	—
	<b>Főösszeg</b> . . . . .	. .	..	40905	—

1879-ik évi november hó 6-án tartott üléséből.

Báró PODMANICZKY FRIGYES s. k.  
alelnök.

ROZMANITH FERENCZ s. k.  
igazgató.

tanácsban hozott határozat értelmében ezennel jóváhagyatik.  
december hó 9-én.

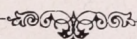


A

FŐVÁROSI KÖZMUNKÁK TANÁCSÁNAK  
HIVATALOS JELENTÉSE

1880-IK ÉVI

MŰKÖDÉSÉRŐL.



BUDAPEST, 1881.

NYOMATTA HORNYÁNSZKY VIKTOR.

(NÁDOR-UTCZA 28. SZÁM, ÁRPÁD-UTCZA SARKÁN.)

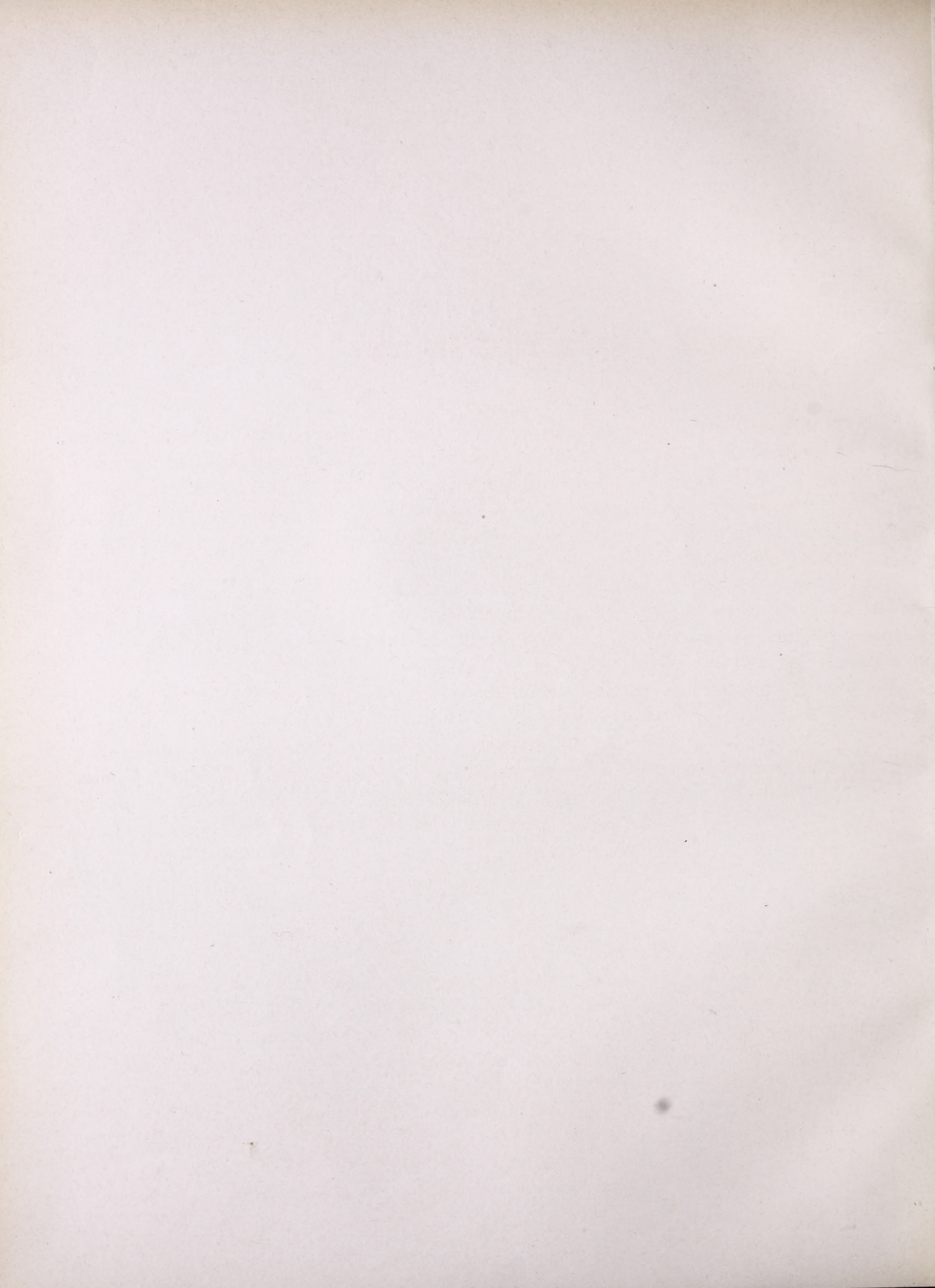


## Évi jelentés.

---

	Lap
Bevezetés.	
I. Vizvezeték . . . . .	3
II. A sugárút . . . . .	5
III. Budapesti közúti vaspálya . . . . .	11
IV. Csatornázás . . . . .	13
V. Utczák, utak és terek fekszínei . . . . .	14
VI. Útépités . . . . .	15
VII. Kővezés és burkolás . . . . .	16
VIII. Statistikai adatok . . . . .	18
IX. Kiválóbb építkezések . . . . .	19
X. A körutak . . . . .	20
XI. Állandó országház . . . . .	23
XII. Kisajátítási törvény . . . . .	25
XIII. A királyi palota kiépítése és környékének rendezése . . . . .	26
XIV. Vegyes intézkedések . . . . .	29
XV. Pénzügy . . . . .	31
Befejezés . . . . .	33
Mellékletek :	
1880-ik évi kimutatás a fővárosi alap pénzforgalmáról 1880-dik évi január 1-től 1880-dik évi december 31-ig . . . . .	36
1880-ik évi kimutatása az egyes alapoknak . . . . .	40
1880-ik évi belkezelési költségelőirányzat . . . . .	42

---



## Nagyméltóságú magyar királyi Ministerium!

**A**z 1870-dik évi X. törvénycikk 27-dik §-ában kötelességünké tétetett, hogy az általunk kezelt fővárosi pénzalap, valamint egyéb alapok zárszámadásait kimerítő részletes jelentés kíséretében bemutassuk. Ezen kötelességünknek ezennel megfelelően, azt ugyanazon §. rendelkezéséhez képest kinyomattuk és ugy az országgyűlés mindkét házának, valamint a főváros törvényhatósági bizottságának tagjai közt leendő szétosztás végett elküldöttük.

A lefolyt év csak rendes folytatása volt azon kedvezőbb hangulatnak, melyet a mult esztendőre nézve örömmel constatáltunk, s mely szerint ugy látszik, az 1873-dik évi válság s az azt követő szomorú korszak sebei lassanként behegednek, és új vállalkozási kedv, új építési hajlam csirái jelentkeznek.

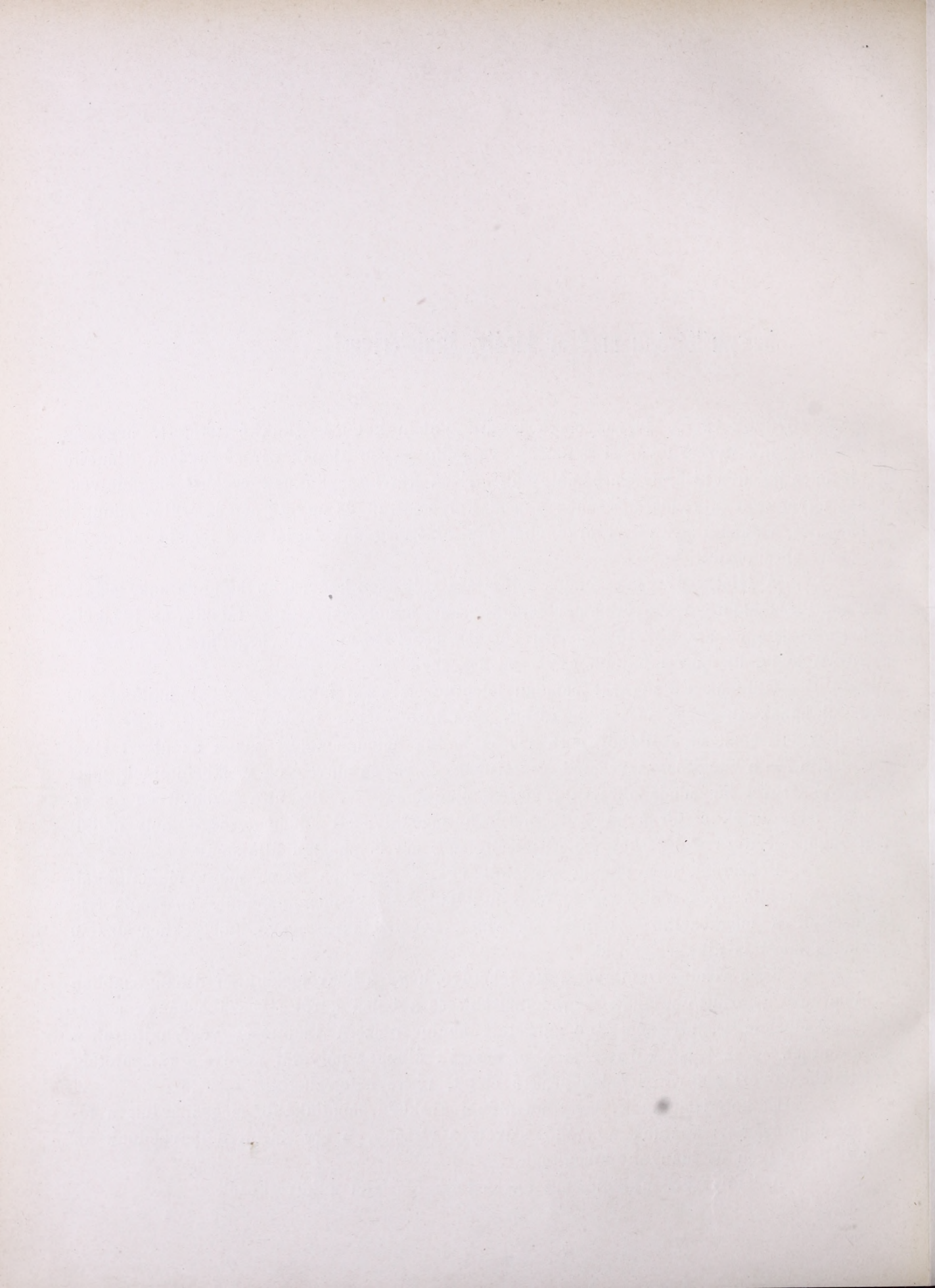
Különösen a sugárút vonalán jelentkezett ezen fokozott építési hajlam, hol az új házaknak egész sora keletkezett, újra bizonyoságot tevén a mellett, hogy valamely vidék emelése czéljából leghasznosabb, ha mindenekelőtt maga az úttest elkészittetik, és a világítás, vízvezeték, csatornázás és egyéb műveletek eszközöltetnek, mert ez vonzerővel bir mindazokra, kik építeni óhajtanak, — de újra bizonyítván azt is, mily nagy értékkel bir a nagyobb mérvben engedélyezett adómentesség, mely nélkül a sugárutat környező telkek kétségtelenül még ma is pusztán állanának.

Pénzerőnk még mindig korlátolt ugyan, szemben azon nagy feladatokkal, melyek a törvények rendelkezése folytán tőlünk várják megoldásukat, de mégis rendezettek s megközelítő számítást engednek bevételeinkre nézve, melyekhez azután kiadásainkat is alkalmazhatjuk.

Ezen rendezett állapot tette lehetővé, hogy a közvélemény mind hangosabban nyilatkozó, jogosult óhajának megfelelőhettünk és a belső körút III. szakaszának a forgalom élénksége által leginkább sürgetett boulevardszerű kiépítését végrehajtottuk s ekként az egész belső körutat, mely az osztrák államvaspályától kezdve a vámpalotáig félkörben övezi a főváros belső pezsgő életét, végre befejezhettük.

El kell ismernünk, hogy az utóbbi években mindinkább megszilárdult a fővárosi hatóság és köztünk fennálló szivélyes viszony, s így karöltve iparkodunk az észlelt bajokon és hiányokon segíteni.

A lefolyt évi működésünk egyes főbb részletei a következők:



I.

## Vizvezeték.

### *Jobbparton.*

A lefolyt évben a Duna jobbparti (budai városrészek) vízművének építése, melynek tervezete még 1879-ben lett véglegesen megállapítva és elfogadva, tényleg megindítatott. — Április havában az építést vezető bizottmány, melyben a fővárosi közmunkák tanácsa egy kebelbeli mérnöke által van képviselve, megalakulván és az előmunkálatok befejeztetvén, az építkezés július közepén megkezdett, és pedig az első szivattyú állomásnál, a III. kerületi Luiza malom mellett, az ó-budai rakparton és a Józsefhegyen, hová a fővize tartány van tervezve.

Később a házilagos munkák is megindultak, melyek főleg a vízvezető csőhálózatnak fektetésére, a part mentében elhelyezendő szivókutakra és a földalatti gyülesöveknek fektetésére vonatkoznak.

Deczember végéig a következő részek készültek el:

A Józsefhegyi vize tartány fele és a munka másik feléhez szükségelt föld- és szikla-kiemelések.

A Dunaparton elhelyezett szivókút a szempont alá 6·20 méternyi mélységig (végleges mélység) lett sülyesztve és a kúthoz csatlakozó gyüleső számára egy 60 méter hosszúságú nyitott árok készítettetett, mely deczember végeig már a szemponton alul 4 méter mélységig volt kiásva.

Az I. szivattyú-állomás gép- és kazánházának alapfalai, valamint a telepet bekerítő falnak alapzatai a telepnek jövődöbeli fekszin vonaláig elkészültek, és körülbelül 5200 köbméter földfeltöltés eszközöltetett.

A csőhálózatra szükséges öntött vascsövekből deczember végéig egészben 8763 darab szállítatott, melyből azonban körülbelül 7 százalék a hivatalos próba alatt elégtelennek bizonyult és visszavetttetett. Ezenkívül szállítatott 104,591 kilo különféle vasöntvény.

A főnyomcső, mely útközt elosztási csőnek is fog használtatni, a lefolyt év végéig 2706 méter hosszúságban lett fektetve, és pedig a III. kerületi Lelkész, Ürömi és Lajos-utca, a II. kerületi Zsigmond-, Török-utca, Országút és Vérmező út mentében.

A többi elosztási csövek összesen 5804 méter hosszúságban, részint a nyomcső mellett, részint pedig a következő vonalokon lettek fektetve, ugymint: a Niedermayer, Csalogány, Donáti, Vám, Batthyányi, Eröd, Kácsa, Hattyú, Iskola és Retek-utczákban és a Margit-rakparton.

Ezen összes munkákra 1880. évi december végéig a fővárosi hatóság 233.522 frt 59 krt fizetett ki, mely összegből csak 21343 frt 70 kr. ingatlanok kisajátítása által vétett igénybe, a többi a munka, anyag és segédgépekkel járó költséget képviseli.

*Balparton.*

A balparti csőhálózat kiterjesztése tekintetében előterjesztett tervek a következő utcavonalokra vonatkoznak :

az V. ker. Zoltán, Koháry és Visegrádu utcákra és Deák Ferencz térre ;

a VI. ker. Felső erdősor, Bárány, Gyár, Uj, Dessewffy, Dávid, Aradi, Izabella, Rózsa és János utcákra ;

a VII. ker. Alsó erdősorra ;

a VIII. ker. Szilágyi, Szigony és Luiza utcákra és a kőbányai útra (kalvária-hegy melletti rész) ;

a IX. ker. Márton és Tompa utcákra és a ferenczvárosi védgátra (a lovas lak-tanya számára).

Végrehajtatott összesen 6608 méter hosszáságú csőfektetés.

Ezen csőfektetésen kívül még a következő munkák eszközöltettek :

A muzeum-körút kiépítése alkalmával 732 méter cső átfektetés ;

a főváros területén 7 darab zárcsap, 84 darab tüzcsap és 21 darab öntöző csap lett elhelyezve ;

nyilvános kút kettő (kőbányában) és vizelde egy (a József- és Ősz-utca sarkán) lett felállítva a hozzátartozó csővezetekkel együtt.

A városliget körül fekvő kültelkeknek szűrítlen Duna-vizzel való ellátása céljából engedélyezett külön vízvezeték a lefolyt évben szinte építés alá került.

A lóversenyter mellett elhelyezett víztartány félig elkészült, a nyomcső 4005 méter hosszáságban a Nádor, Fegyvergyár, Podmaniczky és Szondy-utcák mentében, a hajcsár- és arena-uton és a városligetben lefektettetett, valamint 6237 méter elosztási cső az Arena-, Hermina- és István-uton által. — Ezen csőhálózat a már 1879-ben engedélyezett és lefektetett csömöri úti csővel összeköttetésbe hozatott.

Magán-vízvezetékek, melyekre építési engedély kéretett, a következők :

IX. ker. Soroksári utca Concordia-gőzmalom vízvezetéke a Csepel-rakparton elhelyezett szivókuttal ;

IX. ker. Krausz M. és fia gőzmalom hasonló vízvezetéke ;

IX. ker. Hedrich és Strausz gőzmalom sűrítő-vizek levezető csővezete.

Ezen három magán-vízvezeték még a lefolyt évben munka alá került és részben elkészült.

II. ker. Margitrakparton egy szivókutnak elhelyezhetése kéretett az Erzsébet zárdának vízzel való ellátása céljából, de eddig a megadott engedély fel nem használtatott.

A fővárosi hatóság részére a Rudasfürdő újabb csővezetése és a városligeti Nádor szigeten építendő fürdőház csővezetése engedélyeztetett ; ezen utóbbi magában foglalja a tavon át építendő hidnak tervezetét is, melyen a nyomcső lesz elhelyezendő.

II.

A sugárút.

A pénztőkék olcsósága és evvel kapcsolatosan a vállalkozási szellem, s különösen az építkezési kedv ébredése talán sehol sem nyilatkozott oly nagy mértékben, mint a sugárúton, mert — miként alább kimutatandjuk — a lefolyt 1880-ik évben ugy számra mint értékre nézve csaknem 3-szor annyi telket voltunk képesek a kifizött árakon eladni, mint 1876—1879-iki 4 évben összesen.

Ujabb fényes bizonyosága ez annak, hogy a sugárút már ma is kedvencz helye és útja a fővárosi közönségnek s hogy ennek felvirágzása, érték-emelkedése és jövője látszik a tökepezések biztos számításai szerint is leginkább biztosítottnak.

Örömmel közöljük ennél fogva a sugárútra a lefolyt évben történt telekeladások és építésekre vonatkozó adatokat, melyek azonban az előbbi lefolyt évekre is kiterjednek, hogy a sugárút fejlődésének minél hivebb képe nyujtassék.

A lefolyt évben következő uj építkezések lettek meginditva :

A) A sugárút homlokzati vonalán :

1. Brüll Ármin	I. csoport	8. 10. számú telken	3 emelet
2. Schossberger Henrik	III. "	12. 14. "	3 "
3. Delmedico Péter	IV. "	15. 17. "	3 emelet (megkezdett)
4. Brüll Zsigmond	IV. "	23. 25. "	3 emelet
5. Kreische Antal	V. "	22. 24. "	3 "
6. Loisch Ede	V. "	26. "	3 "
7. Fölsinger Rezső	V. "	28. "	3 "
8. Gomperz Mór	V. "	30. 32. "	3 "
9. Fischer és Sonnenberg	XVIII. "	74. "	3 "
10. Bobula János	XVIII. "	76. "	3 emelet (megkezdett)
11. Hübner Nándor	XVIII. "	78. "	3 "
12. Hübner Nándor	XX. "	80. "	3 "
13. Teleki Irén	XXII. "	86. "	3 "
14. Magyar államvasútak	XXVI. "	102. 104. "	3 "
15. Ray Ferencz	XXXI. "	119. "	2 emelet (nyaraló)
16. Neumeyer Ede	XXXI. "	123. "	1 emelet "
17. Landauer és neje	XXXIV. "	130. "	földsz. nyaraló melléképület
18. Rieger György	XXXIV. "	134. "	1 emeletes nyaraló és istálló

19. Izraeliták árvaháza XXXV. csoport 125. számú telken 1 emeletes nyaraló modorban  
 20. Helsingert hitestársak XXXV. „ 127. „ „ 1 „ nyaraló  
 21. Fackh Károly XXXV. „ 131. „ „ 2 „ nyaraló.

B) A sugárúti mellékutczákban:

22. Reichárt Emil, Bajza utca XXIX. csoport 14. számú telek 1 emeletes nyaraló.

A lefolyt évben következő telek-eladások jöttek létre:

Folyószám	Telek száma		U t c z a	Vevő neve	Terület □ölemben	Vételár o. é.	
	sugárúti új	telekkönyvi				frt	kr.
1	175	4135.	Délibáb	Ray Ferencz	184.53	3690	60
2	177	4136.	„	„	184.53	3690	60
3	125	4140. 4141.)	Sugárút, Epres-	Pesti izraelita hitközség	981.83	32194	45
	181. 183	4143.)	kert, Délibáb	(3 régi telek)			
4	74	3335.	Sug.-út, Rákosár.	Fischer és Sonnenberg	227.83	34174	75
5	102. 104	3158. 3159.)	Sugárút, Erdősor,	Magy. államvas. nyug-	1380.41	79771	57
	161. 162	3160. 3161.)	Aradi	dijalapja (4 régi telk.)			
6	89	4091.	Sugárút, Rózsa	Grünhut Sámuel	243.00	21870	—
7	28	3798.	„ Révay	Fölsinger Rezső	118.67	33227	60
8	30. 32	3797.	„ Dalmü, Révay	Gomperz Zsigmond	266.83	122741	80
9	131 187	4146. 4147.)	„ Délibáb	Fackh Károly (2 régi tlk.)	642.44	14455	13
10	78	3333.	„ Vörösm.	Hübner Nándor	243.25	31622	50
11	168	4126.	Nagy János	Geittner József	285.25	5709	38
12	26	3799.	Sugárút, Révay	Loisch Ede	179.33	50213	33
13	22. 24	3800.	„	Kreische Antal	210.33	58892	40
14	127	4142.	Sugárút	Helsingert hitestársak	303.56	8196	12
15	133. 189	4148. 4149.)	„ Bakony, Délibáb	Luczenbacher P. és For- ster Gyuláné (2 r. tlk.)	601.66	16846	48
16	8. 10	3805.	Sugárút, Laudon, Révay	Brüll Ármin	331.33	115966	67
17	23. 25	3867.	Sugárút, Petőfi	Brüll Zsigm. (2 régi tlk.)	282.84	98495	55
18	14	3989.	Eötvös	Teleszky hitestársak	186.90	18690	27
19	12. 14	3804. 3803.)	Sugárút, Laudon, Révay	Schossberger Henrik (1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> régi telek)	303.24	91137	90
20	15. 17 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>	3857.	Sugárút	Delmedico P. (1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> r. tlk.)	233.67	65426	67
21	52/a	3946.	Szerecsen	Schön Ármin	112.50	11250	—
22	16. 18	3802. 3803.)	Sugárút, Dobó, Révay	Stern Ignác (1 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> r. tlk.)	305.42	90288	40
23	66	3419.	Sugárút, Eötvös	Haggenmacher Henrik	317.00	63663	60
24	93	4093.	„ Szív	Ernst hitestársak	261.17	20893	60
25	65	3992.	„ Eötvös	Pucher József	229.05	45810	—
26	116	3153.	„	Koczán F.	309.17	12985	14
27	95	4095.	„ Szív	Ormódy Vilmos	261.67	17063	50
28	186	4177.	Délibáb	Wagner hitestársak	149.33	2239	95
29	167	4123.	Nagy János	Minich József és Emma	252.34	5046	80
Összesen 29 tlk. (36 régi ingatl.)					9589.08	1,176.254	76

Az előbbi években történt telekeladásokat hozzáadván, a közmunkák tanácsa tulajdonában maradt 155 ingatlanból eladattak :

1876-ban eladatott	16 telek	4098.46	□ öl területtel	158.019	frt	19	kr.	vételárban
1877-ben	12 „	3492.51	□ „ „	102.785	„	25	„	„
1878-ban	7 „	1752.19	□ „ „	98.939	„	95	„	„
1879-ben	11 „	2597.45	□ „ „	113.147	„	83	„	„
1880-ban	29 „	9589.08	□ „ „	1,176.254	„	76	„	„

Eladatott mindössze 75 telek 21.529.69 □ öl területtel 1,649.146 frt 98 kr. vételárban.

A sugárút homlokzatában eddig a következő épületek emeltettek s illetőleg megindítottak:

*I. A váczi körúttól a körtérig:*

a) jobb felől:

uj számozás szerint:

Stein Náthán . . .	4 emeletes háza	a váczi körút sarkán	a sugárúti 1 sz. telken	
Delmedico Péter . . .	3 „ „	(megkezdett)	„ „	15.17. „ „
Brüll Zsigmond . . .	3 „ „	a Petőfi-utca sarkán	„ „	23.25. „ „
Fuchs Gusztáv . . .	3 „ „	„ Mező-utca sarkán	„ „	45. „ „
Tafler Adolf . . .	3 „ „	„ „ „ „	„ „	47. „ „
Karpeles Albert . . .	3 „ „	„ Gyár	„ „	57. „ „
Karpeles Ignác . . .	3 „ „	„ „ „	„ „	59. „ „
A municipalis bank	3 „ „	„ Noleczszögtéren	„ „	61. „ „
A sugárúti alap . . .	2 „ „	„ „	„ „	63. „ „
Tafler Adolf . . .	2 „ „	„ az Eötvös-utca sarkán	„ „	67. „ „
A municipalis bank	2 „ „	„ „ „	„ „	69. „ „
„ „ „	2 „ „	„ Rákosárok-utca sark.	„ „	73. „ „
„ „ „	2 „ „	„ Vörösmarty	„ „	77. „ „
Az orsz. Zeneakademia	2 „ „	„ „ „	„ „	79. „ „
A képzőművészeti társ.	1 „ „	„ „ „	„ „	81. „ „
Az országos rajztanoda	2 „ „	„ az Izabella-utca sarkán	„ „	83. „ „
A magyar államvasutak nyugdíjalapjának	3 emeletes háza	az Izabella- és Rózsa-utczák sarkán		85. 87. „ „

b) bal felől:

Brüll Ármin . . .	3 emeletes háza	Laudon-utca sarkán	a sugárúti 8. 10. sz. telken
Schossberger Henrik	3 „ „	„ „	„ „
Kreische Antal . . .	3 „ „	„ „	„ „
Loisch Ede . . .	3 „ „	„ „	„ „
Fölsinger Rezső . . .	3 „ „	„ „	„ „
Gomperz Mór . . .	3 „ „	„ a dalszínház utca sark.	„ „
Deutsch Samu . . .	3 „ „	„ a hajós utca sarkán	„ „
A dalműház-alap . . .	3 „ „	„ a mező-utca	„ „

A municipális bank	4 emeletes háza a Mező-utca sarkán a sugárúti 46. számú telken		
" " "	3 " " . . . . " "	48.	" "
" " "	3 " " . . . . " "	50.	" "
" " "	4 " " . . . . " "	52.	" "
" " "	3 " " . . . . " "	54.	" "
" " "	3 " " . . . . " "	56.	" "
" " "	4 " " a Gyár-utca sarkán " "	58.	" "
Pázmány Dénes	3 " " " " " " " "	60.	" "
A municipális bank	3 " " " Nyolczszögtéren " "	62.	" "
" " "	3 " " " " " " " "	64.	" "
" " "	2 " " az Eötvös-utca sark.	68.	" "
" " "	2 " " . . . . " "	70.	" "
" " "	2 " " a Rákosárok-utca sark.	72.	" "
Fischer és Sonnenberg	3 " " " " " " " "	74.	" "
Bobula János	3 " " (megkezdett)	76.	" "
Hübner Nándor	3 " " a Vörösmarty-utca sark.	78.	" "
" " "	3 " " " " " " " "	80.	" "
Pokupesics Gyula	2 " " . . . . " "	82.	" "
Kégl György	2 " " az Izabella-utca " "	84.	" "
Teleky Irén	3 " " " " " " " "	86.	" "
Hübner Nándor	3 " " . . . . " "	88.	" "
" " "	3 " " a Rózsa-utca sark. a sugárúti	90.	" "
Gróf Dessewffy Aurél	2 " " " " " " " "	92.	" "
Hulitius Károly	2 " " . . . . " "	94.	" "
Türschl Alojzia	2 " " . . . . " "	96.	" "
Tafler Kálmán	3 " " " Szív-utca sarkán " "	98.	" "
Ehrenfeld Ignác	3 " " " " " " " "	100.	" "

II. A körtértől a városligetig terjedő részben :

a) jobb felől:

Knorr József emeletes nyaralója	a sugárúti 117. számú telken
Ray Ferencz " "	" " 119. " "
Neumeyer Ede " "	" " 123. " "
Izraelita árvaház " nyaralószerű épülete	" " 125. " "
Helsingertest. " nyaralója	a sugárúti 127. " "
Fackh Károly kétemeletes épülete	" " 131. " "
Gróf Keglevich Ilona emeletes " "	" " 137. " "
A municipális bank " "	" " 141. " "

b) bal felől:

Gróf Erdődy István emeletes nyaralója	a sugárúti 120. számú telken
Hieronymi Károly " " " "	122. " "
Szily Kálmán " " " "	124. " "

Rausch Gusztáv emeletes nyaralója	a sugárúti 126. számú telken		
Landauer és neje	„ „	130.	„ „
Szabó István	„ „	132.	„ „
Rieger György	„ „	134.	„ „
A municipális bank	„ „	138.	„ „
Weninger Vincze	„ „	142.	„ „
Hauer Antonia földszintes	„ „	144.	„ „
A municipális bank emeletes	„ „	146.	„ „

Összesen tehát a sugárút homlokzati vonalában épült :

Négy emeletes épület	. . . . .	4
Három „ „	. . . . .	33
Két „ „	. . . . .	14
Egy „ „	. . . . .	1
Nyaraló	„ . . . . .	19

Összesen . . . . . 71 épület.

Azonkívül a sugárúthoz tartozó melléktelkeken 1880. év végéig emeltetett 15 épület.

Ha ezen nagyszerű mozgalom mellett még figyelembe vesszük, hogy a m. kir. dalszínház építkezése is már annyira haladt, hogy az azt környező állványok még ez őszig el fognak távollíttatni s az épület legalább külsőleg teljesen kész képet nyújtand ; ha figyelembe vesszük továbbá, hogy az új lóversenytér már teljesen elkészült s még ez évben fog megnyíttatni s hogy a fővárosi közönség gondoskodása folytán a sugárút folytatásaként egy szép széles, a szépség minden igényeinek megfelelő kocsí-út, lovagló-úttal és gyalogjárdákkal fog a városligeten keresztül az új lóversenytérhez vezetni s hogy ekként a vácsi körúttól a versenytérig oly nagyszerű és szép séta-út kínálkozik a fővárosi közönségnek, minőhez hasonlóval csak ritkán találkozhatunk ; ha végre figyelembe vesszük, hogy a fővárosi közönség minden osztálya és rétege bizonyos előszeretettel tanúsít már most is ez út irányában, mely napról napra növekedni látszik : úgy bátran állíthatjuk, hogy a sugárút teljes kiépítése már csak aránylag rövid időnek lehet kérdése, s hogy a sugárút a mint egyrészt szépségi tekintetben ritkítja párját, úgy másrészt már most is megfelel azon reményeknek, melyeket az ország és főváros hozzá kötöttek, midőn az eszme megvalósítását ezelőtt 10 évvel megindították.

A fejlődés annyi kedvező mozzanatának felsorolása után azonban mégsem zárhatjuk be jelentésünk ezen szakaszát, egy igen kellemetlen ügy érintése nélkül. — Értjük a sugárúti faburkolatot.

E burkolat megfelelt ugyan teljes mértékben azon várakozásoknak, melyek szépség s különösen kényelem tekintetéből fűződtek hozzája, de tartóssági szempontból a próbát, — lehet, hogy a fenntartás elégtelenségénél fogva — ki nem állotta.

E burkolat ugyanis az év vége felé s különösen a vácsi körút és dalszínház közötti részében oly annyira megromlott, hogy a folyó év tavaszán okvetetlenül nagyobb mérvű helyreállítások válandnak szükségessé.

A közmunkák tanácsa a lefolyt év utolsó hónapjaiban ezen szomorító körülményt nem csak maga constatálta saját szakközegei útján, de constatálta a fővárosi hatóság szakbizottsága által is, továbbá megtette mindazon előzetes lépéseket, melyek az ezen faburkolat fentartása iránt John Norris vállalkozóval s illetőleg ennek engedményeseivel fennálló szerződésből folyó jogok és kötelezettségek tisztázására szükségesek, s megtette másrészt az előintézkedéseket arra nézve is, hogy a kedvezőbb tavaszi idő beálltával a burkolat rossz állapotán, ezen ritka szépségű út igényeihez képest a helyreállítási munkálatok kellő mérvben megindíthatassanak.

---

### III.

## Budapesti közúti vaspálya.

A közúti vaspálya a főváros balparti részeiben csak a Muzeum-körúton, Calvin-téren és Vám-körúton annyiban ment át változáson, hogy a nevezett útvonalnak kiépítése alkalmával a vágányok a véglegesen megállapított vonalra lettek átfektetve.

A főváros jobb partjára vonatkozólag a következő tervezetek lettek előterjesztve:

A lánczhid-zugligeti vonalnak második vágánya a szükséges módosítások mellett engedélyezett és a Török-utczától a Laszlovszky-vámig kiépítettett. — Evvel kapcsolatos az ördögárok feletti hidnak hosszabbítása is. — A lánczhid és Pálffy-tér közötti rész munka alatt van.

Az ó-budai vonalra nézve, mely a Margithidtól a volt ó-budai vámházig terjed, a társaság részéről egy tervezet lett bemutatva, kettős vágány czime alatt.

A közmunkák tanácsa mindig odahatott, hogy a közúti vaspálya, a hol az létezik, kettős vágánnyal láttassék el, s így a kérelmet nemcsak nem ellenezte, hanem örömmel fogadta.

A tervezet azonban, mit a társaság bemutatott, az Ujlak nagy részén és a volt Ó-Buda egész területén nem egy második vágány fektetését czélozta, hanem számosabb és hosszabb kitérők előállítását tüntette fel, s így a jelenleg fennálló, amugy is kedvezőtlen állapotot a kocsiforgalomra nézve még türlhetlenebbé tenné és azt megörökítné.

E tervezetet tehát a tanács el nem fogadta, hanem a helyszínén eszközölt gyakoribb bejárások után oly módozatokat állapított meg, hogy az egész vonalon csakugyan valóságos kettős vágány létesíttessék.

Ennek kapcsán kimondotta, hogy az egész Ujlakon által egész az ó-budai határig, a Lajos utczán végig kettős vágány fektetessék, mely czélból az evező-utca torkolatánál egy, a czélnek megfelelő áthidalás követeltetett. — Az ezen vonalon kérelmezett kitérők pedig, miután azokra valóságos kettős vágány mellett szükség amugy sincsen, egyszerűen elejtettek.

A volt Ó-Buda területén a pálya jelenleg görbe és szűk utczákon halad el a városháztérig. Ez utczákban második vágány fektetésére hely egyáltalában nincsen. A társaság tervezete szerint tehát számos, hosszabb kitérők lettek volna előállítandók. — Ezt a közmunkák tanácsa el nem fogadhatta, mert e kitérők e szűk utczában ugyanazon bajt és kellemetlenséget okoznák, mint egy második vágány fektetése, a nélkül, hogy az evvel járó előnyöket nyujtanák.

A tanács ennélfogva a kettős vágányt akként vélte biztosítandónak, hogy a jelenlegi pályatesten a közlekedés minden kitérő elejtése mellett kifelé történjék; befelé

pedig egy egészen új vonalra helyeztessék át, mely a kis-korona-utca, templom-utca, polgártéren, tavasz-utczán és igazgató-utczán által vezetnék és a régi pályatesttel egy részt a városháztéren, másrészt az ó-budai határnál összeköttetést nyerjen.

Ez által nemcsak teljes kettős vágány fogna elértetni, hanem a szűk utcák minden kitérők alól felszabadulnának és a városnak újabb részei is bevonatnának a közúti vaspálya forgalmi hálózatába.

E tervet jelenleg a fővárosi hatóság és társaság közötti tárgyalásoknak képezi alapját.

A sugárútra fektetendő közúti vaspálya-vágányokra nézve 2 tervet lett bemutatva; egyik a közúti vaspálya-társaság részéről, a másik Tottis J. vállalkozó részéről.

E két tervet megbirálásával egy, a közmunkák tanácsa és a fővárosi hatóság képviselőiből alakított vegyes bizottság lett megbízva; de a tervetek közül egy sem felel meg az előirt feltételeknek, mind a kettő elejtetett.

IV.

Csatornázás.

Habár az általános csatornázásnak, a főváros egészségi állapotánál fogva, oly nagyfontosságú ügye az avval járó nagy költségek miatt a lefolyt évben sem birt haladni, mégis mindinkább szélesebb körzetekre terjed a rendes csatornázásoknak hálózata, mi az egészségi állapot javításán kétségkívül szintén nagyot lendít.

A lefolyt évben a következő csatorna-építések lettek tárgyalva és legnagyobb-részt végrehajtva:

I. ker. Attila- és Gellérthegy utczában;

I. ker. (Tabán) Horgony, Kereszt, Czipő, Arany-kacsa, Arany-kakas utcákban és a Sas- és Bocskay-téren (még 1879-ben megkezdve, de csak 1880-ban befejezve);

II. ker. Tölgyfa-utca egy részében;

IV. ker. Zöldfa-utca (1880-ban befejezve); továbbá 1880-ban engedélyeztettek és nagyrészt megkezdettek a következő csatornázások:

I. ker. Alkotás- és Alagut-utczában;

II. ker. Hattyu, Donát, Török utcákban és a Tölgyfa-utca másik részében;

III. ker. ó-budai mocsárvizek levezetésére szolgáló Kórház-utczai csatorna;

V. ker. Koháry, Visegrád és Katona József utcákban;

VI. ker. Kemniczi, Izabella, Vörösmarty és Aradi utcákban; ezen három utolsó mint az előbbi években épült csatornák folytatása;

VII. ker. Munkás és Hársfa utcákban;

VIII. ker. Mátyás téren és a Madách, Erdélyi, Szerdahelyi és Magdolna utcákban;

IX. ker. Remete, Márton, Szvetenay és Ránolder utcákban;

X. ker. Kápolna-utczában.

Ezen csatornák összes hossza 8799.40 méter.

*III. Magánosok által épült csatornák.*

VI. ker. Dalműház körüli közcsatornák, a dalműház építési alap költségén;

X. ker. Liget-utczában Brodbeck, fürdőház-tulajdonos költségén.

V.

## Utcák, utak és terek fekszínei.

Az utcák, utak és terek végleges fekszineit megállapító általános tervezet a lefolyt évben befejeztetett. A Duna-balparti városrészekre vonatkozó terv ugyanis már 1879-ben lett előterjesztve; ennek kiegészítő része azonban, mely az összes jobbparti beltelkekre és a szomszédos kültelkekre terjed ki, a lefolyt évben lett csak véglegesen kidolgozva. Ezen igen fáradságos és több évi munkát igényelt fontos munka a kebelbeli műszaki osztály által lett eszközölve, mely a szükséges adatokat gyűjtötte és nevezetesen az óbudai területen nagyobb kiterjedésben hiányzó lejtmeréseket saját közzegei által hajtatta végre.

Az ekként befejezett munka a főváros összes beltelkein és ezekhez csatlakozó kültelkeken létező, vagy tervezett jövődöbeli utcákra, utakra és terekre terjed ki, úgy, hogy jövőben új házak építésénél, út-szabályozásoknál, csatornázásnál stb. az eddig tapasztalt hiányok, melyek következtében összhangzatos fekszin elrendezés alig volt lehetséges, többé nem fognak létezni. Ezen fekszíni terv az általános szabályozási tervnek képezi igen fontos, nélkülözhetlen kiegészítését.

A távolabbra eső kültelkek tekintetében részletes lejtözési adatok hiánya miatt eddig általános fekszíni megállapítások létesíthetők nem voltak, s így ezekre nézve, úgy mint eddig, esetről esetre, kellend a fekszínemet megállapítani; de ezen munkánál is a jelenleg befejezett tervezetnek adatai fognak iránytadóknak vétetni.

---

VI.

Utépítés.

E czimen a lefolyt évben a következő kiválóbb munkálatok tárgyalattak :

VI. és VII. ker. városligeti összekötő (corso) út; nagyobbbrészt elkészült.

VII. ker. csömöri útnak részbeni kiépítése; elkészült.

X. ker. sertés-állásokhoz vezető út; végrehajtatott.

IX. ker. soroksári út külső részének árviz elleni emelése; nem hajtatott végre.

I. ker. Lagymányoson a Szent-Gellérthegy déli oldalában, egy felvezető kocsinak építése tárgyalatott és engedélyeztetett; de miután ezen út az érdekelt szőlő- és nyaraló-birtokosok költségén lett volna építendő, ezek pedig nem voltak hajlandók ezen költség viselésére, az út építése elejtetett.

Ezen külútnak építése a következő részletekből áll:

Összes út hossza 36845 méter.

Macadam terület 26704 □ méter.

Szegélykő (gyalog utnál) 2934 folyó méter.

Terméskövezet 4030 □ méter.

---

## VII.

### Kövezés és burkolás.

A kövezés és burkolás nemcsak folytonosan halad a főváros minden részeiben, de bátran állíthatni, hogy a főváros területén eszközölt e némű munkálatok minőségére nézve a versenyt a világ bármely nagy városával szégyen nélkül kiállhatjuk.

A lefolyt évben a következő ilyenmű munkálatok lettek tárgyalva s részben végrehajtva:

#### *Kövezési munkák:*

**I.** 1879-ről fennmaradt munkák, melyek 1880-ban hajtattak végre:

VI. kerületi Izabella utca kövezése;

VI. kerületi Szondy-utca külső részének macadam-burkolata;

VI. és VII. kerületi Lövölde-tér szabályozása és kövezése;

VIII. kerületi Ösz- és József-utczák közti rész szabályozása.

**II.** 1880-ban engedélyezett és részben végrehajtott kövezési és burkolási munkák:

I. kerületi (vár) Uri-utca kocsit kövezése és járdák asphaltburkolata;

I. kerületi (vár) disztér jobboldali járdájának asphaltburkolata;

II. kerületi Margit-rakpart kiépítése (Lánczhid-Pálffy-tér közti rész.) A munka megkezdett, de csak keveset haladt; folytatása 1881-re van halasztva;

II. és V. kerületi Margithid feljárók átkövezése;

IV. és V. kerületi Deák Ferencz-tér szabályozása és disztése, befejeztetett;

V. kerületi Visegrád-utca egy részének burkoltatása. Végrehajtása egyelőre függőben tartatott:

VI. kerületi Bajza-utca kövezése;

VI. kerületi Nagy János-utczában macadam kocsit;

VII. kerületi Izabella-utca egy részében macadam kocsit. Előbbi években eszközölt munkák folytatása.

VIII. kerületi Szvetenay és Márton utczák kövezése.

VIII. kerületi Prater-utca külső részének, a Szigony és Luiza utczák macadam-burkolata.

Járdafektetések tárgyaltattak.

I. kerületi Albrecht-úton, Várfok-utczában, II. kerületi Zsigmond-utczában, III. kerületi Zsigmond-utczában, VII. kerületi Nagy János-utczában, VIII. kerületi Bezerédy-utczában és IX. kerületi Mester-utczában.

A fentebbi munkák a következő részletekből állanak:

Gránit-szegélykő-fektetés . . . . .	1445 méter.
Trachyt-szegélykő-fektetés . . . . .	12701 „
Asphalt-járda-fektetés . . . . .	4176 □ méter.
Kőjárda fektetés . . . . .	27672 „ „
Gránit kocsí-út fektetés . . . . .	4947 „ „
Trachyt koczka-burkolat . . . . .	13888 „ „
„ terméskő „ . . . . .	11747 „ „
Macadam burkolat . . . . .	22562 „ „
Kerámit 1070·7 □ méter (még 1879-ben elhatározott próbafektetés.)	
Átkövezések . . . . .	46800 □ méter.
Kövezetjavítások . . . . .	71300 „ „

VIII.

Statistikai adatok.

A fővárosi közmunkák tanácsánál a lefolyt 1880 évben 1752, ebből a műszaki osztálynál 727 ügyszám fordult elő.

Ezek közt volt: építési engedély 374, bányanyitási 4, szabályozási és telek felosztás 56, utcaszabályozás és beosztás 22, nyilvános építkezés, u. m. csatornázás, kövezés, vízvezeték, világítás, fásítás stb. 93, műszaki előterjesztések 30, felfolyamodás 51, belső körútra vonatkozó ügy 13, nagy körútra vonatkozó 6, sugárútra vonatkozó 15, telek-beváltási és kisajátítási ügy 27, rendészeti 11, vegyes u. m. utca-elnevezés, lóvasút izraelita temető, országház, gyógyíthatlan elmebetegek kórodája, lejtmerési, távirdai stb. vonatkozó ügy 25.

A többi ki nem mutatott számok egyezkedésekre, egyes nagyobb ügyek körüli intézkedésekre, administrationalis kérdésekre és közbeeső intézkedésekre vonatkoznak.

A fenn kimutatott 374 építkezés helyét és minőségét a következő táblás kimutatás tünteti elő.

Kerület	Új építkezés						Ráépítés			Toldalék és átalakítás	Kerítés és határ	Még hosszab- bitás	Ideiglenes és bazár	Leégett ház helyreállítás	Fényképezés	Látványosság	Összesen
	4 em.	3 em.	2 em.	1 em.	föld- szint.	Gyár	3 em.	2 em.	1 em.								
I.	—	—	1	3	23	1	—	—	1	30	2	—	6	—	—	—	67
II.	—	—	—	1	2	—	—	—	—	10	1	—	2	1	—	—	17
III.	—	—	—	1	5	4	—	—	—	29	2	2	1	2	—	—	46
IV.	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	4
V.	1	1	—	—	1	2	1	—	—	4	—	1	1	1	—	—	13
VI.	—	14	3	13	13	4	—	—	—	8	1	1	3	—	1	3	64
VII.	—	1	1	5	18	2	—	—	2	14	—	1	6	—	2	1	53
VIII.	—	—	1	5	16	1	—	—	1	15	2	—	4	—	—	—	45
IX.	—	—	1	—	10	4	—	—	2	8	—	—	2	—	—	—	27
X.	—	—	—	2	13	5	—	—	—	14	1	—	3	—	—	—	38
Összesen . .	1	16	9	30	101	23	1	—	6	133	9	5	29	4	3	4	374

IX.

Kiválóbb építkezések.

Az építési hajlam újbóli felébredése folytán e czim alatt is nagyobb számmal jegyezhetünk fel kiválóbb építkezéseket. — Külön felemlitendőknek tartjuk:

A) Köz és nyilvános építkezések:

1. Magyar kir. dalműház építkezés — folyamatban.
2. Magyar kir. várkerti építkezés — folyamatban.
3. Mátyás templom stylszerű helyreállítása — folyamatban.
4. A m. kir. honvédelmi ministeri palota építése — folyamatban.
5. Csepel rakparton közraktárok építése — folyamatban.
6. Nőképző egyesület intézeti házának építése — folyamatban, IV. Zöldfa-utcza.
7. Izraelita fiárvaház építése — folyamatban, VI. Sugárút.
8. József műegyetem építése — folyamatban, VIII. Muzeum-körút.
9. VII. ker. ideiglenes templom és állandó paplak építése — folyamatban.
10. Széchenyi szobor felállított.
11. A m. kir. fiók-zálogház elkészült.
12. Az éjszak-keleti vasutársaság nyugdíj-intézetének háza a II. ker. elkészült.
13. Az új lóversenytéren néző-csarnok elkészült.
14. M. kir. állat-gyógyintézet elkészült.
15. Rudasfürdő stylszerűleg helyreállított.

B) Magán építkezések:

1. Gróf Teleky Irén 3 emeletes lakháza, VI. kerület. Sugárút.
2. Magyar állam-vasút nyugdíjintézet 3 emeletes lakháza VI. kerület, Sugárút.
3. Hübner Nándor 3 emeletes lakháza VI. ker. Sugárút 80. szám alatt.
4. Bobula János 3 " " VI. " "
5. Delmedico Péter 3 " " VI. " "
6. Fölsinger Rezső 3 " " VI. " "
7. Hübner Nándor 3 " " VI. " " 78. szám alatt.
8. Kreische Antal 3 " " VI. " "
9. Lovich Ede 3 " " VI. " "
10. Fischer és Sonnenberg 3 " " VI. " "
11. Schossberger Henrik 3 " " VI. " "
12. Comperz Zsigmond 3 " " VI. " "
13. Brüll Ármin 3 " " VI. " "
14. Brüll Zsigmond 3 " " VI. " "
15. Brüll Gusztáv 3 " " V. " fő-út
16. Treichlinger József 3 " " VII. " Kerepesi út
17. Fackh Károly 2 emeletes nyaraló VI. " Sugárút
18. Huszár Adolf 1 " műterem VI. " Bajza-utcza.

X.

A körutak.

A) Belső körút.

Miként mult évi jelentésünkben említettük, a tanács már 1879-ben behatóan foglalkozott azon eszmével, hogy a belső körút rendezése, mely a nemzeti színház bérházáig készen állott, mihamarább folytatást nyerjen; mert a fővárosi közönséggel és hatósággal teljesen egyetértett arra nézve, hogy ez út képezi a mai Budapest elsőrendű forgalmi és közlekedési vonalát, melynek teljesen jókarba helyezése sürgős szükségét képezett.

Daczára ennek legnagyobb sajnálkozására éveken által kénytelen volt a rendezés végrehajtását elhalasztani, mert a szükséges pénzüsszegekkel nem rendelkezett.

1879-ben végre a tervek teljesen és véglegesen megállapittatván, a munkának egy csekély része még ugyanazon évben végre is hajtattott, s egyuttal kimondatott, hogy a lefolyt 1880-dik év tavaszán a munkák a nemzeti színház bérházánál megindittatván, a Calvin-téren által a 2 nyul utcáig fognak végrehajtatni.

E határozat értelmében 1880. év ápril havában a munkákra a pályázatok kiirattak s a munka megkezdésének határnapja ápril 24-re tüzetett ki.

A munkák a programhoz képest, s tekintve azok nagy számát s nehézségeit, oly gyorsan haladtak, hogy a további útépitésnek folytatása, illetőleg az egész belső körút kiépítésének eszméje, le a vámházig, ugy a nagy közönség, valamint a fővárosi hatóság kebelében naponként több és több pártolókra akadt, és a közmunkák tanácsa minden oldalról felkérített, hogy az út rendezését, — ha csak valamiképen lehet — az év folyamában teljesen fejeztesse be.

Ezen felszólalások magának a tanácsnak legforróbb vágyával találkoztak, s miután a fővárosi hatóság késznek nyilatkozott e cél elérésére 100.000 forintot előlegezni, a tanács számba véve minden jövedelmeit és bevételeit, a munka végrehajtását augusztus havában kimondá és a legnagyobb erélylyel folytatá.

Ha ezen uton eszközölt munkálatok nehézségei, nagy mennyisége és különfélesége figyelembe vétetik, ugy véljük, minden szerénytelenség nélkül adhatunk kifejezést megelégedésünknek a felett, hogy ezen nagyszerű, több mint 310,000 forint költséggel járó munkálat, a forgalomnak és közlekedésnek megakasztása nélkül, sőt a közúti-vaspályának egy órán által sem szükségessé vált beszüntetése mellett, aránylag rövid 6 hónap által teljesen végrehajtatott.



1. Kőműves-munkálatok anyaggal együtt	191.050 frt 43 kr.
2. Kövező	543.467 „ 28 „
3. Kertészeti	24.238 „ 19 „
4. Asphalt-burkolat	200.291 „ 21 „
5. Vastárgyak	103.719 „ 42 „
6. Bádogos-munkálatok	1.959 „ 96 „
7. Vizvezetéki-munkálatok	35.522 „ 16 „
8. Légszeszvezetéki	35.378 „ 70 „
9. Közúti vaspálya	8.062 „ 47 „
10. Napidíjakra	13.234 „ — „
11. Napszámosokra	6.626 „ — „
12. Uttisztításra	8.669 „ 69 „
13. Vízfelállításra	1.691 „ 57 „
14. Külön kőfaragó munkákra	2.087 „ 77 „
15. Földhengerezésre	1.087 „ 80 „
16. Vegyes apróbb kiadások	14.417 „ 87 „
17. Muzeumkert-rendezés	9.867 „ 11 „

Összes kiadás 1,201.374 frt 53 kr.

azaz Egy millió kétszázegy ezer háromszázhetvennégy forint 53 kr.

#### B) A n a g y k ö r ú t.

Daczára az élénkebb építkezési kedvnek, mely a belváros több részeiben s különösen a sugáruton nyilvánult, a nagy körút ügye lendületet még mindig nem nyert.

Kétségtelen azonban, hogy ez út nagy fontosságánál fogva, melylyel mint főforgalmi és nemcsak a jövőben, de már a jelenben is bir, már közeledik az idő, midőn ez út legalább egyik másik szakaszának kinyitásával behatóbban és részletesebben kellend foglalkozni, annyival inkább, mert ez út képezvén a főgyűjtő esatorna természetes és egyedül helyes ágját, a főváros közegészségi érdekei is kívánatossá teszik, hogy az út és evvel kapcsolatosan a főesatorna eszméje is megoldást nyerjen.

A magas kormánytól nyert előlegből ismét 4, az út vonalába eső ingatlanság lett megvéve, úgy, hogy már igen kevés telek van hátra, mely egyáltalában idővel meg lesz még veendő, mert ez csak olyan telkeknél történhetik, melyek vagy egészen vagy oly mértékben esnek magának az útnak vonalába, hogy a fennmaradó telken építeni egyáltalában lehetetlen.

Megemlítendőnek tartjuk még, hogy a nagykörút azon kis része, mely az osztrák államvaspálya indóháza előtt terül el, a lefolyt évben a belső körútra nyert régi, de még jó állagu kockakövekkel lett burkolva.

## XI.

### Állandó országház.

Egy új állandó országház építésének eszméje a legszélesebb körökben visszhangra találván, a miniszterelnök április hó 4-én kelt leirata folytán az építési hely kiszemelésével e tanács is behatóan foglalkozott s a következő 4 telektömböt hozta javaslatba, és ugyan:

a) a felső dunaparton, a lipótvárosban fekvő „Tömötér.”

Ezen telekesoport 4410 □ öl területtel bír, az államnak képezi tulajdonát, körülbelüli értéke 227.000 forint. — A Dunára néz, mind a négy részről utcákkal van környezve és a Dunaparton parkok terülnek el előtte.

b) A Károly-kaszárnyának a belső körútra néző telekesoportját.

Ezen telek 5445 □ öl területtel bír; a katonai kincstár tulajdona; terheli körülbelül 20 évi bérszerződés; értéke 2.804.480 ft.

c) A belső körút és Erzsébet tér, másrészt pedig a Deák tér és Marokkó-uteza által határolt telektömböt. — E telek 2788 □ öl területtel bír — 5—6 magános tulajdona; értéke körülbelül 1.837.570 ft. Előnye az Erzsébet-téri sétány; hátránya, hogy a 3 oldalról zajos utcákra nyílik és önmagában kicsiny telek.

d) A kegyes rendiek telke, az alsó Dunaparton, a régi városházzal szemben. — Térfogata 2072 □ öl; a kegyesrendi szerzet tulajdona; értéke 1.267.300 forint, hátránya, hogy mind a négy részről zajos utcákra néz és igen kicsiny.

Összehasonlítván ezen 4 telekesoportot, azon meggyőződésre jutottunk, hogy az országház céljaira a legkedvezőbb és legelőnyösebb, az a) alatt felemlített, a lipótvárosban fekvő „Tömötér.”

Mert:

1-ször. Ezen telektömb egészen szabadon áll, 4 elég nyugalmas utcára néz, van előtte 2 park, mely üdülést és friss levegőt szolgáltat és szabadon kinéz a Duna folyamra. — Tehát kényelmi és egészségi szempontból s különösen nyugodtabb munkálkodási szempontból, minden igényeknek megfelel.

2-ször. Az általános szabályozási tervben szinte ezen telek lett az országház céljaira kiszemelve; nyugodt elegáns városrészben fekszik és környezete az országházzal egyidejűleg fel fog épülni és a Margithidig a legszebb palotaszerű épületeknek nyújt helyet.

3-szor. Aránytalanul olcsóbb minden más teleknél, mert □ ölét 50 forintba számítva, értéke alig 300.000 ft, holott a többi telkek másfél milliót vagy két milliót fognának igénybe venni, mely összeg tetemes részét képezendi az országház egész építési költségének.

4-szer. A telek maga nagyobb a c) alatti Deák-téri és d) alatti kegyesrendi telek-

nél, melyek határozottan elégtelenek. — Különösen előnyére válik a széles Dunapart és a két park, melyek mintegy kiegészítő részét fognák képezni.

A magas kormány, valamint a törvényhozás ezen tiszteletteljes vélemény alapján, a tömőtért fogadta el építési helyül és a kormányt az építést megelőzendő intézkedések megtételére felhatalmazta.

Ez előmunkálatok igen sok oldaluk és számos igen fontos körülmény lesz megvitatandó és megállapítandó, minélfogva maga az építkezés kétségtelenül csak huzamosabb idő múlva lesz tényleg megindítható.

Mégis örömmel üdvözöljük a főváros emelkedése szempontjából a magas törvényhozás ezen intézkedését, mert eltekintve azon előnytől, mely a fővárosra egy új, nagyszerű középület emelése által háramlik, a választott hely is nagy előnyöket biztosít a főváros részére, mert az országháznak, mint minden nagyobb középületnek a környezetre is nagy hatása levén, reményelhető, hogy a Dunapart egész fel a Margithidig az országházzal csaknem egyidejűleg ki fog épülni, mi a főváros díszét rendkívülileg fokozandja.

XII.

Kisajátítási törvény.

A lefolyt években eszközölt kisajátítások bebizonyították, hogy az 1868. évi 56. törvénycikknek több hiányai vannak, melyek pótlást, s több intézkedései vannak, melyek módosítást igényelnek.

Leginkább e tanács érezte ezen fogyatkozásokat s ezért már néhány évvel ezelőtt sürgette a szóban álló törvénynek legalább részbeni megváltoztatását.

Az irányelvek, melyeket a közmunkák tanácsa, saját jogi bizottságának előterjesztése alapján, figyelembe veendőknek tartott, a következők:

I. A kisajátítás kezdeményezésének joga e tanácsra is kiterjesztendő.

II. Azon intézkedés, hogy „kisajátítási kötelezettség a birtokos kívánatára kiterjed az egész ingatlanságra, melynek bármely része szükségeltetik“ elejtendő.

III. A felszólamlási bizottságnak 30 napon való ülésézése, mint felesleges elejtendő; az egyes felszólamlások az igtató hivatalban levén benyújthatók.

IV. A kártalanítási összeg megállapítása, az eddigi esküdtszéki eljárás mellőzésével, a rendes bíróságokra ruházandó át.

V. A bíró a becsüsök által kimondott árhoz kötve ne legyen, hanem lelkiismerete szerint függetlenül ítéljen

### XIII.

## A királyi palota kiépítése és környékének rendezése.

Ezen a főváros emelkedésére oly nagy fontosságú ügyben a tanács a következő felterjesztést intézte a Ministerelnök Ur Ő Excellentiájához:

Az 1870. X. t.-czikk e tanács kedves kötelességévé tette mindazon kérdések kezdeményezését, melyek a főváros fejlődésére, emelésére és szépítésére nagyobb befolyással lehetnek.

Az utóbbi időkben úgy a sajtóban, valamint a parlamentben s általában a társadalom minden rétegeiben mind hangosabban nyilvánulván az egész nemzetnek azon forró óhaja, hogy szeretett fejedelmünket és magas családját egész környezetével és udvarával minél gyakrabban és minél hosszasabb időn át üdvözölhessük hazánkban s annak szívében, a fővárosban:

természetes, hogy ez ügy a mi figyelmünket sem kerülhette ki, mert ez óhaj teljesülése nemcsak egy városrész küldiszének, hanem az egész főváros emelkedésének hatalmas lendületet adna.

Ez óhaj azonban a jelen körülmények között alig, és csak nagynehezen találhat megvalósítást, mert egyrészt a királyi lak a fejedelem és környezetének befogadására igen szűk; és teljesen hibáznak benne a királyi méltóságnak megfelelő díszhelyiségek és fogadó termek, másrészt, mert a királyi laknak környezete oly szerény, oly szegényes és primitív, hogy a budai várba érkező idegen bizonyosan nem keresné a görbe, szűk utcák s a kicsiny, rozzant házak mögött a magyar királynak székhelyét.

Most, midőn a királyi kertek s azoknak a Dunára néző alsó részei Ő Felsége a király bőkezűsége folytán csakugyan fejedelmi jelleget öltöttek, még kirivóbbá válik magának a palotának szűk volta s még kiáltóbbá lesz a meg nem felelő várbeli környezet.

Nemzetünk és a főváros érdekében tehát megérkezettnek látjuk az időt, hogy ezen nagy hiány orvosoltassék és a királyi méltóságnak megfelelő díszes fejedelmi lakás, díszes környezettel állittassék elő, mely czélzat annál könnyebben kivihető, mert a törvényhozás a magas kormányt középületek emelésére felhíván, a környezet előállítására a magas kormány kezében van, mi, a mint egyik előfeltétele a királyi várak kiépítésének, úgy magára ezen kiépítésre is nagy befolyással leend.

Bátorkodunk ezek folytán a budai vár azon részének tervét és fész.-mintáját /. alatt mély tisztelettel bemutatni, mely a királyi palotától azon szűkületig terjed, melybe a fehérvári és Ferencz-József kapuk nyílnak s mely a távol múltban, a magyar királyság fénykorában szinte a magyar királyi udvarnak és az ahhoz tartozó középületeknek volt határvonala.

E terv és minta egyes részleteire nézve a következőket bátorkodunk mély tisztelettel előterjeszteni:

a tervnek legkiválóbb és főpontja maga a királyi palota, melyhez a régi fegyver-

raktár helyébe két újabb szárny volna a már meglevő palota modorában és stíljében építendő.

Ezen két szárny nagyobbikában találnák elhelyezésüket a hivatalos és országos ünnepélyek, a bálók, fogadások s többire szükségelt dísztermek és egyéb helyiségek.

A királyi várlak minta szerinti kiépítése, melynek azonban előbb a belső beosztásra vonatkozó részlettervei lennének készítendőek és megállapítandók, a királyi kertekbe vezető nagy és nyílt lépcsővel együtt körülbelül három millió (3.000,000) forintba kerülne s mint a királyi család lakhelye alkalmasint maga Ő Felsége által lesz építendő.

Tekintve azonban Ő Felségének a magyar nemzet irányában tanusított kegyes atyai jóakarátát és a magyar főváros iránti szeretetét, melyre mindannyian oly büszkék vagyunk, tekintve, hogy ez áldozat által Ő Felsége oly királyi székhelyt állítand fel saját és legmagasabb családja számára, minőhez hasonlót, gyönyörű kimagasló fekvésénél fogva — lábai előtt terülvén el a hatalmas Dunafolyam, az ifjú szép főváros és a végtelen rónaság — alig találunk Europa bármely országában; tekintve, hogy Ő Felsége már is tetemes áldozatokat hozott a királyi kertek építése és díszítése által, miből bátran következtethetni kegyes szándékát egy nagy birodalma és tántoríthatlan hűségű magyar népéhez méltó fejedelmi lakás előállítására: egy perczig sem kételkedhetünk azon, hogy Excellentiádnak illetőleg a magyar kormánynak ez ügyben teendő tiszteletteljes előterjesztésére Ő Felsége annyival inkább kegyelmes és kész leend a királyi palota kiépítését elhatározni és elrendelni, ha egyuttal azon biztosítást méltóztatik a magas kormánynak a magyar nemzet nevében megadni, hogy egyidejűleg gondoskodni fog, miszerint a királyi várlaknak egész környezete is, a fejedelmi lakáshoz méltóan díszes középületek emelése által fog emeltetni.

A terv és minta második főpontja, azon területet foglalja el, melyen ma négy magánház, az evangélikus templom és paplak, és a régi főörség állanak.

Ezen területre, mely a szabályozási vonalak megtartása mellett körülbelül 701 □ öl kiterjedéssel bírand, egy nagy nyilvános épület van tervezve, mely hátul a honvédelmi ministerium palotájával határos, elől pedig oszlopszattal van ellátva. — Ez épület előtt szabad tér van, melyből a Ferencz József és fehérvári kapuk, egymással majdnem szemközt, a várból ki, — illetőleg abba bevezetnek.

Ezen tervezet kivitele szükségessé teszi a négy magánház kisajátítását körülbelül 130,000 frt értékben, továbbá az evangélikus templom és paplak eltávolítását. Tekintve, hogy a budai evangélikus hitközség bizonyára kész leend a tervezet kivitelét a maga részéről az által megkönnyíteni, hogy a lehető legméltányosabb alapon fog kezelt nyújtani a kiegyezésre és meg fog nyugodni abban, hogy a templom és paplak más, alkalmas helyre helyeztessék; ezen eltávolítás körülbelül 80.000 frtba fog kerülni, mely összegből mintegy 40.000 frt egy alkalmas telek megvételére, és 40,000 frt a templomnak és paplaknak a jelenlegi anyagok felhasználásával leendő átépítésére esik.

A főörségi házikó már éveken által üresen és használatlanul állván és a katonai kincstárnak képezvén tulajdonát, annak lerombolása akadályokba nem ütközhetik s így az egész telekcsoport megszerzése körülbelül 200,000—210,000 frtba kerülend, melyhez még az építési költségek mintegy 350,000—400,000 frtban számítandók.

A harmadik főcsoport azon területből áll, melyen jelenleg a József főherczeg úr

palotája és a fehérvári kapu között három magánház és a katonai kincstárnak egy rozzant háza áll. Ezen 4 régi rozzant ház értéke alig üti meg a 120,000 frtot.

E területre szinte egy nagy, nyilvános épület van tervezve, melynek építési költsége szinte 350,000 forintba vehető fel.

Ezen, a második és harmadik főcsoportra tervezett két nyilvános épület, melyekben felső folyamodású törvényszékek vagy ministeriumok vagy bármely más közintézetek találnának helyet, azon alapokból vagy kölcsönmivelet útján szerzendő pénzekből volnának előállítandók, melyekből azok bárhol, a főváros területén a törvényhozás határozata szerint felépítendők.

A terv, s különösen a fősz.-minta még több kisebb diszítványokat is tüntet fel, melyek a királyi palota egész környezetének — Pest felé — gyönyörű képet nyújtanak s melyek már tényleg fennálló épületeken, úgymint a József főherceg lakháza, a gróf Pallavicini palota és az országos hadfőparancsnokság épületén a színházzal kapcsolatosan aránylag igen csekély költséggel helyre lesznek állíthatók.

E tervezet elfogadása esetében a Ferencz József és fehérvári kapuk közötti kis tértől balra, egész a királyi palotáig, annak méltó környezeteként csakis diszített nyilvános épületek állanának, melyek nemcsak a budai várba érkezőknek, hanem messze át Pest felé is fennen hirdetnék, hogy itt székel a magyarok Királya.

A környezet kiépítéseként még szükséges leendő, mikép ez a tervben is kifejezést talál, hogy

1-ször a királyi palota és jelenlegi főőrség közötti mély út, mely a Tabánba vezet, betöltessék, kiegyenlítettessék s így a palota legdélibb része előtt is szabad tér nyitassák és 2-szor hogy ezen út helyett egy a főváros szabályozási tervében már megállapított, a Tabánból a várba vezető és a fehérvári kapunál betorkoló új út építtessék, mely a várhegy nyugoti oldalán biztosítaná a várbeli közlekedést, úgy mint ezt az Albrecht út a keleti oldalon közvetíti.

Ezen új út költségei — melynek úgy a palotához mint az egyéb középületekhez való hozzáférhetést és ünnepélyek alkalmával a kocsik felállítását illetőleg is nagy előnyei vannak — a magas kormány segélyével néhány év leforgása alatt a fővárosi pénzalap terhére, illetőleg a tisztelettel alólírott fővárosi közmunkák tanácsa által fogna előállíttatni.

Tiszteletteljesen esedezünk Excellentiádnak, hogy ezen tervet és mintát kegyesen tárgyalás alá venni, azt esetleg Ő Felsége színe elébe juttatni, és kegyes elfogadás esetében a kivitel iránt intézkedni méltóztassék, mely esetben természetesen az egyes épületek kisajátítási, tervkészítési és egyéb fontos kérdéseivel részletesen és behatóan fogunk kötelességszerűleg foglalkozni és előterjesztéseinket megtenni.

Ha Excellentiád és a magas kormány az általunk megpendített eszmét egy, a magyar nemzethez méltó királyi lak és ehhez méltó környezet kivitelét kegyesen fogadná és a kivitel biztosítani kegyeskednék, oly emléket fogna magának állítani az ország szívében, a fővárosban, melyre a jövő század nemzedékei is büszkén tekintenének, áldva azon magyar államférfiak felfogását, kik ily alakban örökítették meg egyrészt hazafias, másrészt dynastikus érzületüket s újra és ugyanazon helyen emelték fényre a magyar király lakhelyét, hol az régen tündökölt, hová a törökök vandál rombolása miatt addig csak fájdalommal, jövőben azonban ismét büszkén fog tekinteni Árpádnak nemzete!

#### XIV.

### Vegyes intézkedések.

Az előbbi fejezetekben külön-külön tárgyalt nagyobb fontosságú ügyek mellett még a következőket tartjuk felemlítendőknak:

I. Felhivtuk a magas kormány figyelmét azon körülményre, hogy a budai rakpartok goromba kavicszal levén feltöltve, azon üres szekerek is bajosan, terhelt szekerek pedig egyáltalában nem közlekedhetnek, s így a rakpartok nem használhatók.

Felhoztuk, hogy hajók, melyek terhe Triesztbe volt szállítandó, mégis a pesti oldalon — hol úgy is szűk a hely — voltak kénytelenek kirakodni és kénytelenek voltak megfizetni a hidvámot, mert a budai rakodó helyről az árúkat nem lehet a partra felszállítani, és ezért tisztelettel kértük, hogy ezen rakpartok mihamarább kiköveztessenek.

Ezen felszólalásunk folytán a tárgyalások a nagyméltóságú közlekedésügyi ministerium és a főváros között folyamatba is tétettek.

II. A II. kerületi Duna-parton a Massion-féle háztól az út a Pálffy-térig a szabályozásnak megfelelőleg elkészülvén és tökéletesen jó karba helyeztetvén, ez út vonala és a régi házak homlokzata között annak idejében beépítendő terjedék-területek léteznek, melyek nyáron át por-, télen át pedig sárfészkeket képeznek s az új útnak nemesak kelles hatását, de magát az utat is megrontják.

Czélszerűnek tartottuk ennél fogva oda hatni, hogy ezen területek ideiglenesen az ujjáépítésig kertekké alakittassanak át.

A területek e czélből az illető háztulajdonosoknak évi 1 frt fizetése mellett azon kötelezettséggel adatnak át, hogy azt a szabályozási vonalon bekerítsék és kertekké átalakítsák.

Többen e munkálatokat már megindították s reményelhető, hogy 1—2 év lefolyása alatt az egész Dunasoron végig kertek leendnek, melyek különösen nyáron szép látványt nyújtandnak, az egészségi állapotra előnyösök és a kis rozzant házakat részben elfedik.

III. Részt vettünk a műegyetem és állatgyógyintézet terveinek birálatában és felülvizsgálatában, s miután azok erre vonatkozó előterjesztéseink nyomán a magas kormány által végleg megállapítottak, jogosított azon remény, hogy ezen két nagyfontosságú országos intézmény nem sokára saját épületében fog elhelyezést találni.

IV. A várbeli dísztéren, és pedig a Ferencz József kaputól a 192. számú házig terjedő egyik oldalon, valamint a felső uri utczában a fővárosi hatóság felszólalásunk folytán szives volt a járdákra nézve az asphalt burkolatot elfogadni. A munkálatok végrehajtattak és ezek kapcsán felkértük a fővárost, hogy a dísztér másik oldalának, valamint az alsó uri utczának rendezését is eszközöltetni sziveskedjék, hogy legalább egy vonalon lehessen kényelmesen az egész váron által végig haladni.

V. A hely, melyre a magas kormány elhatározása folytán a gyógyíthatlan elmebetegek ápodája építendő leszen, végleg megállapítván, az egész környék szabályozási vonalai újra tárgyalás alá vétettek és részben módosítva lettek. — Ezen újabb megállapodás által el lettek háritva a fenforgott akadályok, mint például némely keresztező utcák, s így bizton várható, hogy ezen közegészségi szempontból oly fontos országos intézet a főváros területén fog felállittatni, hová már rendeltetésénél fogva is tartozik.

---

XV.

Pénzügy.

Az 1870. évi X. törvénycikk alapján felvett kölcsönnek törlesztésére kijelölt források mai napig sem fedezik az évi törlesztési részlet összegét, s így feleslegekről, melyek a törvény intézkedése szerint az általunk kezelt fővárosi alap bevételét képeznék, szó sem lehet.

Ekként főbevételeinktől elesvén, a lefolyt évben is csak a sugárút létesítése érdekében a fővárosi pénzalapból adott előlegek részbeni visszafizetésére és az egyéb bevételekre voltunk utalva.

Miután azonban a már előbb érintett, nagyobb számú sugárúti telek-eladások folytán a sugárútra engedélyezett kölcsönnek törlesztésére nagyobb összegeket szállíthatunk az állampénztárba, azon alázatos kérelemmel járultunk a magas kormányhoz, hogy a sugárúti kölcsön után az 1870. évi 60. törvénycikk alapján előirt kamatok elengedése céljából a magas törvényhozástól az engedélyt kieszközölni kegyeskedjék.

Ezen kérelmünk leginkább abban találja indokolását, hogy a beépített és jövedelmező házak nagy része eladatván, azok évi bérjövödelmeitől elesünk; ellenben igen számos üres telek még birtokunkban lévén, az ezeknek megfelelő és csaknem 1 1/2 millióra menő értékösszeg után kamatokat volnánk kénytelenek fizetni, mi által a fővárosi pénzalap ellenében előirandó összegek mindinkább nagyobbodnának ugyan papíron, de tényleg sohasem volnának behajthatók a fővárosi pénzalapnak örök időre leendő megrontása nélkül.

A magas kormány ezen előterjesztésünket szokott gondoskodásának tárgyává tevén, az év végén a kérelmezett irányban a törvényjavaslatot be is terjesztette, s így reményelhető, hogy ezen általunk kezelt pénzalapra nézve oly nagy fontosságú ügy talán még az országgyűlés jelen szakában fog elintézést nyerhetni.

Egyéb bevételeink, nevezetesen a közmunkaváltsági összegek, a terjedékek és kiszökellékek utáni díjak stb. a fővárosi hatóság szives közreműködése folytán a lefolyt évben is kielégítőleg lettek behajtvva.

Természetesen még mindig a legnagyobb takarékoság elvét kell szem előtt tartanunk, de másrészt egyik-másik kisebb munkálatot, egy és más kisebb szabályozást mégis keresztülvihettünk pénzügyeink korlátolt határain belül is, és az irányunkban támasztott méltányos igényeknek mindenkor megfelelhettünk.

Nagyobb műveletekre, mint például a nagy körút kinyitására — sajnáljuk ugyan — de nem gondolhatunk, mert az evvel kapcsolatos összegekkel nem rendelkezünk.

Ezek szerint pénzügyeink, habár nem is igen kedvezők, de teljesen rendezettek, s idővel, különösen ha az 1870. évi X. t.-czikkben felsorolt bevételi források feleslegeket fognak nyújtani, kétségtelenül nagyszabásu műveletekre is képesítve leendünk.

A fővárosi pénzalap, valamint egyéb általunk kezelt alapok 1880. évi zárszámadásai, ugyszinte az 1881. évre készített és a magas kormány által helybenhagyott belkezelési költségelőirányzat, végre a fővárosi pénzalap 1880. évi bevételeinek és kiadásainak kimutatása e jelentésünkhöz vannak füzve.

---

## B e f e j e z é s.

Bezárván a törvény értelmében tett ezen jelentésünket, újra a megelégedettség és a pontosan teljesített kötelesség tudatának adhatunk kifejezést, mert kétségtelen, hogy a lefolyt évben ismét a javulás és haladás jelei mutatkoztak, melyeket mi a reánk bízott jogkör korlátain belül lehetőleg ápolni és előmozdítani iparkodtunk.

Hogy e várakozásnak a jövőre nézve is megfelelhessünk, tisztelettel kérjük a magas kormányt, hogy előforduló esetekben kérelmeinket kegyes pártfogásában és a lehetőség korlátain belül kedvező elintézésben részesíteni méltóztassék.

Kelt Budapesten, 1880. évi december hó 31-én.

A fővárosi közmunkák tanácsa nevében:

**Báró Podmaniczky Frigyes** s. k.  
alelnök.

**Dr. Ország Sándor** s. k.  
m. kir. ministeri tanácsos.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

m

# ZÁRSZÁMADÁS

A FŐVÁROSI ALAP 1880-dik ÉVI PÉNZFORGALMÁRÓL.

## Zárszámadása a fővárosi alapnak, 1880-ik

Folyó szám	BEVÉTEL	Egyenként		Összesen	
		frt	kr.	frt	kr.
1	Pénzmaradvány . . . . .	2189	78		
2	Házbér . . . . .	2637	40		
3	Házbérkrajczár . . . . .	11	93		
4	Házkezelési költség . . . . .	9	—		
5	Közmunkaváltási adó . . . . .	66995	70		
6	Kiszökellési díj . . . . .	13261	88		
7	Fővárosi kisajátítási alap . . . . .	11975	33		
8	Állandó fizetések . . . . .	100	—		
9	Különféle kiadás megtérítés . . . . .	60	—		
10	Terjedék beváltás . . . . .	30568	—		
11	Terjedék eladás . . . . .	14521	56		
12	Járdafektetési költség . . . . .	1220	86		
13	Kamat . . . . .	2628	03	146179	47
14	Tiszti adó . . . . .	721	13		
15	Fizetési letiltás . . . . .	1225	68		
16	Fizetési előleg . . . . .	1090	—		
17	Szolgálati díj . . . . .	199	80		
18	Sugárúti alap . . . . .	149359	61		
19	Földhitelintézet . . . . .	233960	17		
20	Nagykörúti alap . . . . .	20556	35		
21	Többek . . . . .	7400	—		
22	M. kir. dalszínházi alap . . . . .	19600	—		
23	M. kir. várkerti alap . . . . .	23238	99		
24	Ideiglenes kiadás . . . . .	3000	—		
25	Előleg Budapest fővárosától . . . . .	100000	—	560351	73
<b>Áttétel</b>				<b>706531</b>	<b>20</b>

# Január 1-től 1880-ik Deczember hó végéig.

Folyó szám	K I A D Á S	Egyenként		Ö s s z e s e n	
		frt	kr.	frt	kr.
1	Állandó fizetések . . . . .	33459	—		
2	Műszaki munkások . . . . .	91	—		
3	Házbér . . . . .	3223	99		
4	Műszaki szerelvények . . . . .	445	09		
5	Papir és írószerek . . . . .	200	09		
6	Nyomtatványok . . . . .	696	69		
7	Tűzifa . . . . .	577	18		
8	Világítás . . . . .	45	39		
9	Bérkocsi díj . . . . .	199	32		
10	Hivatalhelyiség tisztogatása . . . . .	88	10		
11	Különféle irodai szükségletek . . . . .	256	10		
12	Szolgák ruházata . . . . .	320	—		
13	Szolgák hidbére . . . . .	72	—		
14	Jutalom és segély . . . . .	690	—		
15	Nevelési pótlék és kegydíj . . . . .	324	26	40688	21
16	Ügyvédi díj . . . . .	560	04		
17	Terjedék beváltás . . . . .	84513	41		
18	Kiszökellés . . . . .	6127	—		
19	Házadó . . . . .	67	94		
20	Házbérkrajczár . . . . .	12	85		
21	Házkezelési költség . . . . .	42	86		
22	Kamat . . . . .	5118	22		
23	Különleges munkálatok . . . . .	393	43		
24	Úti költség . . . . .	443	57		
25	Óbudai lejt mérés . . . . .	260	08		
26	Tűzkárdij . . . . .	12	20		
27	Muzeumkert átalakítása . . . . .	8986	07		
28	Különféle kiadás . . . . .	185	68		
29	Parkok fenntartása . . . . .	800	—		
30	Kövezési járulék . . . . .	260	62	107783	97
31	Belső körút építés . . . . .	3887	76		
32	Kőműves-, föld- és kövező-munka . . . . .	193317	83		
33	Vasneműek . . . . .	13093	75		
34	Bádogos munka . . . . .	1000	—		
35	Asphalt . . . . .	36931	08		
36	Légszesz . . . . .	6346	04		
	<b>Áttétel</b>	<b>254576</b>	<b>46</b>	<b>148472</b>	<b>18</b>

43.

+800

Folyó szám	BEVÉTEL	Egyenként		Összesen	
		frt	kr.	frt	kr.
	Áthozat			706531	20
	Összesen			706531	20

Budapest, 1880-ik évi

A fővárosi közmunkák tanácsa pénzügyi bizottsága

Budapest, 1881-ik évi

RIBÁRY JÓZSEF s. k.,

LUKÁCS s. k.,

Folyó szám	K I A D Á S	Egyenként		Ö s s z e s e n	
		frt	kr.	frt	kr.
	<b>Áthozat</b>	254576	46	148472	18
37	Utezai lámpa . . . . .	6165	80		
38	Különféle költségek . . . . .	2922	56	263664	82
39	I-ső magyar általános tisztviselő egyesület . . . . .	454	92		
40	Osztrák-magyar általános tisztviselő egyesület . . . . .	770	76		
41	Többek . . . . .	26030	—		
42	M. kir. adóhivatal . . . . .	920	93		
43	Földhitelintézet . . . . .	263206	83		
44	Fizetési előleg . . . . .	800	—	292183	44
	Pénzmaradvány . . . . .			2210	76
	<b>Összesen</b>			706531	20

Deczember 31-én.

által megvizsgáltván, helyesnek találtatott.

Április hó 6-án.

BUZETZKY PÁL s. k ,

ROZMANITH FERENCZ s. k.,  
igazgató.

## Zárszámadása a sugárúti, nagykörúti és budafőúti

Folyó szám	BEVÉTEL	Sugárúti		Nagykörúti		Buda-főúti	
		<b>a l a p</b>					
		frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
1	Telek-vételár . . . . .	869164	45				
2	Kamat . . . . .	12983	64	509	38	1	—
3	Házbér . . . . .	126512	31	13359	52		
4	Házbérkrajczár . . . . .	3714	69	392	38		
5	Házkezelési költség . . . . .	4923	27	294	20		
6	Világítás . . . . .	45	45				
7	Házadó . . . . .	466	62				
8	Tűzkárdij . . . . .	26	55				
9	Különféle bevétel . . . . .	25	90				
10	Csatorna-építési járulék . . . . .	52	90				
11	Utcaterület eladás . . . . .			230	—		
12	Kéményseprítés . . . . .	2	73				
13	Kútjavítás . . . . .	8	71				
14	Vízvezeték . . . . .	4	88				
15	Kövezési járulék . . . . .	260	62				
16	Földhitelintézet . . . . .	110841	02	11083	21		
17	Ideiglenes bevétel . . . . .	1200	—				
18	Sugárúti alap . . . . .			1407	86		
19	Állami előleg . . . . .			76600	—		
20	M. kir. várkerti alap . . . . .	10000	—				
21	M. kir. dalszínházi alap . . . . .			17000	—		
22	Többek . . . . .			37	72		
<b>Összesen</b>		<b>1140232</b>	<b>75</b>	<b>120914</b>	<b>27</b>	<b>1</b>	<b>—</b>

B u d a p e s t, 1881-ik évi

A fővárosi közmunkák tanácsának pénzügyi bizottsága

B u d a p e s t, 1881-ik évi

RIBÁRY JÓZSEF s. k.,

BUZETZKY PÁL s. k.,

# alapoknak 1880-ik Január 1-től 1880-ik Deczember 31-ig.

Folyó szám	KIADÁS	Sugárúti		Nagykörúti		Buda-főúti	
		a l a p					
		frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
1	Útépítési költség . . . . .	19692	72	4789	79		
2	Házkezelési költség . . . . .	4044	48	583	88		
3	Épületek fentartása . . . . .	8826	97	1178	31		
4	Kútjavítási költség . . . . .	366	79	63	50		
5	Világítás . . . . .	1204	28	69	—		
6	Tűzkárdij . . . . .	412	56	77	05		
7	Kéményseprítés . . . . .	262	62	48	—		
8	Házadó . . . . .	34055	46	3204	93		
9	Házbérekrajczár . . . . .	4826	70	461	56		
10	Vizvezeték . . . . .	2289	22				
11	Házbér . . . . .	1529	65				
12	Élőfa . . . . .	70	—				
13	Kamat . . . . .	68	75				
14	Házvételár . . . . .	60000	—	82550	—		
15	Bélyeg . . . . .			53	75		
16	Különféle kiadás . . . . .	4771	18	50	96		
17	Kövezési járulék . . . . .	260	62	779	02		
18	Csatorna-építési járulék . . . . .	39	84				
19	Földhitelintézet . . . . .	154951	72	6410	45		1
20	Visszatérítendő előleg (nyereménykölesön)	662043	92				
21	" " állami előleg						
22	Fővárosi alap . . . . .	149359	61	20556	35		
23	Nagykörúti alap . . . . .	1407	86				
24	M. kir. várkerti alap . . . . .	17000	—				
25	Ideiglenes bevétel . . . . .	1200	—				
26	Többek . . . . .			37	72		
27	Átiratási illeték . . . . .	11548	79				
		1140233	74	120914	27		1

Deczember hó 31-én.

által megvizsgáltván, helyesnek találtatott.

April hó 6-án.

LUKÁCS s. k.,

ROZMANITH FERENCZ s. k.,  
igazgató.

## A fővárosi közmunkák tanácsának

Tétel	K I A D Á S O K	E g y e n k é n t			ÖSSZESEN	
		Fizetés	Lakbér	Működési pótlék	frt	kr.
		f o r i n t				
<b>I. czim.</b>						
a) Elnökség.						
1	Aelnök . . . . .	4000	1000	—	5000	—
1	Miniszteri tanácsos . . . . .	3000	500	—	3500	—
1	Segédhivatali igazgató . . . . .	1400	300	—	1700	—
1	" " " " . . . . .	1400	300	—	1700	—
1	Irodatiszt . . . . .	600	150	—	750	—
1	Díjnok, napi 1 frt 50 krral . . . . .	—	—	—	547	50
1	Elnöki szolgáló, egyszersmind ajtónálló . . . . .	400	80	—	480	—
1	Hivatalszolga . . . . .	300	60	—	360	—
b) Számvevő osztály.						
1	Osztályigazgató . . . . .	2000	400	—	2400	—
1	I-ső osztályú számtiszt . . . . .	1000	200	—	1200	—
1	Hivatalszolga . . . . .	300	60	—	360	—
c) Műszaki osztály.						
1	Osztályvezető főmérnök . . . . .	2200	400	600	3200	—
1	Főmérnök . . . . .	1800	400	600	2800	—
2	I-ső osztályú miniszteri mérnök . . . . .	1300	300	500	4200	—
1	II-sod " " " " . . . . .	1100	300	300	1700	—
2	II-sod " királyi " " . . . . .	1000	300	250	3100	—
1	Hivatalszolga . . . . .	300	60	—	360	—
<b>Összesen</b>					33357	50
<b>II. czim.</b>						
Műszaki munkálatokra.						
Felmérésekhez alkalmazandó napszámosok díjazására . . . . .					200	—
<b>III. czim.</b>						
Házbérek.						
Hivatalhelyiségekért évi bérösszeg . . . . .					3224	—
<b>Átvitel</b>					36781	50

Kelt Budapest en, a fővárosi közmunkák tanácsa

Dr. ORSZÁGH SÁNDOR s. k.,  
m. kir. miniszeri tanácsos.

# 1881-ik évi belkezelési költség-előirányzata.

Tétel	K I A D Á S O K	E g y e n k é n t		ÖSSZESEN	
		frt	kr.	frt	kr.
	Áthozat . . . . .			36781	50
	<b>IV. czim.</b>				
	Iroda és kezelési költségek.				
a)	A műszaki osztályban : papir és rajzeszközökre, különféle műszaki szerelvényekre, tervek megszerzésére és lenyomatására, műszaki könyvkötő munkákra, szakművekre, térképek és apróbb tervek, valamint minták készítésére . . . . .	500	—		
b)	Írópapir és szerekre, ugy irodai eszközökre . . . . .	200	—		
c)	Nyomtatványok és könyvkötő munkákra . . . . .	700	—		
d)	Tűzifára és a fűtő bérére . . . . .	600	—		
e)	Világításra (légszesz és gyertyára) . . . . .	100	—		
f)	Hivatalhelyiségek tisztogatására . . . . .	80	—		
g)	Bérmunkások díjra . . . . .	200	—		
h)	Különféle irodai szükségletekre . . . . .	300	—	2680	—
	<b>V. czim.</b>				
	S z o l g á k r u h á z a t á r a .				
4	Szolgának à 80 frt . . . . .			320	—
	<b>VI. czim.</b>				
	S z o l g á k h i d b é r e i r e .				
4	Szolgának havi 1 frt 50 kr. . . . .			72	—
	<b>VII. czim.</b>				
	S e g é l y é s j u t a l m a k r a				
	Hivatalnokok és szolgáknak . . . . .			700	—
	<b>VIII. czim.</b>				
	K e g y d i j é s n e v e l é s i p ó t l é k r a .				
	Özv. Zofahl Gusztávnénak évi . . . . .	200	—		
	Kiskoru Zofahl Rezső, Irma, Ilka, Pál és Katalinnak . . . . .	150	—	350	—
	<b>Főösszeg</b>			40903	50

1880. évi december hó 2 án tartott üléséből.

PODMANICZKY FRIGYES s. k.,  
alelnök.

ROZMANITH FERENCZ s. k.,  
igazgató.

tanácsban hozott határozat értelmében ezennel jóváhagyatik.  
december 23-án.

h

2002  
2003 JUL 14

11



59440



